

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Barbora Skoumalová

Alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Dalibor Šelleng, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 29. 4. 2022

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 222 502 znaků včetně mezer.

Barbora Skoumalová

V Praze dne 29. 4. 2022

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Daliboru Šellengovi, Ph.D., za jeho čas, ochotu, odborné vedení a řadu cenných rad, které mi při zpracování této diplomové práce laskavě poskytl.

Děkuji taktéž všem, kteří mě podporovali, a to nejen při psaní této diplomové práce, ale také po celou dobu mého studia. Speciální dík pak patří mé rodině.

ÚVOD	1
1. POJEM A ÚČEL TRESTU	3
1.1. POJEM TRESTU	3
1.1.1. Základní zásady ukládání trestů	4
1.2. ÚČEL TRESTU.....	6
1.2.1. Absolutní teorie (retributivní teorie)	6
1.2.2. Relativní teorie (preventivní teorie)	7
1.2.3. Smíšené teorie (slučovací teorie).....	8
1.2.4. Retribuční a utilitární teorie.....	9
1.3. DOSAHOVÁNÍ ÚČELU TRESTU.....	10
1.4. RESTORATIVNÍ JUSTICE.....	12
2. ALTERNATIVY K TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY	16
2.1. TREST ODNĚTÍ SVOBODY	16
2.2. POJEM ALTERNATIVNÍ TRESTY A VÝCHODISKA PRO JEJICH UKLÁDÁNÍ.....	19
2.2.1. Dělení alternativních způsobů řešení trestních věcí v rámci systému trestního práva	22
3. PODMÍNĚNÉ ODSOUZENÍ K TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY A PODMÍNĚNÉ ODSOUZENÍ K TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY S DOHLEDEM	24
3.1. HISTORICKÝ KONTEXT	24
3.2. CHARAKTERISTIKA PODMÍNĚNÉHO ODSOUZENÍ K TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY A PODMÍNĚNÉHO ODSOUZENÍ K TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY S DOHLEDEM.....	25
3.3. PODMÍNKY PRO ULOŽENÍ PODMÍNĚNÉHO TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY A PODMÍNĚNÉHO TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY S DOHLEDEM.....	29
3.4. ZKUŠEBNÍ DOBA	30
3.5. PŘIMĚŘENÉ POVINNOSTI A PŘIMĚŘENÁ OMEZENÍ.....	31
3.6. ZVLÁŠTNOSTI PODMÍNĚNÉHO ODSOUZENÍ S DOHLEDEM	34
3.7. PODMÍNĚNÝ TREST ODNĚTÍ SVOBODY A VYKONÁVACÍ ŘÍZENÍ	35
4. PENĚŽITÝ TREST.....	38
4.1. HISTORIE PENĚŽITÉHO TRESTU	38
4.2. CHARAKTERISTIKA PENĚŽITÉHO TRESTU	39
4.3. PODMÍNKY ULOŽENÍ PENĚŽITÉHO TRESTU	43
4.3.1. Podmínky uložení peněžitého trestu dle § 67 odst. 1 TZ.....	44
4.3.2. Podmínky uložení peněžitého trestu dle § 67 odst. 2 písm. a) TZ.....	46
4.3.3. Podmínky uložení peněžitého trestu dle § 67 odst. 2 písm. b) TZ.....	46
4.4. VÝMĚRA PENĚŽITÉHO TRESTU	46
4.5. VÝKON PENĚŽITÉHO TRESTU	48

4.6.	PŘEMĚNA PENĚŽITÉHO TRESTU	50
5.	TREST OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH PRACÍ	53
5.1.	HISTORICKÝ KONTEXT	53
5.2.	CHARAKTERISTIKA TRESTU OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH PRACÍ	54
5.3.	PODMÍNKY ULOŽENÍ TRESTU OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH PRACÍ	55
5.4.	VÝKON TRESTU OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH PRACÍ	57
5.5.	PŘEMĚNA TRESTU OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH PRACÍ	60
6.	TREST DOMÁCÍHO VĚZENÍ	63
6.1.	HISTORICKÝ KONTEXT	63
6.2.	CHARAKTERISTIKA TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ	63
6.3.	PODMÍNKY ULOŽENÍ TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ	65
6.4.	VÝKON TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ	68
6.4.1.	<i>Náhradní trest odnětí svobody .....</i>	<i>72</i>
7.	DALŠÍ ALTERNATIVNÍ TRESTY	74
7.1.	ZÁKAZ ČINNOSTI	74
7.2.	TREST PROPADNUTÍ VĚCI A TREST PROPADNUTÍ NÁHRADNÍ HODNOTY	75
7.3.	TREST PROPADNUTÍ MAJETKU	77
7.4.	TREST ZÁKAZU VSTUPU NA SPORTOVNÍ, KULTURNÍ A JINÉ SPOLEČENSKÉ AKCE	78
7.5.	TREST ZÁKAZU DRŽENÍ A CHOVU ZVÍŘAT	79
7.6.	TREST ZÁKAZU POBYTU	79
7.7.	TREST ZTRÁTY ČESTNÝCH TITULŮ NEBO VYZNAMENÁNÍ	80
7.8.	TREST ZTRÁTY VOJENSKÉ HODNOSTI	81
7.9.	TREST VYHOŠTĚNÍ	81
8.	KOMPARACE PRÁVNÍ ÚPRAVY ALTERNATIVNÍCH TRESTŮ S VYBRANÝMI CIZÍMI STÁTY	83
8.1.	SLOVENSKO	83
8.2.	POLSKO	83
8.3.	FRANCIE	85
9.	ÚVAHY DE LEGE FERENDA	87
	ZÁVĚR	92
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	94
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	95
1.	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	95
2.	SEZNAM POUŽITÝCH INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	98
3.	SEZNAM POUŽITÝCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ	99
4.	SEZNAM POUŽITÉ JUDIKATURY	100

5.	SEZNAM OSTATNÍCH POUŽITÝCH ZDROJŮ	102
	SEZNAM PŘÍLOH A PŘÍLOHY	103
	NÁZEV PRÁCE, ABSTRAKT A KLÍČOVÁ SLOVA	104
	THESIS TITLE, ABSTRACT AND KEYWORDS	105

ÚVOD

Problematika trestání provází lidskou společnost již od nepaměti. Snaha o postihnutí škodlivého chování tedy není žádným výstřelkem moderní doby, ba právě naopak. Touha po obnovení spravedlnosti i potrestání zla je člověku naprosto přirozená. V průběhu času se ve společnosti vytvořila celá řada různých trestů a opatření, jež si braly za cíl nejen potrestat pachatele, ale v různé míře též obnovit rovnováhu ve společnosti, zabránit pachateli v páchání další trestné činnosti a v neposlední řadě též měly za úkol zajistit fungování oné společnosti pomocí dodržování určitých základních pravidel. Vyvíjející se společnost shledala jakožto nejvhodnější sankci trest odnětí svobody, který byl nejhojněji užíván k řešení kriminality. Postupem času se ovšem začaly stále častěji objevovat problémy spojené s nepodmíněným trestem odnětí svobody, kterými jsou především přeplněné věznice, vysoké náklady na výkon samotného trestu nebo nedostatečné výchovné působení na odsouzeného.

Zejména v posledních desetiletích jsou velmi výrazným tématem právě alternativy k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, a to nejen v rámci českého trestního práva. Trend omezení nepodmíněného trestu odnětí svobody výhradně na nástroj ultima ratio je stále na vzestupu a moderní společnost se snaží hledat co možná nejpřiléhavější řešení pro každý individuální případ. Náš trestní zákoník obsahuje širokou škálu trestných činů, přičemž každý individuální případ se dále liší provedením, pohnutkami pachatele, jeho osobními a rodinnými poměry i dalšími okolnostmi. Vyvstává zde tedy velké množství případů, kde není užití nepodmíněného trestu ideální variantou a představovalo by trest nepřiměřeně přísný, který by nebyl ke spáchanému činu adekvátní, a nebyl by tedy ani účinný. Z tohoto důvodu dochází k zakotvení různorodých institutů napříč trestním právem.

Alternativní opatření k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nalezneme nejen v úpravě trestního práva hmotného, ale taktéž v úpravě trestního práva procesního. V trestním právu procesním se přitom bude jednat o různé formy odklonů od tradičního trestního řízení. Jejich zkoumání není předmětem této diplomové práce. V případě trestního práva hmotného pak půjde o alternativní tresty, kterým se naopak tato práce podrobně věnuje.

Cílem této diplomové práce je komplexní analýza problematiky ukládání alternativních trestů, její zhodnocení, porovnání se zahraničím a zamyšlení se nad

možnými změnami, které by mohly vést ke zlepšení současného stavu české právní úpravy alternativních trestů. Autor při psaní této práce vycházel především z platné právní úpravy, judikatury vztahující se ke konkrétním tématům, zahraničních právních úprav a v neposlední řadě ze široké palety odborné literatury.

1. POJEM A ÚČEL TRESTU

V každé společnosti lidí se postupem času vytváří systém, jakým je reagováno na případy, ve kterých dochází k porušování nebo nedodržování základních norem oné společnosti, nebo ve kterých jsou narušovány její základní hodnoty, či je ohrožována její samotná existence. Ne všechna společenská nebo mravní pravidla jsou však chráněna trestním právem. Trestní právo chrání pouze hodnoty, které zákonodárce pokládá za nejzásadnější a jejichž ochranu spatřuje jakožto nezbytnou pro fungování a existenci dané společnosti.¹

1.1. Pojem trestu

V odborné literatuře je možné nalézt různé definice pojmu „trest“. Například Oto Novotný definuje trest jakožto opatření státního donucení, jež je ukládáno jménem státu k tomu povolánými soudy v trestním řízení, kterým je působena určitá újma pachateli za jím spáchaný trestný čin. Způsobená újma pak musí odpovídat povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a zároveň tím musí vyjadřovat společenské odsouzení činu i jeho pachatele.² Jiná definice trestu pak pochází z pera Zdeňka Madara, který popisuje trest jakožto nejostřejší prostředek v našem trestním právu, který stát užívá k ochraně zájmů, které jsou chráněny trestním zákoníkem. Tento může být uložen pouze pachateli za jím spáchaný trestný čin.³

Trest je tedy možné popsat jako zákonem stanovený právní následek za protiprávní jednání spočívající v právní újmě, kterážto je pachatelem onoho činu pocitována jako zlo a dle vůle zákonodárce má též být takto vnímána.⁴ Trest v sobě zároveň nese negativní hodnocení pachatele a jeho protiprávního činu společností.

Jak již bylo řečeno, újma za spáchaný trestný čin by měla odpovídat povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, přesto by nikdy neměla převýšit míru nezbytně nutnou k ochraně společnosti. Ochrany společnosti je možno docílit v první řadě

---

¹ VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČTA a Jana HULMÁKOVÁ. Základy kriminologie a trestní politiky. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy mezioborové učebnice. s. 214. ISBN 978-80-7400-732-3.

² ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 338. ISBN 978-80-7598-764-8.

³ MADAR, Zdeněk a kol. Právní slovník. Díl 2, P-Ž. 5. podstatně přeprac. a dopln. vyd. Praha: Panorama, 1988. Právní slovník. s. 440. ISBN 11-092-88-02.

⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). s. 395. ISBN 978-80-7502-380-3.

pohrůžkou trestu, pokud ta nedostačuje, nastává potřeba uložení konkrétního trestu a pokud ani tento postup neplní svůj účel, nastupuje samotný výkon daného trestu. Ustanovení čl. 90 Ústavy nám společně s čl. 40 odst. 1 LZPS říká, že o vině a trestu za trestné činy rozhoduje pouze soud. Dle judikatury je smysl a účel trestu nejobecnějším smyslu spatřován v ochraně společnosti před kriminalitou. Není možné trestem sledovat jiné cíle a trest tak nesmí být prostředkem k řešení jiných společenských problémů.⁵ Z tohoto vyjádření je možné odvodit, že jiná opatření, i když trestům v určitých aspektech podobná, nemohou být za trest označována. Sankce ukládané v přestupkovém řízení, sankce za správní delikty či pořádkové pokuty tedy nejsou trestem v pravém slova smyslu.

O trest se bude jednat pouze při splnění následujících kritérií:

- jedná se o prostředek státního donucení,
- je možné ho uložit pouze pachateli trestného činu,
- je ukládán výhradně soudem,
- je jím způsobena újma pachateli trestného činu, za který je ukládán,
- je v něm obsaženo společenské odsouzení.⁶

V moderní společnosti se však netrestá jen proto, aby se trestalo. Naopak se do trestu promítá celá řada aspektů a funkcí trestu, jako je například morální a výchovné působení na pachatele i ostatní členy společnosti a zejména pak preventivní působení na pachatele potenciální.⁷

1.1.1. Základní zásady ukládání trestů

V současném trestním zákoníku České republiky doslovné vymezení účelu trestu nenajdeme, avšak tak tomu nebylo vždy. Trestní zákon z roku 1961 výslovně vyjádřil účelu trestu nabízel, a to konkrétně v jeho § 23, který stanovil že účelem trestu je zejména chránit společnost před pachateli trestných činů, zabraňovat odsouzeným v páchání další trestné činnosti a v neposlední řadě také výchova pachatelů k vedení řádného života a taktéž nepřímé výchovné působení i na ostatní členy společnosti.⁸

---

⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 4. 1998, sp. zn. IV. ÚS 463/97.

⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). s. 399. ISBN 978-80-7502-380-3.

⁷ TURAYOVÁ, Yvetta. Kriminologické aspekty zločinu. Bratislava: Iura edition, 2001. s. 85. ISBN 80-89047-25-4.

⁸ Srov. § 23 zákona č. 140/1961 Sb.

V dnešní době je vymezení účelu trestu ponecháno trestněprávní nauce a soudní judikatuře. Došlo však k zakotvení základních zásad do jednotlivých ustanovení o trestních sankcích v trestním zákoníku. Základní zásady pak jsou přímo aplikovatelné na konkrétní případy.⁹ Základní funkcí trestního práva však zůstává ochrana společnosti před kriminalitou, přičemž trest je zde určitým nástrojem obrany společnosti před trestnou činností. Osobně mi současné pojetí účelu trestu v trestním zákoníku přijde dostačující a nevidím důvod pro zakotvení samostatného ustanovení vymezujícího účel trestu výslovně. Podkladem pro můj názor je mimo jiné fakt, že ani zahraniční trestní zákoníky výslovně vyjádření účelu trestu nenabízí.¹⁰

Stěžejní je zde zejména zásada legality (zákonnosti) vyjádřená v § 12 odst. 1 TZ, která stanoví, že pouze trestní zákon vymezuje trestné činy a zároveň pouze trestní zákon stanoví trestní sankce, které je následně možné za jejich spáchání uložit. To odpovídá zásadě *nulla poena sine lege*, tedy není trestu bez zákona, která stanoví právě to, že je možné uložit trest výhradně na základě zákona, nikdy ne libovolně.¹¹ Není tedy možné ukládat za spáchané trestné činy tresty jiné, které trestní zákon nepředpokládá. Významná je i zásada subsidiarity trestní represe vyjádřená v odst. 2 téhož paragrafu, která stanoví, že trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené je možné uplatňovat pouze v případech společensky škodlivých, a to jen tam, kde nepostačuje uplatnění odpovědnosti dle jiného právního předpisu. Ze zásady subsidiarity trestní represe nám vyplývá, že trestněprávní řešení porušení zákonem stanovených pravidel představuje až nejzazší možné řešení. Toto řešení je navíc vyhrazeno pouze pro zvláště společensky škodlivé případy.¹² Tímto je postaveno na jisto, že nelze využívat tresty k řešení jiných společenských problémů. Neméně důležitá je zásada přiměřenosti. Ta zakotvuje nutnost adekvátnosti sankce ke spáchanému trestnému činu. Zásada individualizace použitých sankcí proti tomu dbá na přihlídnutí ke konkrétním okolnostem trestného činu, k osobě pachatele i k přiměřené satisfakci poškozených osob. Velmi významnou zásadou je také zásada humanity sankcí zakazující kruté a nepřiměřené tresty.

---

⁹ Důvodová zpráva k § 37 k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Sněmovní tisk 410/0, část 1/9, Vládní návrh zákona trestní zákoník. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2008.

¹⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Sněmovní tisk 410/0, část 1/9, Vládní návrh zákona trestní zákoník. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2008.

¹¹ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ a kol. Kriminologie. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s. 185. ISBN 978-80-7598-554-5.

¹² DRAŠTÍK, Antonín, Robert FREMR, Tomáš DURDÍK, Miroslav RŮŽIČKA, Alexander SOTOLÁŘ a kol. Trestní zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). s. 46. ISBN 978-80-7478-790-4.

Minimalizaci vlivu trestu na jiné osoby, než je pachatel, pak zajišťuje zásada personalit sankcí. Situaci kdy jedna skutečnost nemůže být při rozhodování o vině a trestu brána v úvahu dvakrát (jednou jako znak skutkové podstaty a podruhé jakožto polehčující či přitěžující okolnost) v českém trestním právu upravuje zásada zákazu dvojího přičítání.¹³ Další důležitou zásadou je zásada neslučitelnosti určitých druhů sankcí ukládaných jednomu pachateli. Zásada ukotvující zohlednění právem chráněných zájmů osob, které byly poškozeny trestným činem s důrazem na materiální a morální satisfakci je ukotvena v § 38 odst. 3 TZ.¹⁴

1.2. Účel trestu

Problematika účelu trestu není otázkou poslední doby, naopak se prolíná lidskými dějinami. Historicky se lidé vždy zajímali o to, proč se trestá, jaké má mít trest účinky nebo zda má trest působit pouze na pachatele konkrétního trestného činu. Různé filozofické směry hledaly odpovědi na tyto otázky a snažily se nalézt a definovat spravedlnost. K tomuto účelu vznikaly v průběhu časů různé teorie. Nejvýznamnější teorie pojednávající o důvodech a účelu trestání dělíme na teorie absolutní, relativní a smíšené (někdy též slučovací), a to dle jejich podstaty a historického vývoje.¹⁵

1.2.1. Absolutní teorie (retributivní teorie)

Absolutní teorie je někdy též označována jako teorie odplaty nebo teorie taliační, což pochází z latinského *ius talionis*, tedy „právo pomsty“. Dle této historicky starší (avšak ne zcela překonané) teorie se trestá pouze k účelu odplaty (*punitur, quia peccatum est* – tedy „trestá se, neboť bylo spácháno zlo“). Žádné další společenské účely nejsou s uložením trestu spojeny. Absolutní teorie totiž spatřuje podstatu trestu v něm samotném.

Zastáncem absolutní teorie byl například Aristoteles, který viděl trest jako nástroj, který vyrovnává bezpráví a odplatou obnovuje spravedlnost. Dalším stoupencem této teorie byl Immanuel Kant, kterýžto označil trest za kategorický imperativ a tvrdil, že si vina a trest musí odpovídat. Rozsah zaslouženého trestu by tedy měl dle Kanta být přímo úměrný rozsahu zločinu. Dle Kantovy teorie je jediným úkolem trestu uskutečňovat

---

¹³ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). s. 399-400 a 416. ISBN 978-80-7502-380-3.

¹⁴ GRÍVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ a kol. Kriminologie. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s.185-186. ISBN 978-80-7598-554-5.

¹⁵ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRÍVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 328. ISBN 978-80-7598-764-8.

spravedlnost, bez které stát není schopen existence. Trest je podle něj účelem sám o sobě, a proto již nejsou relevantní účely užitečné pro společnost. Podobný názor zastával i George Wilhelm Friedrich Hegel, jež vnímal trest jako negaci negace práva. Ve svém důsledku je tedy dle jeho názoru trest nástrojem k obnovení práva. Dle Hegela je spravedlivý trest opodstatněn sám sebou a pouze jeho pomocí může dojít ke kýženému výsledku, tedy k obnovení spravedlnosti a ke smíření pachatele se společností. Zejména z myšlenek Kanta a Hegela pak vycházeli představitelé tzv. klasické školy trestního práva, která měla svůj základ v indeterminismu. Ti kladli důraz především na spravedlnost trestu a jeho zaslouženost s ohledem na svobodnou vůli pachatele spáchat trestný čin a jeho uvědomění si následků spáchání onoho trestného činu.

Vývoj posledních desetiletí vede k určitému návratu k myšlenkám absolutní teorie, a to zejména v USA a ve Skandinávii. Vystala zde potřeba změnit systém tak, aby byl trest odpovídající cenou za zločin. Dochází k tomu především z důvodu nepříznivých výsledků resocializačních metod zacházení s pachateli. Dalším faktorem je zde stoupající nedůvěra politických činitelů i veřejnosti v možnost nápravy pachatelů z důvodu časté recidivy a obecného nárůstu kriminality.^{16, 17}

1.2.2. Relativní teorie (preventivní teorie)

Relativní teorie proti tomu ctí zásadu *punitur, ne peccetur*, tedy „trestá se, aby nebylo pácháno zlo“. V tomto směru tedy již nejde o odplatu, jako spíše o snahu o nápravu pachatele, zabránění pachateli páchat další trestnou činnost a v neposlední řadě také o ochranu společnosti. Relativní teorie akcentují spíše osobu pachatele než škodlivosti jeho činu. Škodlivé jednání nesmí být pro pachatele výhodné, je tedy nezbytné, aby byly odstraněny všechny pozitivní dopady, které pro něj spáchání trestného činu mělo.

Zastánci relativní teorie byli například Cesare Beccaria nebo Jeremy Bentham. Právě Jeremy Bentham se věnoval myšlence generální prevence, která má dle jeho názoru být cílem, kterého má trest dosáhnout, a která je schopná trest ospravedlnit. Trest nemá být pokládán za nástroj odplaty, ale spíše za prostředek ochrany společnosti. Rozdílem

---

¹⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). s. 396. ISBN 978-80-7502-380-3.

¹⁷ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 328-329. ISBN 978-80-7598-764-8.

mezi generální a speciální prevencí se poté zabýval Paul Johann Anselm von Feuerbach, který byl průkopníkem teorie psychologického donucení. Dle Feuerbacha mělo být generální prevence psychologickým donucením (odstrašením) dosahováno pouhou pohrůzkou trestem. Aplikace konkrétního trestu pak měla vyjadřovat vážnost pohrůžek. Tuto svou teorii Feuerbach uplatnil roku 1813 v bavorském trestním zákoníku. Teorii speciální prevence pak zastával představitel pozitivistického směru Franz von Liszt, který rozlišil tři kategorie pachatelů a následně ke každé kategorii přidělil konkrétní druh prevence (zastření náhodných pachatelů, nápravu pachatelů, které je možno napravit, a konečně zneškodnění pachatelů nenapravitelných). Další teorií, kterou můžeme řadit mezi relativní teorie je teorie zastření, pro kterou jsou příznačné velmi kruté tresty jako je například trest smrti. Své uplatnění našla tato teorie zejména v nacistickém trestním právu. Vyžadována zde byla veřejnost trestů nebo alespoň zveřejňování co největšího počtu zpráv o exemplárních potrestáních. K tomu docházelo primárně z důvodu odstrašení veřejnosti. K zastáncům relativní teorie se řadí i Cesare Lambroso.^{18, 19}

1.2.3. Smíšené teorie (slučovací teorie)

Postupem času se začaly objevovat teorie smíšené, jež se snaží o odstranění (či alespoň zmírnění) nedostatků obou výše zmíněných teorií a o jejich následné spojení. Trest zde má být uložen z důvodu samotného spáchání trestného činu, ale současně i proto, aby nebyl spáchán další trestný čin v budoucnu. Zásadní je zde snaha skloubit odplatnou i účelovou funkci trestu. Cílem je tedy ukládat tresty, které budou spravedlivé a současně budou zrcadlit závažnost spáchaného trestného činu a zároveň budou pozitivně působit jak na pachatele (individuální prevence), tak na veřejnost (generální prevence).

I přesto, že je smíšeným teoriím někdy vytýkáno, že pouze spojují protichůdné teorie, čímž nemůže vzniknout nová, samostatná teorie a jde tak o pouhé shrnutí základních idejí obou teorií,²⁰ právě jejich použití převažuje ve většině vyspělých států. Nejinak je tomu i v trestním právu České republiky, kde právě tyto smíšené teorie

---

¹⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). s. 396-397. ISBN 978-80-7502-380-3.

¹⁹ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRÍVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 329-330. ISBN 978-80-7598-764-8.

²⁰ SOLNAŘ, Vladimír, Jaroslav FENYK, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Marie VANDUCHOVÁ. Systém českého trestního práva: Část třetí. Praha: Novatrix, 2009. s. 21-23. ISBN 978-80-254-4033-9.

dominují. V posledních letech jsou v rámci slučovací teorie uplatňovány i teorie kompenzační (někdy též restituční), která se zabývá nápravou škod, a teorie restorativní justice.^{21, 22}

1.2.4. Retribuční a utilitární teorie

Dle Lata²³ není dělení na absolutní, relativní a smíšené teorie převažující v českém právním prostředí ideální, a to zejména z důvodu velice úzkého vymezení absolutní teorie. Klasické pojetí absolutní teorie založené na zažitých definicích nespojuje s trestem žádné společenské účely a vyznává myšlenku, že by trest měl obsahovat stejné množství utrpení a bolesti, kolik jí způsobil trestný čin. Takto definovanou absolutní teorii Lata vnímá jako překročenou a zastaralou. Relativní teorie jsou pak definovány pomocí snahy o spojení společenských cílů s trestem a se snahou o ochranu společnosti před kriminalitou. Z tohoto dělení tak jasně vyplývá upřednostnění relativních teorií před teoriemi absolutními. Latou zmiňované druhé možné dělení, tedy dělení na retribuční a utilitární teorie je pak méně hodnotící alternativou a na běžné bázi ho užívá například anglosaská literatura.²⁴

Utilitární teorie souvisí s nesouhlasem s koncepcí trestního práva z dob absolutismu, jejíž charakteristickými rysy byly kruté a nepřiměřené tresty, tortura a podobně. Utilitární teorie zaštiťují řadu různých teorií s rozdílným nahlížením na otázky trestání. Utilitární teorie proto můžeme dále dělit na teorie nápravné, izolační, odstrašující nebo restituční, přičemž jsou tyto teorie navzájem provázané. Pro všechny utilitární teorie je zaštiťující myšlenka správnosti jednání, které poskytuje nejlepší řešení ze všech možných variant. Dle utilitární teorie je proto uložení trestu možné pouze za předpokladu, že je pravděpodobné, že toto uložení přinese lepší následky, než kdyby k uložení trestu nedošlo. Trest je ospravedlnitelný jen v případě, že celkovou míru utrpení zmírní, nikoli znásobí. Samotné spáchání trestného činu zde není adekvátním důvodem pro uložení

---

²¹ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 330. ISBN 978-80-7598-764-8.

²² JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). s. 396-397. ISBN 978-80-7502-380-3.

²³ Srov. LATA, Jan. Účel a smysl trestu. Praha: LexisNexis, 2007. Knihovnička LexisNexis. ISBN 978-80-86920-24-5.

²⁴ LATA, Jan. Účel a smysl trestu. Praha: LexisNexis, 2007. Knihovnička LexisNexis. s. 7-8. ISBN 978-80-86920-24-5.

trestu. Trest působící utrpení může být uložen pouze jestliže jeho uložení napomůže k zabránění utrpení většímu.²⁵

V případě retribuční teorie je ospravedlňujícím faktorem pro uložení trestu právě jeho zaslouženost, proto není k jeho uložení třeba naplnění žádného dalšího hlediska. Přísnost trestu má zásadně odpovídat závažnosti spáchaného trestného činu. Převýchova nebo odstrašení pachatele jsou zde vnímány pouze jakožto sekundární účinky trestu, ale samy o sobě nemají na uložení trestu vliv. Retribuční teorie nabízí relativně jasná a předvídatelná pravidla pro ukládání trestů. Hlavní myšlenkou retribučních teorií je odplata.

I v tomto dělení pak najdeme určitý kompromis mezi výše popsány teoriemi, tedy teoriemi utilitárními a retribučními, a těmi jsou teorie smíšené. Ty spojují odplatný účel trestu s jednotlivými společenskými účely.²⁶

1.3. Dosahování účelu trestu

Účelem trestu je:

- chránit společnost před pachateli trestných činů (nejdůležitější cíl trestu),
- zabránit odsouzenému páchat další trestnou činnost,
- vychovávat odsouzeného k vedení řádného života,
- výchovně působit na ostatní členy společnosti.²⁷

Ochrany společnosti má být dosaženo za pomoci jak individuální, tak generální prevence. Individuální a generální prevence jsou neoddělitelné, tvoří jednotu a musí se navzájem podmiňovat a doplňovat.²⁸

Individuální prevence (někdy označována též jako prevence speciální) má za úkol působit přímo na pachatele. Individuální prevenci můžeme dělit na pozitivní a negativní. V případě individuální prevence pozitivní jde o výchovné působení na pachatele. K tomuto účelu používá trestní právo různé instituty, jakými jsou například upuštění od

---

²⁵ LATA, Jan. Účel a smysl trestu. Praha: LexisNexis, 2007. Knihovnička LexisNexis. s. 19. ISBN 978-80-86920-24-5.

²⁶ Tamtéž, s. 51 a násl.

²⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). s. 399-400. ISBN 978-80-7502-380-3.

²⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). s. 402. ISBN 978-80-7502-380-3.

potrestání nebo podmíněné odsouzení. Navzdory velkému úsilí však dosud není uplatňování výchovných prostředků zcela účinné. Tomu nasvědčuje i podíl recidivistů na celkovém počtu odsouzených. Pro úspěch pozitivní individuální prevence je klíčová vůle samotného odsouzeného změnit svou situaci, ta ale bohužel není vždy přítomna a změnit tento fakt bez (alespoň částečné) snahy pachatele je téměř nemožné. Naproti tomu individuální prevence negativní si bere za úkol zabránit pachateli v páchání dalších trestných činů a zároveň se snaží onoho pachatele přimět k tomu, aby respektoval zákony. Tohoto cíle může být dosaženo různými prostředky od naprostého znemožnění páchat další trestné činy pomocí izolace, která nastane při nepodmíněném trestu odnětí svobody přes znesnadnění pachatelova jednání pomocí trestů propadnutí věci nebo zákazu činnosti až po podmíněný trest odnětí svobody, který spoléhá na vytvoření psychických zábran ve vědomí pachatele, kteréžto ho odradí od páchání další trestné činnosti.

Generální prevence tkví naopak v působení na ostatní občany a veřejnost. Generální prevenci lze obdobně jako prevenci individuální dělit na pozitivní a negativní. V případě pozitivní generální prevence trest působí na řádné občany odlišné od pachatele, které tímto upozorňuje na trestnost, škodlivost a zavrženíhodnost spáchaného činu. Zároveň tímto dochází k posílení jejich víry v autoritu zákonů, k umocnění jejich pocitu bezpečí a k utvrzení jejich právní jistoty. Je proto žádoucí, aby informace o trestních řízeních byla vhodným způsobem zveřejňována v médiích, která mohou mít velký vliv na veřejnost a veřejné mínění. Negativní generální prevence pak má mít odstrašující účinek na potenciální pachatele. Jejím cílem je poukázat na to, že uložení spravedlivého trestu za protiprávní chování je neodvratitelné, nebo alespoň vysoce pravděpodobné, což má vést k odrazení potenciálních pachatelů od možného trestného počínání.²⁹

Účel trestání je v České republice založen na smíšené teorii trestání, tedy spojuje nápravné, ochranné i generálně preventivní působení trestu. Je zde obsažena teorie odplatná, kde se klade důraz na morální povinnost společnosti potrestat pachatele, který spáchal trestný čin, odplata je zde vyobrazena jako základ spravedlnosti. Dále teorie eliminační, která má zabránit odsouzeným v páchání další trestné činnosti a má chránit společnost před pachateli trestných činů. Jako další zde má své místo i teorie rehabilitační, která si bere za cíl odsouzeného vychovávat k vedení řádného života, a nadto též teorie

---

²⁹ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 330-338. ISBN 978-80-7598-764-8.

odstrašení, obsažená v generální prevenci, jež působí na ostatní členy společnosti i v individuální prevenci, kdy má za cíl odradit pachatele od dalšího kriminálního počínání. Důležitou složkou je pak i teorie restituční, která se zaměřuje především na důležitost odstranění škodlivých následků trestného činu a na adekvátní náhradu škody, kterou utrpěla oběť trestného činu.³⁰

Judikatura vnímá účel trestu zejména jako spojení ochrany společnosti před kriminalitou a individuálních cílů, promítajících se ve vztahu k osobě pachatele a snahu o jejich vyvážené postavení. Trest má zahrnovat složku represivní, výchovnou i preventivní.³¹ Účel trestu je těsně navázán na otázku spravedlnosti. Účel trestu může být naplněn jen v případě, že je uložen trest adekvátní (ani mírnější a ani přísnější, než vyžaduje ochrana společnosti). Druh i výměra trestu mají odpovídat osobě pachatele, škodlivosti činu i ostatním okolnostem, které byly důležité pro spáchání trestného činu. Pouze v případě naplnění všech těchto hledisek můžeme mluvit o trestu spravedlivém.³²

1.4. Restorativní justice³³

Poměrně nový směr, restorativní justice, vycházející z názoru, že tradiční trestní politika není schopna zastavit růst kriminality ve společnosti, se začal prosazovat zejména na základě krize trestní justice a vězeňství, která se projevila přeplněním věznic, selháváním socializačních programů a stálým zvyšováním nákladů na boj s kriminalitou v 80. letech 20. století v západní Evropě a USA. Tato situace přiměla některé právníky a kriminology pochybovat o účinnosti systému postihu kriminality. Do českého právního řádu se principy restorativní justice začaly dostávat hlavně ve druhé polovině 90. let 20. století a začátkem století jednadvacátého. To se projevilo zejména zavedením trestu obecně prospěšných prací nebo zavedením institutů probace a mediace. Velmi důležité bylo právě přijetí zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. V právu procesním jsou pak velice významné jednotlivé druhy odklonu, především institut podmíněného zastavení trestního stíhání a institut narovnání.

---

³⁰ VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČTA a Jana HULMÁKOVÁ. Základy kriminologie a trestní politiky. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy mezioborové učebnice. s. 217-220. ISBN 978-80-7400-732-3.

³¹ Viz Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. 4. 2004, sp. zn. II. ÚS 243/03 případně Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 4. 1998, sp. zn. IV. ÚS 463/97.

³² JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). s. 403. ISBN 978-80-7502-380-3.

³³ Z angl. restore – tedy obnovit nebo vrátit do původního stavu.

Za zakladatele Restorativní justice je možné označit profesora Howarda Zehra z Mennonite University v Harrisonburgu.³⁴

Ten rozlišuje tři základní pilíře restorativní justice, a sice:

1. Újmy a potřeby – tento pilíř se zabývá oběťmi trestných činů,
2. Závazky a povinnosti – v tomto pilíři jde o závazky vzniklé v důsledku újmy, odpovědnost je zde na pachateli,
3. Angažovanost a účast – zejména účast pachatele a oběti.³⁵

Restorativní justice má velmi blízko k alternativnímu sankcionování, avšak nejedná se o pojmy se stejným významem. Na rozdíl od alternativního sankcionování totiž mohou být nástroje restorativní justice využívány i vedle trestu odnětí svobody a nepředstavují nutně pouze alternativu k uvěznění.³⁶ Pojem restorativní justice je možno vyložit jakožto koncept zacházení s pachateli trestných činů, který se odklání od klasické retributivní (trestající) justice. Restorativní justice vychází z názoru, že současná trestní spravedlnost není odpovídající reakcí společnosti na rostoucí kriminalitu a nedaří se jí dosáhnout ochrany jednotlivce ani společnosti. Lze ji chápat jakožto soubor postulátů, cílů a metod charakterizujících určitý přístup k řešení problematiky zločinnosti. V restorativní justici je stěžejní vysoké zastoupení nástrojů zajišťujících práva obětí, ochranu obětí a v neposlední řadě mimosoudní projednávání trestních věcí.³⁷ V žádném případě nelze říci, že by restorativní justice byla protikladem tradiční retributivní justice, i přesto má však odlišný přístup již k samotné podstatě trestného činu. Na rozdíl od tradičního pojetí trestného činu jakožto porušení práva a veřejného zájmu klade restorativní justice důraz hlavně na to, že je trestný čin především konfliktem mezi pachatelem onoho trestného činu a konkrétní obětí a usiluje zejména o poskytnutí odpovídající kompenzace individuálním obětem trestných činů. Primárním zájmem restorativní justice tedy není samotné potrestání pachatele, ale právě zjištění, komu a jak

---

³⁴ KARABEC, Zdeněk. Restorativní justice: sborník příspěvků dokumentů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). s. 8. ISBN 80-733-8021-8.

³⁵ ŠTERN, Pavel, Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ a Dagmar DOUBRAVOVÁ. Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů. Praha: Portál, 2010. s. 31. ISBN 978-80-7367-757-2.

³⁶ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 23. ISBN 978-80-87576-93-9.

³⁷ KARABEC, Zdeněk. Restorativní justice: sborník příspěvků dokumentů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). s. 8. ISBN 80-733-8021-8.

byla způsobena újma, a následné nalezení způsobu náhrady této újmy. Nejvíce využívaným institutem nápravy je náhrada újmy a pro možnost jejího naplnění je v mnoha případech nutné uložení právě některého z alternativních trestů, který pachateli umožní získávat finanční prostředky k jejímu vyplacení. Restorativní justice se však neomezuje na pouhé odškodnění oběti, i když ho vnímá jako prvek nadmíru významný, uznává že samotné odškodnění nemusí dostačovat k účinné restorativní intervenci. Dalším velmi důležitým aspektem restorativní justice je toliko dovedení pachatele trestného činu k převzetí odpovědnosti za daný čin. Samotné uložení a výkon trestu ještě neznamená skutečné převzetí odpovědnosti pachatelem, tím je až pochopení následků trestného činu a uznání viny pachatelem. Právě uznání viny, pochopení následků činu pachatelem a jeho aktivní snaha o nápravu závadného stavu jsou nejvýznamnějšími cíli restorativní justice, a to proto, že právě tyto faktory jsou nejdůležitějšími předpoklady pro to, aby došlo k reálné změně pachatelova postoje k trestné činnosti a aby z jeho strany k jejímu dalšímu páchání již v budoucnu nedocházelo.³⁸

Základní principy restorativní justice je možné shrnout následovně:

- Zločin je nutné chápat především jako újmu, která byla způsobena oběti a současně jakožto hrozbu pro bezpečnost celé společnosti.
- Újmu způsobenou oběti není možné chápat pouze jako újmu materiální, naopak sem musí být zahrnuta i újma psychická, fyzická, narušení sociálních vazeb, narušení osobního a rodinného života i ztráta společenského postavení.
- Reakcí na zločin má být přispěno ke snížení (v případech kde je to možné dokonce k odstranění) této újmy a hrozby.
- Primárním účelem reakce na spáchaný čin má být, spíše než potrestání nebo převýchova pachatele, vytvoření co nejlepších podmínek k odstranění následků trestného činu.
- Snaha o zpřísnování a ukládání přísnějších trestů je spíše kontraproduktivní, nejvíce pak u mladistvých pachatelů.
- Pachatel by se měl aktivně snažit o náhradu jím způsobené újmy, přičemž mu mají být zachována stejná práva, jaká mají ostatní občané.

---

³⁸ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 23-25. ISBN 978-80-87576-93-9.

- V případě že pachatel odmítá spolupracovat, mělo by dojít k donucení k náhradě újmy soudem.
- K činnosti orgánů činných v trestním řízení má dojít až po selhání vyjednávacího postupu mezi pachatelem a obětí nebo v případech, kdy je klasický trestní proces nezbytný.
- Není možné nutit oběť trestného činu vyjednávat s pachatelem o rozsahu a způsobu kompenzace za způsobenou újmu.³⁹

Je však nutno upozornit na to, že juristicky zaměřené kriminologové poukazují na nebezpečí, jež by mohlo nastat při přílišném uvolnění nebo dokonce úplném opuštění klasických zásad trestního práva a trestního procesu, pro ochranu společnosti a pro ochranu základních lidských práv a svobod. Úplné opuštění tradičních zásad trestního procesu a podstatnější omezení represivních funkcí trestního práva se tedy nejeví, alespoň prozatím, jako správná cesta. Vhodné je tedy spíše doplnění klasické retributivní justice instituty justice restorativní.⁴⁰

---

³⁹ KARABEC, Zdeněk. Restorativní justice: sborník příspěvků dokumentů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). s. 8-9. ISBN 80-733-8021-8.

⁴⁰ KARABEC, Zdeněk. Restorativní justice: sborník příspěvků dokumentů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). s. 8. ISBN 80-733-8021-8.

2. ALTERNATIVY K TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY

2.1. Trest odnětí svobody

Trest odnětí svobody je trestem univerzálním. Možnost uložení trestu odnětí svobody je vyjádřena u každého jednoho trestného činu ve zvláštní části trestního zákoníku, což však rozhodně neznámá, že je nutné, aby byl tento trest soudem vždy uložen.⁴¹ Platí zde zásada subsidiarity přísnější trestní sankce. To znamená, že tam, kde bude dostačující uložení mírnější trestní sankce, nesmí být uložena trestní sankce přísnější.⁴² U každého trestného činu ve zvláštní části trestního zákoníku je přímo stanovena trestní sazba. Tato sazba je u každého trestného činu určena individuálně a odráží jeho typovou závažnost. Trest odnětí svobody je zároveň často vnímán jako trest nejpřísnější, neboť je tento postih pro pachatele ve většině případů nejcitelnější. Nejenže významně zasahuje do osobních práv pachatele, když ho zbavuje osobní svobody, ale nadto citelně zasahuje i do práv osob blízkých pachateli narušením jeho rodinných vztahů.⁴³ Uvěznění má dle teorie pro člověka za následek pět ztrát. Jde o ztrátu svobody, ztrátu heterosexuálních vztahů, odnětí materiálních i nemateriálních statků, omezení vlastní autonomie a vznik nedostatku bezpečí (například z důvodu možného ohrožení spoluvězni).⁴⁴ Úpravu nepodmíněného trestu odnětí svobody nalezneme v § 52 TZ. Ten nám poskytuje taxativní výčet jednotlivých druhů trestů, přičemž trest odnětí svobody najdeme hned v jeho prvním odstavci. Důležitý je zde taktéž § 55 TZ, který stanoví subsidiaritu nepodmíněného trestu odnětí svobody, o které již byla řeč výše.⁴⁵

Hlavním účelem trestu odnětí svobody je ochrana společnosti před pachatelem. Tohoto cíle je dosahováno znemožněním nebo alespoň významným omezením možnosti pachatele páchat další trestnou činnost, a to pomocí izolace pachatele ve věznicí, kde je

---

⁴¹ KALVODOVÁ, Věra. Trest odnětí svobody a jeho výkon. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právní monografie. s. 41. ISBN 978-80-7552-163-7.

⁴² ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 342. ISBN 978-80-7598-764-8.

⁴³ NOVOTNÝ, František a Josef SOUČEK. Trestní právo hmotné. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. s. 270. ISBN 978-80-7380-291-2.

⁴⁴ MAREŠOVÁ, Alena. Důsledky dlouhodobého uvěznění. Trestní právo: odborný časopis pro trestní právo a obory související. 2004. Praha: Nakladatelství Orac, 2004. s. 23-24. ISSN 1211-2860.

⁴⁵ Důvodová zpráva k § 55 TZ k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Sněmovní tisk 410/0, část 1/9, Vládní návrh zákona trestní zákoník. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2008.

trest vykonáván. Zároveň by měl trest odnětí svobody plnit i výchovný cíl, a to zejména díky systematickému výchovnému působení na pachatele během výkonu trestu.⁴⁶

Naplňování tohoto cíle se však u trestu odnětí svobody nedaří a reálný dosahovaný výchovný účinek je zde spíše minimální. Izolace odsouzeného ve věznici, kde je společně s ostatními odsouzenými, vede i přes veškerou snahu vězeňského personálu k radikálnímu snížení možnosti zapojení odsouzeného do řádného života po jeho propuštění a podstatně snižuje pravděpodobnost toho, že se již nevrátí k páčání trestné činnosti.⁴⁷

Velmi nízký resocializační účinek nepodmíněného trestu odnětí svobody zapříčiňuje hned několik faktorů. Prvním z nich je vytržení odsouzeného z jeho přirozeného prostředí. I když se v některých případech může změna prostředí jevit jako přínosná, neboť původní prostředí, ve kterém se pachatel nacházel, je možno označit za kriminogenní, zpravidla i zde dochází k přetrhání pozitivních sociálních vazeb. Zejména přichází k újmě vztahy rodinné a pracovní. Dokonce i tresty odnětí svobody krátkého trvání vedou ve většině případů ke ztrátě zaměstnání odsouzeného (pokud v době odsouzení práci měl). S tím souvisejícím problémem je pobyt odsouzeného ve výrazně kriminogenním prostředí, kterým může bezesporu samotná věznice být, neboť zde dochází k setkávání spoluvězňů na denní bázi, přičemž řada z nich může mít bohatou kriminální minulost a zkušenosti s trestnou činností. Společný pobyt ve věznici pak může odsouzeného nadále utvrzovat v jeho chování a zvyšovat pravděpodobnost toho, že naváže vztahy s těmito osobami a spíše se adaptuje na vězeňskou subkulturu a přiučí se dalším způsobům páčání trestné činnosti, než že by došlo k jeho polepšení. Výkon trestu odnětí svobody se realizuje v nepřirozeném a v mnohých ohledech škodlivém sociálním prostředí, které může působit na odsouzené negativně a může tak vést až k deformaci osobnosti odsouzených a přispět k jejich otrlosti, citové chladnosti, k pocitům méněcennosti nebo k naprosté apatii. Izolovaný pobyt ve věznici společně s ostatními odsouzenými a přetrhání vazeb mimo věznici může navíc vést až k tomu, že se toto prostředí stane pro odsouzeného prostředím přirozeným. Dalším velmi významným faktorem nízkého resocializačního účinku nepodmíněného trestu odnětí svobody je efekt

---

⁴⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). s. 409. ISBN 978-80-7502-380-3.

⁴⁷ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 20. ISBN 978-80-87576-93-9.

stigmatizace, který je výraznou měrou zvyšován právě nepodmíněným odnětím svobody a následným pobytem ve věznici. Již samotné odsouzení pachatele za trestný čin většinou vede k získání „nálepky“ kriminálního, když ale navíc dojde k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, stigmatizační efekt se citelně prohlubuje, a ještě více tak ztěžuje návrat odsouzeného do řádného života po jeho propuštění a zabraňuje jeho sociální reintegraci. Pro bývalé vězně je pak zejména těžkým úkolem najít si po propuštění práci.^{48, 49}

Důvodem kritiky nepodmíněného trestu odnětí svobody je i jeho finanční náročnost. Průměrné denní náklady na jednoho vězně byly v roce 2020 vyčísleny na 1 741 Kč a v roce 2021 dokonce na 1 841 Kč. Tato částka v sobě zahrnuje mimo jiné i výdaje na platy personálu věznic, pojistné, sociální dávky, kapitálové výdaje a ostatní věcné výdaje.⁵⁰ Významným tématem je i nadužívání nepodmíněného trestu odnětí svobody a následná přeplněnost věznic. Problém přeplněných věznic je sice možné řešit výstavbou věznic nových, avšak tento postup žádá vynaložení velkého množství finančních prostředků a nevede k dlouhodobému a udržitelnému řešení problému. V otázce přeplněnosti věznic sice pozorujeme kladný vývoj oproti letům minulým. V roce 2020 se využitelnost věznic vyšplhala až na 102,27 %⁵¹ jejich kapacity, zatímco v roce 2021 byla využitelnost věznic na 95,45 %.⁵² Průměrný denní stav vězňených osob dosáhl v roce 2020 počtu 19 285 osob. Tento počet však v červnu roku 2021 klesl pod hranici 19 000 osob. Velkou zásluhu na tom ovšem bezpochyby měla i pandemická situace, díky které ubylo osob odsouzených za nejčastější trestné činy, jako jsou krádeže a loupeže.⁵³

I s přihlédnutím ke všem výše uvedeným negativům nepodmíněného trestu odnětí svobody není možné jej bez dalšího zavrhnout. Nepodmíněný trest odnětí svobody je

---

⁴⁸ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 20-21. ISBN 978-80-87576-93-9.

⁴⁹ ČERNÍKOVÁ, Vlastislava. Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). s. 183-184. ISBN 978-80-7380-138-0.

⁵⁰ Vězeňská služba ČR. Výroční zpráva za rok 2021 [online]. Praha: Vězeňská služba ČR, 2022 [cit. 16. 3. 2022]. s. 7. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/uredni-deska/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-vs-cr-2021.pdf>.

⁵¹ Vězeňská služba ČR. Statistická ročenka Vězeňské služby ČR za rok 2020. [online]. Praha: Vězeňská služba ČR, 2021 [cit. 16. 3. 2022]. s. 77. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2020.pdf>.

⁵² Vězeňská služba ČR. Statistická ročenka Vězeňské služby ČR za rok 2021. [online]. Praha: Vězeňská služba ČR, 2022 [cit. 16. 3. 2022]. s. 77. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2021.pdf>.

⁵³ PASEKOVÁ, Eva. Počet vězňů klesá pod hranici 19 tisíc, kapacita věznic je ale stále téměř naplněna. In: [ceska-justice.cz](https://www.ceska-justice.cz) [online]. 1. 8. 2021. [cit. 14.2.2022]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2021/08/pocet-veznu-klesa-pod-hranici-19-tisic-kapacita-veznic-je-ale-stale-temer-naplнена/>.

velice důležitým pilířem trestního práva obecně. Společnost bezesporu tento trest potřebuje, neboť zde vždy budou pachatelé, u kterých jiné tresty nebudou postačovat a nepovedou k úspěšné ochraně společnosti. Jako ideální způsob řešení se tedy jeví další rozvoj a zdokonalování nových metod sankcionování pachatelů trestných činů, které představují vhodné alternativy k uvěznění a jejich častější využití. Použití nepodmíněného trestu odnětí svobody je pak vhodné vnímat až jako poslední možnost v případech kdy všechny ostatní možnosti potrestání selhávají.⁵⁴

2.2. Pojem alternativní tresty a východiska pro jejich ukládání

Snaha o eliminaci negativních faktorů, které provázejí nepodmíněný trest odnětí svobody vyústila ve stále větší zájem o nové metody sankcionování pachatelů trestných činů, které představují alternativy k již výše zmíněnému nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Tyto metody vycházejí z myšlenky, že k negativním důsledkům dochází z důvodu izolace pachatele ve věznici, proto by potrestání pachatele mělo probíhat na svobodě, tedy bez jeho uvěznění, a to mimo jiné z důvodu zvýšení šancí na úspěšnou resocializaci pachatele. Alternativní tresty pro tento svůj přístup bývají též označovány za tzv. *community sanctions*, tedy tresty vykonávané ve společnosti.⁵⁵

Možnost uložení alternativních trestů cílí zejména na pachatele, kterým by v případě nepoužití alternativního řešení hrozilo uložení krátkodobého trestu odnětí svobody, tedy odnětí svobody s trváním do jednoho roku. I krátký trest odnětí svobody totiž stačí k tomu, aby se plně projevil negativní dopad uvěznění. Alternativní sankcionování není vystavěno na pouhé víře v to, že ponechání pachatele na svobodě povede k dosažení účelu trestu, ale současně je zde patrná snaha znásobit individuálně preventivní účinek trestní sankce, a to zejména prvky sociální práce s pachatelem. Stát se aktivně snaží pomoci pachateli dosáhnout nápravy a následné resocializace, a to i pomocí tzv. probačních institutů, které hrají velkou roli v současném systému alternativních trestů.⁵⁶

---

⁵⁴ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 21. ISBN 978-80-87576-93-9.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ Tamtéž, s. 22

Výhody alternativních trestů tkví zejména v penitenciárních důvodech⁵⁷, kdy zabraňují vytržení pachatele z jeho přirozeného prostředí, a tedy v absenci zpřetrhání jeho sociálních a rodinných vazeb, a zároveň v neexistenci potřeby umístit pachatele do kriminogenního prostředí, jakým může právě věznice bezpochyby být. Dále je zde zvýšená možnost nápravy a zabránění nebo alespoň zmírnění stigmatizace. Dalším nesporným pozitivem je ekonomická stránka věci, tedy finanční úspora v porovnání s trestem odnětí svobody. Alternativní tresty jsou z hlediska výdajů o poznání výhodnějším řešením. Neméně důležitou pozitivní stránkou je pak stránka kompenzační.⁵⁸ V případě alternativních trestů je totiž možné pozorovat výrazné zlepšení možnosti náhrady újmy, která vznikla oběti v důsledku pachatelova trestného činu.⁵⁹ Významné jsou zde i důvody trestněpolitické, kde užití alternativních trestů odpovídá současným trendům dekriminlizace společnosti a depenalizace.⁶⁰ Ani užití trestů alternativních však není bez chyby. Za negativní stránku alternativních trestů je možné označit snazší možnost porušit podmínky trestu nebo zachování možnosti recidivy. Pro tyto případy je zde zavedena možnost nástupu tzv. sekundární sankce, jejíž nejvýznamnější podobou je přeměna alternativního trestu na nepodmíněný trest odnětí svobody.⁶¹

V současné době v odborné literatuře neexistuje jednotná definice pojmu alternativní tresty. Mezinárodní dokumenty OSN s Rady Evropy však za alternativní sankce považují ty tresty, které nejsou spojeny s odnětím svobody a které je zároveň soudce oprávněn uložit tam, kde by byl jinak pachatel odsouzen k trestu odnětí svobody.⁶²

Alternativní tresty je možno vymezit jako sankce, které v sobě nenesou ztrátu svobody a zároveň se ukládají v situaci, kdy by v případě jejich neuložení byl pachatel odsouzen k trestu odnětí svobody. Pachatel zároveň musí být schopen dostat stanoveným

---

⁵⁷ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ a kol. Kriminologie. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s. 188. ISBN 978-80-7598-554-5.

⁵⁸ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ a kol. Kriminologie. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s. 188. ISBN 978-80-7598-554-5.

⁵⁹ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 21. ISBN 978-80-87576-93-9.

⁶⁰ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ a kol. Kriminologie. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s. 188. ISBN 978-80-7598-554-5.

⁶¹ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 28-29. ISBN 978-80-87576-93-9.

⁶² VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ. Základy kriminologie a trestní politiky. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy mezioborové učebnice. s. 248. ISBN 978-80-7400-732-3.

podmínkám ukládaného alternativního trestu. Dalším kritériem je, že doba, po kterou trvá ukládaný trest musí být odpovídající délce trestu odnětí svobody, který by byl za tento trestný čin ukládán a současně musí být úměrná spáchanému trestnému činu.

Alternativní tresty nejsou nijak méněcenné oproti nepodmíněnému trestu odnětí svobody a jsou naprosto legitimním řešením trestních případů. Naopak by bylo vhodné vnímat právě nepodmíněný trest odnětí svobody jakožto určitou „alternativu“, neboť by mělo jeho uložení v ideálním případě přijít na řadu až v situaci, ve které není možné efektivní využití žádného trestu nespojeného s uvězněním.⁶³

V užším slova smyslu jsou alternativními sankcemi takové druhy trestů, které zaručují dosahování účelu trestu stejně dobře, jako kdyby si odsouzený odpykával trest odnětí svobody, i přesto že k odnětí svobody pachatele nedochází. Uložení těchto trestů vyjadřuje důvěru vůči pachateli, přičemž se sem promítá snaha soustředit se na pozitivní vlastnosti osobnosti pachatele a dosaženou úroveň jeho sociální odpovědnosti. Vždy musí být splněn předpoklad, že je v daném konkrétním případě s přihlédnutím k okolnostem případu a osobě pachatele možné dosáhnout účelu trestu i jinak než jen nepodmíněným trestem odnětí svobody.

Pokud se však podíváme na alternativní tresty širěji, může tento pojem zahrnovat všechny tresty, které nemají za následek úplnou ztrátu svobody. Můžeme sem řadit i alternativy samotného trestního řízení, které se projevují jakožto různé formy odklonu. Tedy situace, kdy dochází k vyřízení oné trestní věci jiným způsobem než za pomoci standardního trestního řízení.⁶⁴

V současném českém právním systému existují dvě roviny realizace alternativního řešení trestních věcí. První rovinou je alternativní řešení v rámci platného systému trestního práva a druhou rovinou je alternativní řešení mimo tento rámec. V druhém zmíněném případě není samo prostředí, ve kterém dochází k řešení, regulováno

---

⁶³ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 22. ISBN 978-80-87576-93-9.

⁶⁴ VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ. Základy kriminologie a trestní politiky. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy mezioborové učebnice. s. 249. ISBN 978-80-7400-732-3.

trestním právem, avšak dle platné právní úpravy je možné v něm dojít k řešení, které bude mít dopad v trestněprávní oblasti.⁶⁵

2.2.1. Dělení alternativních způsobů řešení trestních věcí v rámci systému trestního práva

Dle Antona M. van Kalmthouta je možné dělit alternativní opatření do dvou skupin, přičemž do první skupiny náleží opatření jejichž hlavním znakem je omezení pachatelovy svobody, popřípadě postihnutí pachatelova majetku. Do této skupiny opatření můžeme řadit například elektronické monitorování nebo peněžitý trest. Kategorie druhá se pak nezaměřuje na pouhé postižení pachatele, ale naopak se snaží na pachatele pozitivně působit a určitým způsobem jej odborně vést. V této skupině nalezneme například probaci a mediaci, trest obecně prospěšných prací nebo náhradu škody. Tyto skupiny spolu nejsou v rozporu a může docházet k jejich vzájemné kombinaci.⁶⁶

Do kategorie alternativních způsobů řešení trestních věcí spadají dle Ščerby jak alternativy procesněprávní, tak alternativy hmotněprávní. Mezi alternativy v trestním právu procesním řadíme alternativy v trestním řízení, tedy odklony s restorativními prvky. Těmi jsou například narovnání, podmíněné zastavení trestního stíhání, podmíněné odložení podání návrhu na potrestání a u mladistvých taktéž odstoupení od trestního stíhání.

Hmotněprávní alternativy můžeme dělit na alternativy k samotnému potrestání a alternativy k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Alternativami k potrestání jsou upuštění od potrestání a podmíněné upuštění od potrestání s dohledem. U mladistvých se jedná o upuštění od uložení trestního opatření a také podmíněné upuštění od uložení trestního opatření. Alternativami k nepodmíněnému trestu odnětí svobody jsou podmíněné odsouzení, podmíněné odsouzení s dohledem, peněžitý trest, domácí vězení, obecně prospěšné práce a další alternativní tresty.⁶⁷

---

⁶⁵ SOTOLÁŘ, Alexander, Pavel ŠÁMAL a František PÚRY. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C.H. Beck, 2000. Beckovy příručky pro právní praxi. S. 15. ISBN 8071793507.

⁶⁶ KALMTHOUT, Anton a Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ. Realizace alternativních trestů, některé zkušenosti západoevropských zemí. Právní rozhledy. 1997, č. 12, s. 621-622.

⁶⁷ VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ. Základy kriminologie a trestní politiky. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy mezioborové učebnice. s. 249-250. ISBN 978-80-7400-732-3.

Pokud se tedy na problematiku alternativních trestů podíváme šířeji, je možno za alternativní trest požadovat každý trest, který není přímo spojen s odnětím svobody. Z tohoto úhlu pohledu by sem pak spadal celý taxativní výčet trestů, tak jak je uveden v § 52 odst. 1 písm. b) a násl. TZ. Toto pojetí ovšem může být problematické, neboť dle něj mezi alternativní tresty řadíme i trest ztráty čestných titulů a vyznamenání a trest ztráty vojenské hodnosti. Tyto dva tresty přitom lze uložit pouze za současného uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody. Nejedná se tedy přímo o tresty alternativní v pravém slova smyslu, jako spíše o tresty vedlejší.⁶⁸

Při použití užšího hlediska se bude jednat o alternativní trest v případě, že půjde o alternativu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody způsobitou tento trest bezvýtku nahradit. Právě tomuto pojetí alternativních trestů se tato diplomová práce věnuje nejpodrobněji. Dle těchto kritérií lze mezi alternativní tresty zařadit pouze podmíněné odsouzení, podmíněné odsouzení s dohledem, domácí vězení, peněžitý trest a trest obecně prospěšných prací. Nadto známe ještě pátý alternativní trest, respektive trestní opatření, které je možno zařadit pod definici alternativních trestů v užším slova smyslu, a tím je peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu, které má své místo v sankcionování mladistvých. U výše zmíněných trestů je velmi významným prvkem jejich neslučitelnost s nepodmíněným trestem odnětí svobody (u peněžitého trestu platí neslučitelnost jen částečně, a to v případech, kdy je ukládán na základě § 67 odst. 2 písm. b) TZ. U trestu obecně prospěšných prací a domácího vězení je neexistence možnosti paralelního uložení trestu odnětí svobody doslovně vyjádřena v zákoně, a to v § 53 odst. 1 TZ. Právě neexistence možnosti uložit některý z těchto trestů vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody zvyrazňuje a umocňuje jejich alternativní povahu.⁶⁹

---

⁶⁸ Viz § 78 a 79 TZ.

⁶⁹ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 31. ISBN 978-80-87576-93-9.

3.   PODMÍNĚNÉ ODSOUZENÍ K TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY A PODMÍNĚNÉ ODSOUZENÍ K TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY S DOHLEDEM

3.1.   Historický kontext

Koncepce podmíněného odsouzení se do trestní politiky dostala ve druhé polovině 19. století, jakožto reakce na tendenci odklánět se od tradiční koncepce trestu, kdy bylo původní odplatné pojetí trestu stále více vytlačováno myšlenkami sociální účinnosti. Právě toto směřování vedlo k rozvinutí tří typů podmíněného odsouzení. Prvním z těchto typů podmíněného odsouzení je angloamerická probace. Ta je spjata s ochranným dozorem, který je vykonáván zvláštními orgány. Dochází zde buď k podmíněnému odkladu výroku o vině a trestu, přičemž vina musí být zjištěna, nebo uznána ze strany obviněného, nebo k podmíněnému odkladu pouze co do výroku o trestu. Další alternativou je pak podmíněný odklad již uloženého trestu. Ve všech výše zmíněných případech je na odsouzeném, aby svým chováním dokázal, že není uložení nebo vykonání trestu nutné. Variantou angloamerické probace se v Evropě inspirovala zejména Belgie a Francie, kde také vznikl druhý typ podmíněného odsouzení tzv. typ francouzsko-belgický. Zde na rozdíl od angloamerické probace šlo pouze o podmíněné odložení výkonu již uloženého trestu. Dalším rozdílem je absence dozoru. Pokud se odsouzený ve zkušební době řádně choval, mělo se za to, že se osvědčil a dále se na něho hledělo, jako by nebyl nikdy odsouzen. Posledním typem podmíněného odsouzení je typ severský, kde se podobně jako v předchozím případě užívá pouze podmíněné odložení výkonu trestu, rozdíl je ale v nahlížení na odsouzeného potom, co se osvědčil, tedy po konci zkušební doby. V tomto případě po osvědčení odsouzeného vzniká fikce vykonání podmíněně odloženého trestu odsouzeným, nikoli fikce úplné neexistence odsouzení.⁷⁰

Na území České republiky došlo k zavedení institutu podmíněného odsouzení zákonem č. 562/1919 Sb., o podmíněném odsouzení a podmíněném propuštění, který byl velmi pokrokový a progresivní. Inspirací pro přijetí tohoto zákona byl francouzský typ podmíněného odsouzení. Byla zde zakotvena možnost podmíněně odložit trest odnětí svobody s trváním do jednoho roku, ale nadto bylo možno podmíněně odložit i trest

---

⁷⁰ SOLNAŘ, Vladimír, Jaroslav FENYK, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Marie VANDUCHOVÁ. Systém českého trestního práva: Část třetí. Praha: Novatrix, 2009. s.98-99. ISBN 978-80-254-4033-9.

peněžité. Za velice pokrokové byly považovány zejména rozsáhlé možnosti usměrňování chování pachatele zákonem během zkušební doby. Právě tento zákon se stal základním kamenem pro úpravu podmíněného odsouzení na našem území a vycházela z něj pozdější úprava v trestním zákoně z roku 1950 i 1961. K ukotvení institutu probace však došlo až novelou č. 253/1997 Sb., kde se objevují dvě formy probace. První formou je podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody za současného dohledu a druhou formou je podmíněné upuštění od potrestání s dohledem, kde je stěžejní podmíněný odklad výroku o trestu. K ustavení profesionální probační služby pak došlo až později, a to zákonem č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě.⁷¹

V České republice je podmíněné odsouzení nejen nejčastěji ukládaným alternativním trestem, ale je dokonce nejvíce využívaným trestem vůbec. Tento trend přitom není otázkou posledních let, ale naopak jde o dlouhodobý stav. Již v roce 1959 činil podíl podmíněně odsouzených více než 50 % z celkového počtu odsouzených. Podmíněné odsouzení s dohledem je pak dlouhodobě méně užívanou variantou.⁷²

3.2. Charakteristika podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody a podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem

V problematice právní povahy podmíněného odsouzení je zásadní otázka, zda je podmíněné odsouzení pouhým způsobem vyměření či výkonu trestu, anebo zda jde o samostatný, zvláštní druh trestu nebo dokonce o zvláštní institut, který existuje mimo tresty a ochranná opatření.⁷³ V právní nauce není odpověď na tuto otázku jednoznačná. Trestní zákoník pojímá podmíněné odsouzení pouze za zvláštní druh trestu odnětí svobody, což je vyjádřeno v § 52 odst. 2 TZ a k tomuto pojetí se přiklání i důvodová zpráva k tomuto paragrafu.⁷⁴ Z tohoto pojetí vychází někteří odborníci, jako například Kalvodová⁷⁵, kteří nevnímají podmíněné odsouzení jakožto samostatný druh trestu. Valná většina odborníků se však shoduje na tom, že je podmíněné odsouzení

---

⁷¹ SOLNAŘ, Vladimír, Jaroslav FENYK, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Marie VANDUCHOVÁ. Systém českého trestního práva: Část třetí. Praha: Novatrix, 2009. s.101-103. ISBN 978-80-254-4033-9.

⁷² Tamtéž, s. 98.

⁷³ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 1011. ISBN 97880-7400-428-5.

⁷⁴ Důvodová zpráva k §52 k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Sněmovní tisk 410/0, část 1/9, Vládní návrh zákona trestní zákoník. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2008.

⁷⁵ KALVODOVÁ, Věra. Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí. Brno: Masarykova univerzita, 2002. s. 119. ISBN 80-210-3025-9.

samostatným druhem sankce. Mezi tyto kapacity patří například Ščerba⁷⁶, Jelínek⁷⁷ nebo Solnař⁷⁸. Tomuto pojetí pak nasvědčuje i fakt, že jsou v § 24 odst. 1 písm. i) a j) ZSVM ukotveny podmíněné odsouzení, resp. podmíněné odsouzení s dohledem jakožto samostatné druhy trestních opatření.⁷⁹

Můj osobní názor je takový, že i přes dikci § 52 TZ musíme podmíněný trest odnětí svobody a podmíněný trest odnětí svobody s dohledem vnímat jako samostatný druh trestní sankce. Trest podmíněného odnětí svobody má totiž pro pachatele diametrálně jiné důsledky. Zároveň se snaží potírat negativa nepodmíněného trestu odnětí svobody a současně dává pachateli pomyslnou „druhou šanci“ k jeho nápravě bez nutnosti uvěznění, avšak s vědomím toho, že každý další pachatelův „přešlap“ bude mít předvídané účinky. Nepodmíněné odsouzení zde nastupuje jakožto sekundární sankce, a to pouze pokud odsouzený neplnil povinnosti a podmínky, jejichž splnění vyžaduje sankce primární, tedy podmíněné odsouzení. V tomto ohledu zde nacházíme paralelu s ostatními alternativními tresty, kterými jsou například trest domácího vězení nebo trest obecně prospěšných prací, kde má nepodmíněné uvěznění stejný charakter a účel.⁸⁰ Podmíněné odsouzení tedy dle mého názoru vykazuje všechny znaky samostatného druhu trestu.

V současné době v českém trestním právu nalezneme dva základní druhy podmíněného trestu odnětí svobody, přičemž oba z nich detailně upravuje trestní zákoník. Prvním, častěji užívaným, typem je tzv. prosté podmíněné odsouzení. Jeho úpravu najdeme v § 81 až § 83 TZ. Druhým typem je pak podmíněné odsouzení s dohledem. Tomu se věnují § 84 až § 87 TZ. Oba výše zmíněné tresty mohou být dále modifikovány. Podmíněné odsouzení je, jak již je zmíněno výše, většinou vnímáno jakožto samostatný trest, jehož zvláštností je to, že ho lze do určité doby přeměnit v trest jiný, k jehož výkonu dojde v případě nesplnění podmínek, za nichž bylo ono podmíněné odsouzení uloženo.⁸¹

---

⁷⁶ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 226-227. ISBN 978-80-87576-93-9.

⁷⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). s. 404. ISBN 978-80-7502-380-3.

⁷⁸ SOLNAŘ, Vladimír, Jaroslav FENYK, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Marie VANDUCHOVÁ. Systém českého trestního práva: Část třetí. Praha: Novatrix, 2009. s. 104-105. ISBN 978-80-254-4033-9.

⁷⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). s. 416. ISBN 978-80-7502-380-3.

⁸⁰ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 226. ISBN 978-80-87576-93-9.

⁸¹ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). s. 416. ISBN 978-80-7502-380-3.

Podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody tedy spočívá ve vynesení odsuzujícího rozsudku za současného vyslovení trestu odnětí svobody, a to v konkrétní délce, přičemž dochází k odložení výkonu onoho trestu (přesněji prominutí jeho výkonu). Tento časový interval je pak nazýván zkušební dobou. K výkonu trestu odnětí svobody zároveň nedojde pouze pokud odsouzený vyhoví uloženým podmínkám a omezením a pokud jeho chování během zkušební doby bude řádné.⁸²

Povinnost podmíněně odsouzeného vést řádný život v pojetí současného českého trestního práva předpokládá zejména to, že se podmíněně odsouzený nedopustí dalšího trestného činu. V některých případech však ani spáchání dalšího trestného činu nemusí nutně vést k výkonu trestu.⁸³ Podmíněné odsouzení je trestem represivního charakteru, který má primárně výchovný účinek, přičemž motivovat odsouzeného k nápravě má primárně právě hrozba vykonání trestu a strach ze společenského odsouzení v případě nutnosti výkonu trestu ve věznici. Pachateli je uložením podmíněného trestu odnětí svobody projevována jistá míra důvěry a zároveň je mu umožněno prokázat, že spáchání trestného činu lituje a bude se snažit o odstranění jeho negativních důsledků, a že spáchání onoho trestného činu bylo pouhým excesem, přičemž pachatel nemá v úmyslu v tomto škodlivém jednání pokračovat. Pokud pachatel nebude dodržovat podmínky a omezení a nebude se ve zkušební době chovat řádně, rozhodne soud o tom, že trest bude vykonán. Pouze ve výjimečných případech může být podmíněný trest ponechán v platnosti i v situaci, kdy dojde k porušení výše zmíněných podmínek, i tato možnost v českém právním řádu existuje.

Použitím podmíněného odsouzení nedochází k negativním důsledkům uvěznění, odsouzený není odštěpen od svého okolí, nedochází k přetrhání rodinných ani pracovních a jiných sociálních vazeb a omezen je zde i efekt stigmatizace. Podmíněné odsouzení je vhodnější variantou zejména ke krátkodobým trestům odnětí svobody.⁸⁴ Judikatura dokonce stanovuje, že se nejedná o porušení zásady *reformationis in peius* (změny k horšímu), jestliže bude uložen odvolacím soudem delší trest odnětí svobody, avšak

---

⁸² ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 1011. ISBN 97880-7400-428-5.

⁸³ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 233. ISBN 978-80-87576-93-9.

⁸⁴ SOLNAŘ, Vladimír, Jaroslav FENYK, Dagmar CÍSAŘOVÁ, Marie VANDUCHOVÁ. Systém českého trestního práva: Část třetí. Praha: Novatrix, 2009. s. 103-104. ISBN 978-80-254-4033-9.

s podmíněným odkladem, namísto nepodmíněného odnětí svobody kratšího trvání.⁸⁵ Je tomu tak proto, že nepodmíněný trest odnětí svobody je vždy vnímán jakožto trest přísnější než trest podmíněného odnětí svobody. Roli zde nehraje ani konkrétní výměra oněch trestů.⁸⁶

Podmíněné odsouzení s dohledem je pak druhou, přísnější variantou podmíněného odsouzení. Podmíněné odsouzení s dohledem představuje, stejně jako prosté podmíněné odsouzení, významnou alternativu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Podstata je zde stejná jako u prostého podmíněného trestu odnětí svobody s tím rozdílem, že je zde během zkušební doby (po kterou je trest odnětí svobody podmíněně odložen) nad pachatelem soudem obligatorně stanoven dohled probačního úředníka.⁸⁷

Dohled je pak v současném českém trestním zákoníku definován jakožto pravidelný, a hlavně osobní kontakt pachatele s probačním úředníkem, tedy úředníkem Probační a mediační služby. Konkrétního úředníka Probační a mediační služby pověří po právní moci odsuzujícího rozsudku soudu předseda senátu, a to dle obvodu ve kterém má podmíněně odsouzený bydliště nebo pracoviště.⁸⁸ Při výkonu dohledu jde o spolupráci pachatele a probačního úředníka při tvorbě a následné realizaci probačního plánu dohledu po dobu trvání zkušební doby. V neposlední řadě se jedná o kontrolu řádného dodržování podmínek, které byly pachateli uloženy soudem, nebo vyplývají přímo ze zákona. Účelem dohledu pak je kromě ochrany společnosti a kontroly pachatele hlavně snaha o poskytnutí odborného vedení pachateli, které mu pomůže k řádnému vedení budoucího života.⁸⁹ Trest podmíněného odsouzení s dohledem je velmi typickou ukázkou probace v českém trestním právu.⁹⁰

---

⁸⁵ Srov. Stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 5. 9. 1966, sp. zn. Pls 8/66 [R I/1967 tr.] nebo rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18. 1. 1968, sp. zn. 4 Tz 102/67 [R 28/1968 tr.], popřípadě usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 10. 2006, sp. zn. 7 Tdo 1252/2006.

⁸⁶ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 226. ISBN 978-80-87576-93-9.

⁸⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 1055. ISBN 97880-7400-428-5.

⁸⁸ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 242. ISBN 978-80-87576-93-9.

⁸⁹ Viz § 49 TZ.

⁹⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 1055. ISBN 97880-7400-428-5.

3.3. Podmínky pro uložení podmíněného trestu odnětí svobody a podmíněného trestu odnětí svobody s dohledem

Podmíněné odložení přichází v úvahu pouze u trestu odnětí svobody, u žádného dalšího trestu tato možnost v českém právním řádu neexistuje, což ostatně dokládá i § 81 odst. 2 TZ. Podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody se tedy nebude vztahovat ani na výkon ostatních trestů, které byly uloženy vedle onoho trestu odnětí svobody.⁹¹ Současně i v případě trestu odnětí svobody existují další omezení pro možnost využití podmíněného odložení. To je možné pouze u trestů, které svou výměrou nepřevyšují tři léta, přičemž není rozhodné rozmezí trestní sazby, jak jej uvádí zákon, nýbrž je zde stěžejní rozhodnutí soudu o délce trestu v onom konkrétním případě. O jaký druh trestného činu se jedná zde nehraje žádnou roli. Možné je i uložení podmíněného odsouzení v případě snížení trestu pod dolní hranici trestní sazby, pokud je konkrétní trest po snížení kratší než tři roky.^{92, 93} Možnost podmíněně odložit trest odnětí svobody u všech trestů, jejichž výměra nepřesáhne tři roky je jedinou odlišností v právní úpravě podmíněného rozhodnutí oproti bývalému trestnímu zákoníku z roku 1961. Dle této starší úpravy bylo uložení podmíněného trestu odnětí svobody přípustné pouze pro tresty odnětí svobody jejichž výměra nepřevyšovala dva roky. Tříletý trest odnětí svobody bylo také možno podmíněně odložit, avšak pouze při současném stanovení dohledu probačního úředníka.^{94, 95}

Druhou podmínkou pro podmíněné odložení trestu odnětí svobody je pak vedle délky trestu předpoklad, že může soud důvodně očekávat, že k působení na pachatele a k jeho nasměrování k vedení řádného života není třeba samotného výkonu trestu odnětí svobody. K tomu je nutné přihlídnout k osobě pachatele, jeho poměrům, zejména pak k jeho dosavadnímu životu a prostředí ve kterém žije a pracuje a ke konkrétním okolnostem případu.⁹⁶ I judikatura se shoduje na tom, že předtím, než soud přistoupí k uložení podmíněného odsouzení, je zapotřebí aby velmi podrobně zkoumal konkrétní

---

⁹¹ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 360-361. ISBN 978-80-7598-764-8.

⁹² Viz § 40 odst. 2 TZ a § 80 TZ.

⁹³ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). s. 417. ISBN 978-80-7502-380-3.

⁹⁴ Viz § 60a zákona č. 140/1961 Sb.

⁹⁵ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 228-229. ISBN 978-80-87576-93-9.

⁹⁶ Viz § 81 odst. 1 TZ.

okolnosti případu i osoby pachatele a jeho činu.^{97, 98} Svou významnou roli v posuzování pachatele hrají různé faktory. Osobnost pachatele je třeba posuzovat komplexně, nikoli pouze v jejích jednotlivostech.⁹⁹ Jsou tedy posuzovány nejen charakterové vlastnosti pachatele, ale i jeho psychický stav, jeho postoj ke spáchanému trestnému činu a jeho chování obecně. Součástí hodnocení pak mohou být i pachatelovy záliby, zájmy a vztahy, zejména pak ty rodinné.¹⁰⁰ Nejčastěji je podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody užíván u pachatelů, u kterých se jedná o první spáchaný trestný čin. Soudní praxí však není vyloučena ani varianta uložení tohoto typu trestu u pachatelů, u nichž se jedná o recidivu.¹⁰¹ V těchto případech je však nutné ještě širěji zkoumat okolnosti případu. Zejména pak závažnost a povahu trestného činu, za který byl pachatel již v minulosti trestán, způsob života pachatele a pohnutku, jež ho vedla ke spáchání dalšího trestného činu, způsob jeho spáchání a také časový odstup dělicí předchozí trestný čin od posuzovaného trestného činu.^{102, 103} Již ze samotné povahy věci pak vyplývá nemožnost použití podmíněného odsouzení v případech, kdy bude docházet k postupu dle § 59 TZ, tedy k mimořádnému zvýšení trestu odnětí svobody.¹⁰⁴

3.4. Zkušební doba

Zkušební doba se při uložení podmíněného odsouzení může pohybovat v rozmezí od jednoho roku až do pěti let, nemůže však být uložena v trvání kratším, než je délka příslušného podmíněně odloženého trestu odnětí svobody. Tyto podmínky stanoví § 82 odst. 1 TZ. Jinak tomu bude u pachatelů mladistvých, kde je stejná pouze dolní hranice zkušební doby, horní hranice je zde nižší a činí 3 roky.¹⁰⁵ Zkušební doba nemusí být ukládána v podobě celých let, naopak je typicky ukládána v celých měsících.¹⁰⁶ Počátek

---

⁹⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). s. 417. ISBN 978-80-7502-380-3.

⁹⁸ K hodnocení osoby pachatele se vyjádřil Nejvyšší soud ČR v rozsudku ze dne 30. 5. 2001, sp. zn. 7 Tz 91/2001.

⁹⁹ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 1016. ISBN 97880-7400-428-5.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 1015.

¹⁰¹ Rozsudek Nejvyššího soudu SSR ze dne 14. 10. 1988, sp. zn. 8 Tz 79/88.

¹⁰² JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). s. 417. ISBN 978-80-7502-380-3.

¹⁰³ Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 30.04.1965, sp. zn. 1 To 96/65.

¹⁰⁴ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 1015. ISBN 97880-7400-428-5.

¹⁰⁵ Viz § 33 odst. 1 ZSVM.

¹⁰⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 1023. ISBN 97880-7400-428-5.

jejího běhu je pak určen právní mocí příslušného rozsudku.^{107, 108} Pro určení konkrétní výměry zkušební doby soud užije stejný postup a stejná hlediska jako u vyměření trestu. Zkoumat tedy bude nejen povahu, okolnosti a závažnost trestného činu, ale i osobnost a poměry pachatele a možnost jeho nápravy.¹⁰⁹ V případě, že došlo k povolení podmíněného odkladu výkonu uloženého trestu odnětí svobody, stává se konkrétní určení délky zkušební doby obligatorní náležitostí výrokové části rozsudku.¹¹⁰ Zkušební doba může být výjimečně prodloužena i po nabytí právní moci podmíněného odsouzení, to ale pouze za splnění podmínek v § 83 odst. 1 písm. b) TZ (v případě mladistvých pak za splnění podmínek v § 33 odst. 2 písm. b) ZSVM). Za žádných okolností však nemůže být po pravomocném podmíněném odsouzení zkušební doba zkrácena, ani není možné, aby soud před jejím uplynutím vyslovil, že se pachatel osvědčil. Nemůže k tomu dojít ani v případě, kdy by byl soud skálopevně přesvědčen, že již došlo k nápravě pachatele a ten je připraven dále vést řádný život.¹¹¹ Neexistuje ani žádná okolnost, která by opravňovala přerušování nebo stavění zkušební doby během jejího trvání. O osvědčení pachatele musí soud rozhodnout až po uplynutí celé zkušební doby. Nařízení výkonu trestu odnětí svobody soudem je proti tomu možné již v průběhu zkušební doby.^{112,}

V případě podmíněného odsouzení je dále možné, aby soud v případě potřeby uložil pachateli povinnost zdržovat se ve stanoveném časovém období v určitém obydlí nebo jeho části. Tuto podmínku lze uložit na dobu nepřesahující jeden rok a musí být uložena v návaznosti na počátek zkušební doby.¹¹³

3.5. Přiměřené povinnosti a přiměřená omezení

Podmíněné odsouzení může být dále dle § 82 odst. 3 TZ (a shodně i § 48 odst. 3 TZ) soudem doplněno uložením přiměřených omezení a přiměřených povinností, jejichž cílem je především přimět odsouzeného k vedení řádného života a uložit mu povinnost

---

¹⁰⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). s. 417. ISBN 978-80-7502-380-3.

¹⁰⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. ledna 2015, sp. zn. 8 Tdo 1501/2014.

¹⁰⁹ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 363. ISBN 978-80-7598-764-8.

¹¹⁰ Viz § 122 odst. 1 TR.

¹¹¹ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 31. 3. 1963, sp. zn. 7 Tz 20/64.

¹¹² ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 1022-1023. ISBN 97880-7400-428-5.

¹¹³ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 362. ISBN 978-80-7598-764-8.

nahradiť škodu vzniklou trestným činom, nahradiť nemajetkovou újmou, popřípadě vydat bezdůvodné obohacení, které získal trestným činem. Uložení přiměřených povinností a přiměřených omezení je nástrojem soudu, který může využít, pokud chce reagovat na specifické problémy, které se týkají osoby pachatele a které byly příčinou škodlivého jednání pachatele. Soud k těmto opatřením přistupuje zejména ve snaze co nejvíce minimalizovat riziko recidivy.¹¹⁴ Snahou soudu je ukládat taková opatření, která co možná nejlépe povedou k odstranění kriminogenních faktorů ze života pachatele. Tyto faktory přitom nemusí bezpodmínečně navazovat na danou situaci, ale mohou být spíše potenciální, tedy takové, u kterých se má obecně za to, že mohou vést k trestné činnosti (např. účast na hazardních hrách nebo zneužívání návykových látek). Současně ale musí tato opatření se spáchaným trestným činem souviset. V opačném případě nemůže soud tato opatření uložit, a to ani v případě, že by měly potenciál výchovně působit na pachatele.¹¹⁵

Soud má možnost uložit přiměřená omezení a přiměřené povinnosti buď na celou dobu trvání zkušební doby, nebo pouze na její část. Jejich trvání však v žádném případě nesmí přesáhnout dobu trvání zkušební doby. Pachateli přitom může být zakázáno jak chování již primárně zakázané právním řádem nebo rozhodnutím některého z orgánů veřejné moci, tak chování jinak obecně dovolené.¹¹⁶ Příkladný výčet těchto omezení a povinností poskytuje § 48 odst. 4 TZ, kterýžto umožňuje soudu uložit pachateli, od jehož potrestání bylo podmíněně upuštěno, zejména následující přiměřené povinnosti a přiměřená omezení:

- povinnost absolvovat výcvik směřující k získání vhodné pracovní kvalifikace,
- povinnost absolvovat vhodný program sociálního výcviku a převýchovy,
- povinnost podrobit se léčení závislosti na návykových látkách, které není ochranným léčením dle TZ,
- povinnost absolvovat vhodné programy psychologického poradenství,
- zákaz navštěvovat nevhodné prostředí, sportovní, kulturní a jiné společenské akce,

---

¹¹⁴ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 208. ISBN 978-80-87576-93-9.

¹¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 10. 2005, sp. zn. 4 Tz 106/2005.

¹¹⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 1024. ISBN 97880-7400-428-5.

- povinnost zdržet se styku s určitými osobami,
- zákaz neoprávněně zasahovat do práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob,
- zákaz požívat alkoholické nápoje či jiné návykové látky,
- povinnost uhradit dlužné výživné či jinou dlužnou částku,
- povinnost se osobně a veřejně omluvit poškozenému nebo
- povinnost poskytnout přiměřené zadostiučinění poškozenému.¹¹⁷

Vedle těchto přiměřených omezení a přiměřených povinností taxativně stanovených zákonem mohou být soudem uloženy i další, odlišná přiměřená opatření a přiměřené povinnosti. Podmínkou je zde fakt, že se nesmí jednat o činnosti, které by samy o sobě splňovaly náležitosti k tomu, aby mohly být předmětem trestu jiného (např. trest obecně prospěšných prací). S touto podmínkou je v současném trestním zákoníku v nesouladu ustanovení § 48 odst. 4 písm. e) TZ, které stanoví povinnost zdržet se návštěvy sportovních, kulturních a jiných společenských akcí jakožto jednu z možných přiměřených povinností. Jeho uložení by nemělo v současném soudnictví přicházet v úvahu, a to právě z důvodu existence trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, který obsah této přiměřené povinnosti bezpochyby vyčerpá.¹¹⁸ Dle mého názoru se jedná o pouhou legislativní chybu v současném trestním zákoníku a do budoucna by mělo dojít k jejímu odstranění. V současném českém trestním právu se nachází i další příklad přiměřeného omezení, které na první pohled toto pravidlo porušuje. Jedná se o přiměřené omezení vymezené § 196a TZ, který stanoví, že soud může pachateli, který se dopustil trestného činu zanedbání povinné výživy, uložit povinnost zdržet se řízení motorových vozidel. Toto přiměřené opatření by přitom mohlo být nahrazeno trestem zákazu činnosti. Navíc v tomto případě chybí přímá souvislost mezi neplacením výživného a zákazem řízení motorových vozidel.

Přiměřené povinnosti nelze zneužívat k obcházení nesplnění podmínek daných zákonem, které jsou potřeba k uložení ochranného léčení nebo jiného ochranného opatření.¹¹⁹ Při ukládání opatření a povinností nestačí pouhá přiměřenost. Opatření a povinnosti musí splňovat hned několik kritérií, kromě přiměřenosti musí být současně

¹¹⁷ Viz § 48 odst. 4 TZ.

¹¹⁸ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 209. ISBN 978-80-87576-93-9.

¹¹⁹ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 10. 2012, sp. zn. 8 Tdo 1094/2012.

také dostatečně určité a kontrolovatelné, tak, aby mohly představovat podklad pro následné nápravné působení na odsouzeného v průběhu zkušební doby.¹²⁰ V případě, kdy soud přistoupí k uložení přiměřeného omezení nebo přiměřené povinnosti, je povinen uložený zákaz nebo příkaz dostatečně specifikovat. V žádném případě se tedy nelze spokojit s pouhou dikcí zákona u jednotlivých příkladných povinností, resp. omezení bez jejich dalšího upřesnění. Konkrétní přiměřená povinnost či přiměřené omezení pak musí být vybráno za pečlivého zvážení zamýšleného účelu tohoto opatření. Uložení přiměřené povinnosti či přiměřeného omezení by mělo vést k odstranění, nebo minimálně zmírnění faktorů, které byly příčinou spáchání trestného činu, nebo které alespoň přispěly ke spáchání trestného činu. Jediným cílem uloženého přiměřeného omezení či přiměřené povinnosti tak není pouhé výchovné působení na pachatele, ale také je nutné ctít jeho přímou souvislost se spáchaným trestným činem.¹²¹

Pokud se bude jednat o pachatele ve věku blízkém věku mladistvých, je zde možnost, aby soud tomuto uložil během zkušební doby některé z výchovných opatření dle ZSVM. Tato výchovná opatření mohou být uložena jak samostatně, tak vedle jiných přiměřených povinností nebo přiměřených opatření, a to zejména v zájmu zvýšení výchovného efektu rodiny, školy a zájmových sdružení občanů na pachatele v průběhu zkušební doby.¹²²

3.6. Zvláštnosti podmíněného odsouzení s dohledem

V případě podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem najdeme od výše zmíněného postupu odchylky pouze v tom, že je při uložení podmíněného trestu odnětí svobody zároveň nad pachatelem soudem stanoven dohled. Dohled je definován jakožto kontrola chování pachatele, jejímž účinkem by měla být minimalizace možnosti recidivy pachatele, ochrana společnosti a zároveň výchovné působení na pachatele a pomoc pachateli získat schopnost vést v budoucnu řádný život.¹²³ Pojem dohled zde zahrnuje pravidelný osobní kontakt odsouzeného s pracovníkem Probační a mediační

---

¹²⁰ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 363. ISBN 978-80-7598-764-8.

¹²¹ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 210. ISBN 978-80-87576-93-9.

¹²² ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 364. ISBN 978-80-7598-764-8.

¹²³ Viz § 49 odst. 2 TZ.

služby. V rámci tohoto kontaktu dochází k realizaci probačního plánu dohledu a současně je tímto způsobem vykonávána kontrola nad dodržováním podmínek, které pro odsouzeného vyplývají ze zákona, jak stanoví § 50 a § 86 odst. 1 TZ, nebo které byly odsouzenému uloženy soudem na základě § 48 odst. 4 a § 85 odst. 2 TZ. Pachatel, kterému byl stanoven dohled, musí plnit následující podmínky zakotvené v § 50 TZ:

- povinnost spolupráce s probačním úředníkem, a to způsobem, který je probačním úředníkem stanoven a zároveň povinnost plnit probační plán,
- povinnost dostavovat se k probačnímu úředníkovi, a to ve lhůtách které probační úředník stanoví,
- povinnost poskytovat probačnímu úředníkovi pravdivé informace o tom, kde odsouzený pobývá, o jeho zaměstnání a jiných zdrojích obživy, o dodržování přiměřených povinností a přiměřených omezení stanovených soudem i o ostatních okolnostech důležitých pro výkon dohledu určených probačním úředníkem,
- povinnost odsouzeného umožnit vstup probačního úředníka do obydlí, ve kterém se odsouzený zdržuje.¹²⁴

S dohledem dále úzce souvisí i vymezení oprávnění a povinností probačního úředníka, které blíže specifikuje § 51 TZ. Probační úředník má povinnost vykonávat během zkušební doby nad odsouzeným dohled v souladu s ustanoveným probačním plánem. Dále musí plnit pokyny předsedy senátu, které směřují k výkonu dohledu a k následnému řádnému vedení pachatelova života a taktéž má za úkol být odsouzenému nápomocen v jeho záležitostech. Mezi další povinnosti probačního úředníka patří pravidelná aktualizace probačního plánu, a to zejména s ohledem na průběžné výsledky dohledu a na osobní, rodinné a jiné poměry pachatele.^{125, 126}

3.7. Podmíněný trest odnětí svobody a vykonávací řízení

V případě, že ten, kdo byl podmíněně odsouzen a bylo mu uloženo některé přiměřené omezení, přiměřená povinnost nebo výchovné opatření, vede řádný život a již řádným plněním svých povinností dokázal, že se polepšil, může být soudem toto omezení,

---

¹²⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). s. 420-421. ISBN 978-80-7502-380-3.

¹²⁵ Viz § 51 odst. 1 TZ.

¹²⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). s. 421-422. ISBN 978-80-7502-380-3.

povinnost či opatření zrušeno. K tomuto kroku může soud přistoupit nejdříve po uplynutí celé jedné třetiny konkrétní zkušební doby, a zároveň nejdříve po šesti měsících od počátku jejího trvání. Soud může zároveň ke zrušení přiměřených povinností, přiměřených omezení nebo výchovných opatření přistoupit pouze v případě, že je možné očekávat další řádné vedení života podmíněně odsouzeného i bez nich.¹²⁷ U podmíněného odsouzení s dohledem je navíc možné v případě řádného vedení života odsouzeného kromě zrušení přiměřených omezení, přiměřených povinností a ochranných opatření přistoupit též ke zrušení dohledu, který byl podmíněně odsouzenému dříve uložen soudem.¹²⁸

V průběhu zkušební doby vykonává nad chováním odsouzeného kontrolu soud, a to nejméně jednou za šest měsíců. V opodstatněných případech může soud touto kontrolou pověřit probačního úředníka, a to na základě § 329 odst. 1 TŘ. Cílem těchto kontrol je zjistit, zda odsouzený vede řádný život a případně zda dodržuje přiměřené povinnosti a přiměřená omezení, která mu byla rozhodnutím soudu uložena.¹²⁹

Pokud jde o samotné posuzování soudu, zda se podmíněně odsouzený osvědčil či nikoli, je možné brát v potaz pouze a jedině jeho chování v průběhu zkušební doby. Není možné zde jakkoli zohledňovat chování odsouzeného před právní mocí rozsudku, jímž bylo o podmíněném odsouzení rozhodnuto.¹³⁰

Za předpokladu, že odsouzený vedl po dobu trvání zkušební doby řádný život a plnil uložené podmínky, dojde k situaci, kterou upravuje § 83 odst. 1 TZ. Soud tedy vysloví, že se podmíněně odsouzený osvědčil. Pokud ale tyto podmínky nesplní, bude soudem naopak rozhodnuto o tom, že se trest vykoná. K tomuto rozhodnutí může dojít soud v případě porušení podmínek podmíněně odsouzeným již v průběhu zkušební doby, není třeba čekat na její skončení. Společně s rozhodnutím o vykonání trestu soud také určí způsob výkonu trestu. Ve výjimečných případech může soud nechat podmíněné odsouzení v platnosti, i když odsouzený zavedl příčinu k výkonu trestu. Soud tak může učinit s přihlédnutím k osobním poměrům pachatele a k okolnostem případu. Pro případ,

---

¹²⁷ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GŘIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 363. ISBN 978-80-7598-764-8.

¹²⁸ Tamtéž, s. 370.

¹²⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). s. 419. ISBN 978-80-7502-380-3.

¹³⁰ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 30. 6. 1971, sp. zn. 2 Tz 41/71.

že soud k tomuto rozhodnutí dospěje, má k dispozici několik opatření. Může odsouzenému přiměřeně prodloužit zkušební dobu, a to až o dva roky, přičemž celková zkušební doba nesmí překročit maximální možnou délku, tedy 5 let, nebo může stanovit nad odsouzeným dohled či mu uložit nová přiměřená omezení a přiměřené povinnosti, nebo mu uložit, aby se zdržoval v určitém obydlí nebo jeho části. Pokud se jedná o odsouzeného ve věku blízkém věku mladistvých, může mu soud uložit dosud neuložená výchovná opatření.^{131, 132}

Jestliže bylo soudem vysloveno, že se podmíněně odsouzený osvědčil, hledí se na něho, jako by nebyl odsouzen, podle dikce § 83 odst. 4 TZ. Toto ustanovení současně stanoví, že bude stejně pohlíženo i na toho, u koho se „má za to, že se osvědčil“. Tato formulace pomýšlí na případy, kdy soud bez zavinění podmíněně odsouzeného nerozhodne o jeho osvědčení do jednoho roku od konce zkušební doby.¹³³

---

¹³¹ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GŘIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 365-366. ISBN 978-80-7598-764-8.

¹³² JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). s. 419. ISBN 978-80-7502-380-3.

¹³³ Tamtéž s. 420.

4. PENĚŽITÝ TREST

4.1. Historie peněžitého trestu

Peněžitý trest patří mezi nejstarší druhy trestů. Byl užíván už ve feudální společnosti, kde byl ukládán především osobám s vysokým společenským postavením, a to nejen za nejméně závažné trestné činy, ale naopak i v případech velice závažné trestné činnosti. V současnosti je peněžitý trest v rámci Evropy považován za jednu z nejlepších alternativ ke krátkodobému nepodmíněnému trestu odnětí svobody. K jeho ustálení v dnešní podobě však vedla velmi dlouhá cesta. Již na konci 19. století prosazoval Franz von Liszt, aby byly bagatelní trestné činy postihovány výhradně peněžitým trestem. K širšímu uplatnění této myšlenky však začalo docházet až později. Vyskytly se totiž problémy s vymezením rozsahu peněžitého trestu, neboť byl původně koncipován tak, že nezávisel na hospodářských ani majetkových poměrech pachatele. V praxi se toto pojetí projevovalo tak, že byl za konkrétní trestný čin stanoven peněžitý trest v určité výši, popřípadě v určitém rozmezí. Ve společnosti však nepanuje (a nikdy nepanovalo) rovnoměrné rozložení příjmů, proto může být tento trest pro jednoho naprosto likvidační, zatímco druhý ho nemusí vůbec pocítit. Tato nedokonalost byla částečně reflektována a napravena ve 20. letech 20. století v Německu, kde se začalo přihlížet k majetkovým poměrům pachatele. Jako ještě ideálnější řešení se posléze ukázala varianta počítající se systémem denních pokut. Na tento koncept ostatně přistoupila řada evropských zemí. První zemí užívající systém denních pokut se už ve 20. letech 20. století stalo Finsko, další byly Švédsko a Dánsko v letech 30., Německo nebo Rakousko v letech 70. a v neposlední řadě také Francie a Portugalsko v 80. letech minulého století.¹³⁴

Pokud se budeme soustředit na území České republiky, zjistíme, že zde peněžitý trest byl reflektován již rakouským trestním zákonem z roku 1852, přičemž ho bylo možno uložit jako hlavní i vedlejší trest u přečinů nebo přestupků a pouze jako trest vedlejší u zločinů. Podmíněné odložení peněžitého trestu pak bylo umožněno zákonem č. 562/1919 Sb., o podmíněném odsouzení a podmíněném propuštění. Méně přívětivým obdobím pro peněžitý trest pak bylo období socialistické, kdy bylo možné, dle trestního zákona z roku 1950¹³⁵ uložit peněžitý trest výhradně jakožto trest vedlejší. Jeho užití

---

¹³⁴ SOLNAŘ, Vladimír, Jaroslav FENYK, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Marie VANDUCHOVÁ. Systém českého trestního práva: Část třetí. Praha: Novatrix, 2009. s. 136. ISBN 978-80-254-4033-9.

¹³⁵ Viz § 48 zákona č. 86/1950 Sb.

jakožto trestu hlavního by dle tehdejších názorů představovalo výhodu pro majetnější vrstvy, kterým by poskytoval určitou možnost „vykoupení se“ z jejich protiprávních činů. V trestním zákoně z roku 1961 již úprava počítala s peněžitým trestem jakožto trestem samostatným, avšak pouze v situacích, kdy to u daného trestného činu trestní zákon ve své zvláštní části předpokládal, a zároveň nebylo uložení jiného trestu zapotřebí. Nejvýznamnějším krokem k posílení institutu peněžitého trestu byla zajisté až novela trestního zákona č. 175/1990 Sb., jež zakotvila možnost samostatného uložení peněžitého trestu u jakéhokoli trestného činu, jehož horní hranice trestní sazby nepřevyšuje tři léta, a to za předpokladu, že vzhledem k povaze trestného činu a s přihlédnutím k možnosti nápravy pachatele není nutné peněžitý trest uložit současně s odnětím svobody.¹³⁶ Z peněžitého trestu se tedy tímto stala plnohodnotná alternativa k nepodmíněnému trestu odnětí svobody.¹³⁷

Míra ukládání peněžitého trestu jakožto trestu samostatného se na našem území v druhé polovině let 60. minulého století pohybovala na prahu 1 % ze všech odsouzených. V druhé polovině let 70. se již jednalo o 7 % a na konci 80. let tento trest představoval dokonce zhruba 15 % ze všech uložených trestů. Od 90. let se pak paradoxně začalo procento ukládaných peněžitých trestů spíše snižovat až na zhruba 4 %.¹³⁸ Ke skokovému růstu uložených peněžitých trestů pak došlo v roce 2017, kdy představoval tento trest zhruba 10 % všech odsouzení a od té doby je zde opět zvyšující se tendence. V roce 2019 již tento trest činil necelých 14 % všech odsouzení.¹³⁹

Současný trend mluví jasně ve prospěch zvyšování možnosti ukládání peněžitých trestů. Zářným příkladem může být sousední Německo, kde již v současné době tvoří peněžitý trest 80 % ze všech uložených trestů. Ve Francii nebo Švýcarsku je pak peněžitý trest ukládán zhruba ve 30 % případů.¹⁴⁰

4.2. Charakteristika peněžitého trestu

Peněžitý trest je v současném českém trestním právu upraven v § 67 až § 69 TZ. Peněžitý trest není pouze alternativou k trestu odnětí svobody, neboť je možné jej uložit

---

¹³⁶ Viz § 53 a § 54 zákona č. 140/1961 Sb.

¹³⁷ SOLNAŘ, Vladimír, Jaroslav FENYK, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Marie VANDUCHOVÁ. Systém českého trestního práva: Část třetí. Praha: Novatrix, 2009. s. 140-141. ISBN 978-80-254-4033-9.

¹³⁸ Tamtéž, s. 141.

¹³⁹ Viz příloha č. 1.

¹⁴⁰ SOLNAŘ, Vladimír, Jaroslav FENYK, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Marie VANDUCHOVÁ. Systém českého trestního práva: Část třetí. Praha: Novatrix, 2009. s. 136-137. ISBN 978-80-254-4033-9.

jak samostatně, tak vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody.¹⁴¹ V předešlé právní úpravě mohl v určitých případech trest odnětí svobody plnit i roli sekundární sankce na základě novely č. 390/2012 Sb., což konkrétně znamenalo, že jeho výkon mohl nastoupit v situaci, kdy byly porušeny podmínky trestu obecně prospěšných prací. Tato možnost ale byla zrušena novelou č. 333/2020 Sb., která zamezila této přeměně alternativního trestu v jiný alternativní trest. Předchozí zakotvení možnosti přeměny trestu obecně prospěšných prací na peněžitý trest působilo spíše zmatečně a kontraproduktivně. Neexistovala ani žádná ucelená úprava přepočtových pravidel pro přeměnu trestu, což pouze potvrzovalo nedokonalost tohoto institutu.¹⁴²

Peněžitý trest je základní majetkovou sankcí, která postihuje výhradně peněžní prostředky pachatele a nedochází při ní k zásahům do jiných sfér a svobod pachatele. Peněžitý trest je významnou alternativou především ke krátkodobému odnětí svobody.¹⁴³ Nejvíce uplatňovaný bude peněžitý trest u drobné kriminality, své místo ale nalezne i u některých forem kriminality středně závažné. K tomuto trestu soudce přistoupí zejména v případech, kdy se bude jednat o majetkový trestný čin, a to jak v případech, kdy pachatele povede ke spáchání trestného činu ziskuchtivost a bude se snažit o zisk neoprávněného majetkového prospěchu, tak v případech vandalismu, kdy půjde o absenci respektu pachatele k ochraně cizího majetku.¹⁴⁴

I přesto že je zřetelná majetková povaha tohoto trestu, není pravdou, že by bylo možné jej ukládat výhradně za majetkové trestné činy. Tento trest často směřuje mimo jiné k odejmutí finančních prostředků, které byly pachatelem získány trestnou činností (ať už přímo, nebo nepřímo), nebo které by potenciálně v budoucnu mohly sloužit k páčání trestné činnosti.¹⁴⁵ Peněžitým trestem je odsouzený nucen se na omezenou dobu vzdát své obvyklé spotřeby a uspokojení některých svých potřeb v důsledku odčerpání finančních prostředků, počítá se tedy s poklesem životní úrovně odsouzeného.

---

¹⁴¹ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 259. ISBN 978-80-87576-93-9.

¹⁴² ŠČERBA, Filip. Změny trestního zákoníku provedené novelou č. 333/2020 Sb. a jejich důsledky. Časopis Trestněprávní revue. 4/2020. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020. s. 187. ISSN 1213-5313.

¹⁴³ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 885. ISBN 97880-7400-428-5.

¹⁴⁴ RIZMAN, Stanislav, Alexander SOTOLÁŘ a Pavel ŠÁMAL. K problematice alternativních trestů. Trestní právo: odborný časopis pro trestní právo a obory související. 2004. Praha: Nakladatelství Orac, 1997. s. 7-8. ISSN 1211-2860.

¹⁴⁵ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 259. ISBN 978-80-87576-93-9.

Vždy však pouze na omezenou dobu, nikdy nesmí mít peněžitý trest konfiskační charakter.¹⁴⁶

Samotná výše peněžitého trestu je tvořená dvěma hledisky. V první řadě je nutné určit počet denních sazeb, které bude pachatel povinen zaplatit, přičemž hlavním vodítkem k tomuto určení jsou obecné zásady pro ukládání trestu, zejména tedy závažnost spáchaného trestného činu. V druhém kroku již soud určuje konkrétní výši jedné denní sazby, přičemž hlavním hlediskem jsou konkrétní majetkové poměry pachatele. Celkovou výši daného peněžitého trestu tedy získáme vynásobením výše jedné uložené denní sazby jejich celkovým počtem. Tímto postupem by měla být zaručena vyrovnanost postihu pro všechny situace, a to i přes rozdílnou výslednou částku v jednotlivých případech, neboť jsou zde zohledňovány majetkové odlišnosti jednotlivých pachatelů a tím je umožněno, aby citelnost postihu byla u stejně závažných činů stejná (nebo alespoň co nejpodobnější) i u pachatelů z různých majetkových vrstev.

Celkovou vyměřenou částku je zpravidla odsouzený nucen zaplatit najednou. Ovšem existuje i alternativní řešení, které výkon trestu dělí do více terminovaných splátek.¹⁴⁷ Aktuální znění § 68 odst. 3 TZ nově stanoví, že dvojnásobek počtu denních sazeb peněžitého trestu nesmí ani spolu s uloženým trestem odnětí svobody přesáhnout horní hranici trestní sazby pro daný trestný čin. Znění § 314e odst. 5 TŘ stanoví, že v případech, ve kterých dochází k uložení peněžitého trestu trestním příkazem, není možné aby dvojnásobek počtu denních sazeb přesahoval jeden rok, a to ani spolu s uloženým trestem odnětí svobody a náhradním trestem odnětí svobody za trest domácího vězení.¹⁴⁸

K přistoupení k těmto omezením dochází z důvodu zavedení nového systému přeměny peněžitého trestu na trest odnětí svobody, který bude níže podrobněji vysvětlen. Při této přeměně se nezaplacená částka odpovídající jedné denní sazbě mění na dva dny odnětí svobody. Zakotvením horních limitů denních sazeb se tak eliminují situace, ve kterých by pachatel v důsledku přeměny peněžitého trestu v trest odnětí svobody byl

---

¹⁴⁶ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 351. ISBN 978-80-7598-764-8.

¹⁴⁷ SOLNAŘ, Vladimír, Jaroslav FENYK, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Marie VANDUCHOVÁ. Systém českého trestního práva: Část třetí. Praha: Novatrix, 2009. s. 138. ISBN 978-80-254-4033-9.

¹⁴⁸ ŠČERBA, Filip. Změny trestního zákoníku provedené novelou č. 333/2020 Sb. a jejich důsledky. Časopis Trestněprávní revue. 4/2020. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020. s. 187 a násl. ISSN 1213-5313.

potrestán trestem odnětí svobody v delším trvání, než jaké zákon pro daný trestný čin dovoluje.¹⁴⁹

Dřívější právní úprava stanovila, že pokud soud rozhodl uložit peněžitý trest, musel přímo v rozsudku, kterým o uložení trestu rozhodoval stanovit náhradní trest odnětí svobody pro případ, že by peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán. Délka tohoto náhradního trestu odnětí svobody přitom mohla činit až dva roky, přičemž nebylo možné, aby náhradní trest spolu s případně uloženým trestem odnětí svobody přesáhl horní hranici trestní sazby.¹⁵⁰ V situacích, ve kterých docházelo k uložení trestu odnětí svobody ve výměře horní hranice trestní sazby tak již nebylo možné uložit náhradní trest odnětí svobody.^{151, 152}

Tento postup byl však v českém trestním právu překonán, a to konkrétně novelou č. 333/2020 Sb., která odstranila postup, při němž soud stanovil v rozsudku náhradní trest odnětí svobody pro případ nezaplacení peněžitého trestu. Tato novela přinesla zcela nové znění § 69 TZ, které ukotvuje přeměnu peněžitého trestu v trest odnětí svobody v případě jeho nezaplacení. Pro situace, ve kterých soud rozhodne o přeměně peněžitého trestu na nepodmíněný trest odnětí svobody zde existuje přepočtové pravidlo, které stanoví že každá jedna nezaplacená denní sazba se rovná dvěma dnům odnětí svobody, na které bude přeměněna.¹⁵³

Pozitivním hlediskem peněžitého trestu je jeho výhodnost pro státní kasu, neboť finanční prostředky získané výkonem tohoto trestu připadají státu, jak stanoví § 69 odst. 1 TZ¹⁵⁴, konkrétně jsou zasílány na zvláštní účet zřízený Ministerstvem spravedlnosti. Za obrovskou výhodu peněžitého trestu je též nutné považovat to, že při jeho výkonu nedochází k přetřhání rodinných ani sociálních vazeb odsouzeného, který ani není vytržen ze svého přirozeného prostředí, a i nadále se tak může stýkat se svou rodinou i přáteli a

---

¹⁴⁹ ŠČERBA, Filip. Změny trestního zákoníku provedené novelou č. 333/2020 Sb. a jejich důsledky. Časopis Trestněprávní revue. 4/2020. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020. s. 187 a násl. ISSN 1213-5313.

¹⁵⁰ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 20. května 1966, sp. zn. 6 Tz 19/66.

¹⁵¹ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR z 18. 10. 1972 sp. zn. 5 Tz 21/72.

¹⁵² SOLNAŘ, Vladimír, Jaroslav FENYK, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Marie VANDUCHOVÁ. Systém českého trestního práva: Část třetí. Praha: Novatrix, 2009. s. 142. ISBN 978-80-254-4033-9.

¹⁵³ ŠČERBA, Filip. Změny trestního zákoníku provedené novelou č. 333/2020 Sb. a jejich důsledky. Časopis Trestněprávní revue. 4/2020. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020. s. 187. ISSN 1213-5313.

¹⁵⁴ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 259. ISBN 978-80-87576-93-9.

docházet do zaměstnání. Z důvodu vysoké anonymity peněžitého trestu je zde navíc minimalizováno riziko stigmatizace.¹⁵⁵

Jakožto negativum tohoto trestu se pak může jevit možnost dopadu tohoto trestu i na oprávněné zájmy poškozeného.¹⁵⁶ Existuje zde možnost, že peněžitý trest nepostihne pouze pachatele trestného činu, ale spolu s ním neblaze ovlivní i jeho rodinu a osoby, vůči nimž má pachatel závazky (např. i výše zmíněný poškozený). Toto riziko však nesou i jiné druhy trestů, zejména pak nepodmíněný trest odnětí svobody.¹⁵⁷ I přes veškeré snahy se tomuto problému vyhnout a přes zakotvení denních sazeb, jakožto způsobu realizace peněžitého trestu, které by měly více odpovídat rozlišnostem jednotlivých pachatelů, může být nadále spatřována nevýhoda peněžitého trestu ve větším působení trestu na pachatele majetkově slabší, pro něž je i překonání nižšího trestu těžší než překonání trestu vyššího pro pachatele majetnější.¹⁵⁸

4.3. Podmínky uložení peněžitého trestu

Jak stanoví § 67 TZ, peněžitý trest je možné uložit v následujících situacích, přičemž postačí naplnění alespoň jedné z nich:

1. V situaci, kdy pachatel pro sebe nebo jiného získal, nebo se snažil získat trestným činem majetkový prospěch. (§ 67 odst. 1 TZ)
2. Pokud ve zvláštní části trestní zákon doslovně dovoluje uložení peněžitého trestu za daný trestný čin. (§ 67 odst. 2 písm. a) TZ)
3. V případě, kdy byl pachatelem spáchán přečin a vzhledem k závažnosti a povaze tohoto přečinu a k osobě pachatele a jeho poměrům soud zároveň neuzná za vhodné uložit nepodmíněný trest odnětí svobody. (§ 67 odst. 2 písm. b) TZ)¹⁵⁹

Ve všech výše uvedených případech lze peněžitý trest uložit jak ve formě samostatného trestu, pokud soud rozhodne, že s přihlédnutím k osobě pachatele, jeho

---

¹⁵⁵ VANDUCHOVÁ, Marie a Tomáš GRIVNA. Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám. Praha: ASPI, 2008. s. 423-424. ISBN 978-80-7357-365-2.

¹⁵⁶ Srov. § 38 odst. 3 TZ.

¹⁵⁷ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 259. ISBN 978-80-87576-93-9.

¹⁵⁸ SOLNAŘ, Vladimír, Jaroslav FENYK, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Marie VANDUCHOVÁ. Systém českého trestního práva: Část třetí. Praha: Novatrix, 2009. s. 138. ISBN 978-80-254-4033-9.

¹⁵⁹ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 260. ISBN 978-80-87576-93-9.

poměrům a povaze a závažnosti spáchaného trestného činu není nutné uložení jiného trestu, tak i společně s jiným trestem, který bude peněžitý trest vhodně doplňovat.¹⁶⁰ K uložení peněžitého trestu jakožto trestu samostatného může dokonce dojít (při splnění některé z výše zmíněných podmínek) i v případě závažných zločinů. Výjimka pro ukládání peněžitého trestu je stanovena v § 53 odst. 1 TZ, kterýžto stanoví striktní neslučitelnost peněžitého trestu s trestem propadnutí majetku. Další výjimku pak tvoří i neslučitelnost peněžitého trestu ukládaného podle § 67 odst. 2 písm. b) TZ s nepodmíněným trestem odnětí svobody.¹⁶¹

Obecná podmínka pro uložení peněžitého trestu je též obsažena v § 68 odst. 6 TZ. V tomto ustanovení se zákonodárce věnuje nemožnosti soudu uložit peněžitý trest v případech, kdy je zřejmé, že by byl tento nedobytný. Uložení peněžitého trestu jakožto alternativy k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v případě, kdy by bylo předem jasné, že odsouzený nebude schopen trest plnit, by postrádalo smysl, neboť by nevyhnutelně došlo k výkonu náhradního trestu odnětí svobody a účinek by tak byl stejný, jako kdyby soud rovnou uložil nepodmíněný trest odnětí svobody. Jediným výsledkem by pak bylo zbytečné zatěžování soudní soustavy. Z tohoto důvodu se jeví jako nutné detailně zkoumat majetkové poměry pachatele před uložení peněžitého trestu. Předmětem zkoumání jsou zejména závazky pachatele. Zjišťuje se rozsah jeho případných vyživovacích povinností a rozsah jeho případných povinností k náhradě újmy, neboť jejich uspokojení je přednostní.^{162, 163}

4.3.1. Podmínky uložení peněžitého trestu dle § 67 odst. 1 TZ

Peněžitý trest může být na základě § 67 odst. 1 TZ uložen v situacích, kdy pachatel úmyslným trestným činem získal nebo se snažil získat pro sebe nebo pro jiného majetkový prospěch a tento nemůže být odčerpán jinými způsoby, jakými jsou například propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty nebo uložení povinnosti nahradit způsobenou škodu.¹⁶⁴ Typickým příkladem uložení peněžitého trestu zde mohou být tzv.

---

¹⁶⁰ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GŘIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 352. ISBN 978-80-7598-764-8.

¹⁶¹ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 260. ISBN 978-80-87576-93-9.

¹⁶² Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 17. 2. 1977, sp. zn. 2 Tzf 3/76.

¹⁶³ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 260. ISBN 978-80-87576-93-9.

¹⁶⁴ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 260-261. ISBN 978-80-87576-93-9.

korupční delikty.¹⁶⁵ Majetkový prospěch přitom pro uložení peněžitého trestu nemusí být nutně pouze přírůstkem na majetku, ale budou sem spadat také případy, kdy dojde naopak k zabránění úbytku na majetku. Zářným příkladem situace, ve které dochází právě k zabraňování úbytku na majetku a zároveň se jedná o počínání protiprávní je krácení daní.¹⁶⁶

Významný je zde výchovný efekt peněžitého trestu, a to zejména v situacích, kdy je postihován pachatel, jenž se snažil o obohacení, kterého ovšem nedosáhl a namísto toho je jeho majetek naopak zmenšen právě uložením peněžitého trestu. Peněžitý trest nemusí směřovat pouze na majetek získaný trestnou činností, naopak může postihovat i ty finance, které pachatel nabyl řádným způsobem.¹⁶⁷

Peněžitý trest ukládaný dle § 67 odst. 1 TZ se řadí mezi významné možnosti, jakými lze postihnout majetkovou a hospodářskou trestnou činnost. Ustanovení § 39 odst. 8 TZ přímo zakotvuje povinnost soudu přihlédnout k získání nebo ke snaze o získání majetkového prospěchu pachatelem při ukládání trestu a stanovuje soudu povinnost uložit některý z trestů, který je způsobilý pachatele postihnout na majetku, nevylučují-li to pachatelovy osobní a majetkové poměry. Výslovně je zde soudu doporučeno zvážit použití peněžitého trestu. Nejedná se ovšem o jediné uplatnění peněžitého trestu. Na základě § 67 odst. 1 TZ lze postihnout i pachatele jiných druhů trestných činů. K uložení peněžitého trestu tak může docházet například v případech drogové trestné činnosti, kde může pachatel získat značný majetkový prospěch, i když se nejedná přímo o majetkovou ani hospodářskou trestnou činnost. Možnost uložení peněžitého trestu není limitována ani typovou závažností trestného činu, jeho uložení je tedy teoreticky možné u všech trestných činů, a to včetně zvlášť závažných zločinů. Určitou výjimku zde tvoří trestný čin zanedbání povinné výživy, u něhož k ukládání peněžitého trestu v zásadě nedochází, neboť zde převažuje zájem na uspokojení oprávněných zájmů vyživované osoby, které by peněžitým trestem mohlo být spíše ohroženo.¹⁶⁸

---

¹⁶⁵ RIZMAN, Stanislav, Alexander SOTOLÁŘ a Pavel ŠÁMAL. K problematice alternativních trestů. *Trestní právo: odborný časopis pro trestní právo a obory související*. 2004. Praha: Nakladatelství Orac, 1997. s. 7-8. ISSN 1211-2860.

¹⁶⁶ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 261. ISBN 978-80-87576-93-9.

¹⁶⁷ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 8. 1987 sp. zn. 1 Tz 23/87.

¹⁶⁸ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 261-262. ISBN 978-80-87576-93-9.

4.3.2. Podmínky uložení peněžitého trestu dle § 67 odst. 2 písm. a) TZ

Ve zvláštní části trestního zákoníku najdeme výslovné umožnění uložení peněžitého trestu u velkého množství trestných činů. V praxi se ovšem bude jednat zejména o případy, kdy pachatel nezískal, ani se nesnažil získat pro sebe nebo jiného trestným činem majetkový prospěch a zároveň bude soud za tento trestný čin ukládat vedle peněžitého trestu i nepodmíněný trest odnětí svobody. V těchto případech totiž nebude soud postupovat podle § 67 odst. 1 ani § 67 odst. 2 písm. b) TZ. Právě k uložení peněžitého trestu spíše dle § 67 odst. 2 písm. b) TZ bude docházet u velké části trestných činů, u kterých zákon výslovně umožňuje uložení peněžitého trestu, neboť se jedná o přečiny a současné uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody u nich není tak časté. Při ukládání peněžitého trestu dle § 67 odst. 2 písm. a) TZ tedy půjde spíše o doplnění nepodmíněného trestu odnětí svobody než o jeho alternativu.¹⁶⁹

4.3.3. Podmínky uložení peněžitého trestu dle § 67 odst. 2 písm. b) TZ

Znění § 67 odst. 2 písm. b) TZ umožňuje velmi široké uplatnění peněžitého trestu. Podmínkou je, že spáchaný trestný čin bude přečinem a soud bude mít za to, že v daném případě není třeba současného uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, a to s pečlivým přihlédnutím k osobě pachatele, jeho poměrům i k závažnosti a okolnostem spáchaného trestného činu. Peněžitý trest uložený dle § 67 odst. 2 písm. b) TZ je tedy pro svou neslučitelnost s nepodmíněným trestem odnětí svobody alternativou k uvěznění. Uložení peněžitého trestu vedle podmíněného trestu odnětí svobody naopak možné je.¹⁷⁰

4.4. Výměra peněžitého trestu

Od přijetí nového trestního zákoníku z roku 2009 je peněžitý trest vyměřován pomocí denních sazeb, které reflektují jak závažnost a povahu trestného činu, tak individuální majetkové poměry pachatele, jak již bylo zmíněno výše. Výměru peněžitého trestu upravuje § 68 TZ. Počet denních sazeb, které je možné pachateli uložit se pohybuje v rozpětí od 20 do 730 celých denních sazeb, a to dle ustanovení § 68 odst. 1 TZ, přičemž nejnižší možná výměra jedné denní sazby je 100 Kč a nejvyšší možná výměra pro fyzickou osobu činí 50 000 Kč, jak stanoví § 68 odst. 2 TZ. Výsledný peněžitý trest tedy může činit nejméně 2 000 Kč a nejvíce 36,5 miliónu Kč.¹⁷¹ V případě uložení peněžitého

---

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 262-263.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 263.

¹⁷¹ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 264-266. ISBN 978-80-87576-93-9.

trestu soud v rozsudku uvede počet denních sazeb a jejich výši. Povinnost uvádět celkovou částku, kterou bude odsouzený povinen zaplatit v rozsudku chybí, což může mít za následek menší přehlednost rozsudku.¹⁷²

Aby soud mohl stanovit výši denní sazby v konkrétním případě, musí pečlivě zkoumat majetkové a osobní poměry pachatele, přičemž vychází především z výše čistého denního příjmu onoho pachatele, kterého pachatel dosahuje, nebo alespoň může průměrně dosahovat za jeden den. Je ale velmi důležité zmínit, že průměrný denní výdělek není jediným kritériem, ke kterému musí soud přihlížet. Pod pojmem majetkové poměry se totiž skrývá i všechny majetek nabytý pachatelem a také jeho závazky. Osobní poměry pachatele pak zahrnují zejména zdravotní a psychický stav pachatele, míru jeho vzdělání a jeho rodinné poměry. Pro ojedinělé případy, ve kterých není možné stanovit výši denního příjmu standardním postupem, neboť chybí (nebo jsou naprosto nedostatečné) podklady nutné k jejímu zjištění, zakotvuje § 68 odst. 4 TZ možnost soudu určit výši denního příjmu pro potřeby řízení odhadem.¹⁷³ Tento odhad přitom musí být založen na logických argumentech a soud při jeho určení musí vycházet z dostupných informací o pachateli.¹⁷⁴

Diskusi vyvolává počet denních sazeb v českém právním řádu porovnávaný se zahraničními úpravami. Někteří odborníci mají za to, že současná česká úprava peněžitého trestu nabízí až příliš vysokou horní hranici počtu denních sazeb.¹⁷⁵ Je pravdou, že v porovnání s Českou republikou mají některé evropské státy horní hranici počtu denních sazeb výrazně nižší, například ve Francii, Německu a Rakousku toto maximum činí 360 denních sazeb. Ještě výrazně nižší je maximální hranice ve Finsku, kde tato činí 150 denních sazeb, a ve Švédsku, kde je to dokonce pouhých 120 denních sazeb.¹⁷⁶ Rozdíl ale není ve všech případech takto markantní, podobnou horní hranici jako Česká republika má například Španělsko (630 denních sazeb) nebo Polsko (540 denních sazeb).¹⁷⁷ Dle mého názoru je nastavení vyššího maximálního počtu denních sazeb

---

¹⁷² Tamtéž, s. 268.

¹⁷³ Tamtéž, s. 266-267.

¹⁷⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 8. 2016, sp. zn. 5 Tdo 866/2016.

¹⁷⁵ VANDUCHOVÁ, Marie a Tomáš, GRIVNA. Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám. Praha: ASPI, 2008. s. 427. ISBN 978-80-7357-365-2.

¹⁷⁶ VICHEREK, Roman. Přeměna peněžitého trestu. Časopis Trestněprávní revue. 1/2017. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017. s. 9-10. ISSN 1213-5313.

¹⁷⁷ DRÁPAL, Jakub. Jak upravit evropskou a českou úpravu peněžitého trestu, aby byla funkční? Státní zastupitelství: profesní časopis státních zástupců a státního zastupitelství České republiky. 2017. Praha: ORAC, 2017. s. 38-39. ISSN 1214-3758.

naprosto v pořádku a naopak působí ku prospěchu věci, a to zejména vzhledem k velmi širokému okruhu trestných činů, pro které je možno peněžitý trest uložit a tedy i vzhledem k velmi širokému okruhu rozličných konkrétních případů, na které bude peněžitý trest aplikován.

Přestože je peněžitý trest vyměřován na základě denních sazeb, jeho placení probíhá najednou a odsouzený je povinen zaplatit celou částku v plné výši v jeden okamžik. Výjimkou jsou případy, kdy soud po zvážení osobních a majetkových poměrů pachatele povolí postup dle § 68 odst. 5 TZ a umožní tak pachateli splácet trest v přiměřených pravidelných měsíčních splátkách, jejichž výše a splatnost bude uvedena v rozhodnutí. V případech, kdy soud přistoupí k tomuto postupu, má navíc možnost stanovit, že dojde k odpadnutí výhody splátek, pokud odsouzený nezplatí některou z dílčích splátek včas.¹⁷⁸

4.5. Výkon peněžitého trestu

Samotnou úpravu výkonu peněžitého trestu najdeme v § 341 až § 344 TŘ. K výkonu peněžitého trestu je možné přistoupit až po tom, co se rozsudek ukládající daný peněžitý trest stal vykonatelným. Ve chvíli, kdy se tak stane, vyzve předseda senátu (v souladu s § 341 TŘ) odsouzeného k zaplacení trestu, a to ve lhůtě patnácti dnů. Zároveň předseda senátu soudu, jež ve věci rozhodl v prvním stupni musí odsouzeného poučit společně s touto výzvou o tom, že pokud nedojde k zaplacení peněžitého trestu, bude tento vymáhán.¹⁷⁹ Patnáctidenní lhůta stanovená k zaplacení peněžitého trestu počíná běžet okamžikem oznámení výše zmíněné výzvy předsedy senátu.¹⁸⁰

Předseda senátu má též možnost povolit odsouzenému splácení peněžitého trestu ve splátkách. Podmínkou je, že musí být celá výše tohoto trestu být splacena do jednoho roku od chvíle, kdy rozhodnutí nabylo právní moci. Dále má předseda senátu možnost přistoupit k prodloužení lhůty stanovené k zaplacení peněžitého trestu. Toto prodloužení je možné maximálně na dobu tří měsíců od právní moci rozsudku, a to skrze institut odkladu výkonu peněžitého trestu. Povolení splátek i odkladu výkonu peněžitého trestu je možné pouze na žádost odsouzeného a s přihlédnutím k existenci relevantních důvodů

---

¹⁷⁸ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 268. ISBN 978-80-87576-93-9.

¹⁷⁹ Viz § 341 TŘ a § 315 odst. 3 TŘ.

¹⁸⁰ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 277. ISBN 978-80-87576-93-9.

pro tento postup. Pokud odsouzený neplatí splátky včas a absentuje k tomuto chování z jeho strany závažný důvod, nebo odpadne-li původní příčina, pro kterou byly odklad nebo placení ve splátkách povoleny, může předseda soudu povolení k tomuto postupu odvolat usnesením, a to na základě § 342 odst. 2 TŘ. Odsouzený nemá možnost proti takovému usnesení podat stížnost.¹⁸¹

Předseda soudu nařídí vymáhání peněžitého trestu v situaci, kdy nedojde k jeho dobrovolnému zaplacení do patnácti dnů od výzvy k zaplacení, nebo do patnácti dnů od oznámení odvolání výhody splátek nebo odkladu, nebo do vypršení doby, po kterou byl výkon peněžitého trestu odložen.¹⁸² Při vymáhání peněžitého trestu se postupuje dle výkonu rozhodnutí v civilním řízení¹⁸³ nebo za použití exekučního řízení dle exekučního řádu¹⁸⁴. Ustanovení § 343 odst. 4 TŘ stanoví, že se při správě placení peněžitého trestu bude postupovat dle daňového řádu¹⁸⁵. Soud, respektive státní zástupce v přípravném řízení mají navíc možnost zajistit pro výkon peněžitého trestu část majetku pachatele, a to z důvodu zabránění manipulace s majetkem před výkonem peněžitého trestu. Tento postup lze využít v případech, kdy je pachatel stíhán za takový trestný čin, u kterého lze vzhledem k jeho závažnosti a povaze předpokládat uložení peněžitého trestu. Při samotném vymáhání peněžitého trestu se pak přednostně užije právě tento zajištěný majetek.¹⁸⁶

Další možností zániku peněžitého trestu je vedle jeho uhrazení, ať již dobrovolného nebo vymoženého, též rozhodnutí soudu o upuštění od výkonu peněžitého trestu, případně jeho zbytkové části. Tento postup upravuje § 344 odst. 1 TŘ. K upuštění od peněžitého trestu nebo jeho zbytku může soud přistoupit ve dvou případech.

Prvním případem je situace, kdy se odsouzený stane dlouhodobě neschopným peněžitého trestu zaplatit a k tomuto dojde nezávisle na jeho vůli. K upuštění od výkonu peněžitého trestu by měl soud přistoupit až v případě, kdy je zřejmé, že pouhé odložení výkonu peněžitého trestu nebo nastavení placení trestu ve splátkách nebude dostačujícím

---

¹⁸¹ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 277. ISBN 978-80-87576-93-9.

¹⁸² Viz § 343 odst. 1 TŘ.

¹⁸³ Srov. WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ Alena. Civilní právo procesní. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-299-8. a část IV. zákona č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád.

¹⁸⁴ Srov. zák. č. 120/2001 Sb.

¹⁸⁵ Srov. zák. č. 280/2009 Sb.

¹⁸⁶ Viz. novela č. 86/2015 Sb.

řešením. Neschopnost odsouzeného platit peněžitý trest musí být podložena objektivními příčinami, které odsouzený nemohl ovlivnit.¹⁸⁷ Jedná se zejména o situace, kdy odsouzený přijde o práci bez svého zavinění, kdy odsouzený vážně onemocní a dostane se tak do pracovní neschopnosti, nebo přijde o svůj majetek v důsledku živelní pohromy a podobně.¹⁸⁸

Druhý případ, ve kterém může dojít k upuštění od výkonu peněžitého trestu, je situace, kdy by výkonem onoho peněžitého trestu došlo k ohrožení řádné výživy nebo výchovy osoby, o jejíž výchovu nebo výživu má odsouzený zákonnou povinnost pečovat. Neboť jsou tyto okolnosti jedním z hledisek, které soud zkoumá již ve fázi vyměřování peněžitého trestu, přistoupí soud k upuštění od výkonu peněžitého trestu z těchto důvodů pouze, pokud okolnosti zapříčiňující ohrožení výchovy nebo výživy vznikly až po právní moci uloženého peněžitého trestu.¹⁸⁹

4.6. Přeměna peněžitého trestu

V současné době již není soudem stanovován náhradní trest odnětí svobody v rozsudku ukládajícím peněžitý trest, jako tomu bylo dříve. Tento náhradní trest odnětí svobody byl v době před novelou č. 333/2020 Sb. soudem ukládán pro případ, že by nebyl peněžitý trest ve stanovené lhůtě odsouzeným vykonán.¹⁹⁰ Tento koncept byl však překonán výše zmíněnou novelou č. 333/2020 Sb., která stanovila odlišný postup pro případ nedodržení podmínek peněžitého trestu.¹⁹¹

Aktuální znění § 69 odst. 2 TZ stanoví dva případy, ve kterých může dojít k přeměně peněžitého trestu na trest odnětí svobody pro případ, že odsouzený peněžitý trest ve stanovené době nezaplatí. Prvním případem je situace, kdy je zřejmé, že by vymáhání peněžitého trestu bylo bezvýsledné a druhý případ nastane tehdy, jestliže je zřejmé, že by vymáhání peněžitého trestu mohlo být zmařeno. Oba tyto případy se mohou vzájemně překrývat, tato skutečnost ale nemá žádný negativní dopad. Nesmí se ovšem

---

¹⁸⁷ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 278-279. ISBN 978-80-87576-93-9.

¹⁸⁸ SOTOLÁŘ, Alexander, Pavel ŠÁMAL a František PÚRY. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C.H. Beck, 2000. Beckovy příručky pro právní praxi. s. 345. ISBN 8071793507.

¹⁸⁹ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 278-279. ISBN 978-80-87576-93-9.

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 269.

¹⁹¹ ŠČERBA, Filip. Změny trestního zákoníku provedené novelou č. 333/2020 Sb. a jejich důsledky. Časopis Trestněprávní revue. 4/2020. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020. s. 187 a násl. ISSN 1213-5313.

jednat o okolnosti opravňující přistoupení k upuštění od výkonu peněžitého trestu nebo jeho zbytku, o kterých byla řeč výše. Pokud by se totiž jednalo o tyto skutečnosti (tedy okolnosti nezávislé na vůli odsouzeného vedoucí k jeho dlouhodobé neschopnosti peněžitého trestu platit nebo okolnosti které by vedly k ohrožení výchovy nebo výživy osob kterým má odsouzený povinnost výchovu nebo výživu zajišťovat), mělo by přednost upuštění od výkonu trestu před přeměnou tohoto trestu v trest odnětí svobody. Přeměna peněžitého trestu na trest odnětí svobody je tedy stále až subsidiárním řešením.¹⁹²

Pokud soud dospěje k rozhodnutí, že je nutná přeměna peněžitého trestu na trest odnětí svobody, musí se striktně řídit přepočtovým pravidlem, které pro tento případ existuje a je vyjádřeno v § 69 odst. 2 TZ. Podle tohoto pravidla se každá nezaplacená částka, která odpovídá jedné z vyměřených denních sazeb rovná dvěma dnům odnětí svobody. Výjimku z tohoto pravidla tvoří pouze mladiství pachatelé, u nichž se při přeměně peněžitého opatření na trestní opatření odnětí svobody každá nezaplacená částka odpovídající jedné denní sazbě rovná jednomu dni odnětí svobody, a to dle § 27 odst. 5 ZSVM.¹⁹³

Primárním úkolem soudu je tedy zjištění výše nezaplacené části peněžitého trestu. Tato celková částka je následně vydělena výší jedné soudem stanovené denní sazby. Výsledkem je počet nezaplacených denních sazeb, přičemž se započítají pouze celé nezaplacené denní sazby, číslo se tedy zaokrouhlí dolů. V posledním kroku bude tento zaokrouhlený počet vynásoben dvěma, čímž vznikne konečný počet dnů odnětí svobody, ve které se nesplněný peněžítý trest přemění.¹⁹⁴ Výkon trestu odnětí svobody může přitom odsouzený odvrátit kdykoli po nařízení trestu odnětí svobody, tedy i v průběhu výkonu onoho trestu odnětí svobody, tím, že peněžítý trest nebo jeho odpovídající část zaplatí.¹⁹⁵

Přeměna peněžitého trestu v trest domácího vězení či trest obecně prospěšných prací již není v českém trestním právu možná. Tento postup odstranila již výše zmiňovaná novela č. 333/2020 Sb., která tímto odstranila možnost měnit jeden alternativní trest

---

¹⁹² Tamtéž.

¹⁹³ Tamtéž.

¹⁹⁴ ŠČERBA, Filip. Změny trestního zákoníku provedené novelou č. 333/2020 Sb. a jejich důsledky. Časopis Trestněprávní revue. 4/2020. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020. s. 187 a násl. ISSN 1213-5313.

¹⁹⁵ Srov. Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 31. 1. 2000, sp. zn. II. ÚS 25/2000.

v alternativní trest jiný.¹⁹⁶ Tato změna právní úpravy byla nepochybně krokem správným směrem, neboť odstranila kontraproduktivní instituty a celý postup učinila přehlednějším a spravedlivějším.

V případech, kdy byl peněžitý trest uložen za nedbalostní přečin, úmyslný přečin nebo i zločin, který ale není zvláště závažným zločinem bude pachatelům, kteří vykonali peněžitý trest, nebo u nichž bylo rozhodnuto o upuštění od výkonu daného trestu, zhlazeno odsouzení a bude na ně hleděno, jako by nebyli odsouzeni.¹⁹⁷ V případě mladistvých pachatelů pak může dojít k zhlazení odsouzení i pokud byl pachatel odsouzen za zvláště závažný zločin.¹⁹⁸ V dřívější právní úpravě před novelou č. 333/2020 Sb. byl okruh pachatelů, kterým byl trest zhlazován, výrazně užší. Jednalo se totiž pouze o pachatele, kterým byl peněžitý trest uložen za nedbalostní přečin.¹⁹⁹ Toto rozšíření možnosti zhlazení odsouzení může být velkou motivací pro pachatele k řádnému plnění peněžitého trestu. Mám proto za to, že je tato změna velice pozitivní.

---

¹⁹⁶ ŠČERBA, Filip. Změny trestního zákoníku provedené novelou č. 333/2020 Sb. a jejich důsledky. Časopis Trestněprávní revue. 4/2020. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020. s. 187 a násl. ISSN 1213-5313.

¹⁹⁷ Tamtéž.

¹⁹⁸ Viz § 35 odst. 4 ZSVM.

¹⁹⁹ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 276. ISBN 978-80-87576-93-9.

5. TREST OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH PRACÍ

5.1. Historický kontext

Prvopočátky trestu obecně prospěšných prací lze spatřovat již ve středověku na tehdejších území Německa a Švýcarska. Nejvýznamnější rozvoj však tento druh trestu zaznamenal zejména v 60. letech 20. století. K rozšíření trestu obecně prospěšných prací přispěla zejména vůle omezit krátkodobé tresty odnětí svobody. Dalším faktorem hrajícím ve prospěch širšímu uplatňování trestu obecně prospěšných prací byl nepochybně rozvoj sociální práce a sociální pedagogiky v tomto období, díky němuž mohla být pro výkon tohoto trestu vytvořena potřebná infrastruktura. Pro výkon trestu obecně prospěšných prací je totiž nezbytná existence fungující probační služby, která bude disponovat dostatečným počtem úředníků odpovídajících kvalit. V neposlední řadě je pro výkon trestu obecně prospěšných prací též nutné mít dostatečně rozšířenou síť poskytovatelů pracovních míst.²⁰⁰

K prvnímu zákonnému zakotvení obecně prospěšných prací došlo ve Velké Británii roku 1972 pod názvem „*community service*“. Zanedlouho se pak trest obecně prospěšných prací rozšířil i do většiny ostatních evropských zemí. Typicky byl tento druh trestu zakotven jako alternativa k výkonu krátkodobých trestů odnětí svobody. V některých zemích ale byly obecně prospěšné práce pojmuty jakožto trest samostatný a jinde se dokonce uplatnily v jiných formách. Jejich různorodé typy v jednotlivých úpravách je možné popsat a rozdělit následovně:

- samostatná trestní sankce, alternativní trest (Nizozemsko, Francie, Velká Británie, Maďarsko),
- forma výkonu krátkodobého nepodmíněného trestu odnětí svobody (Švýcarsko, Španělsko, Finsko),
- alternativa náhradního trestu odnětí svobody za nedobytný peněžitý trest (Polsko, Německo),
- soudem uložená povinnost při probaci nebo podmíněném odsouzení (Dánsko, Francie, Německo) či v rámci jiných trestněprávních opatření (Německo),

---

²⁰⁰ SOLNAŘ, Vladimír, Jaroslav FENYK, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Marie VANDUCHOVÁ. Systém českého trestního práva: Část třetí. Praha: Novatrix, 2009. s. 116. ISBN 978-80-254-4033-9.

- samostatná sankční forma pro mladistvé pachatele (Německo).²⁰¹

Pokud se budeme soustředit na vývoj trestu obecně prospěšných prací na českém území, najdeme jeho počátek v novele č. 152/1995 Sb., kterou byl do českého trestního práva trest obecně prospěšných prací zakomponován. I když byl jeho výkon ze začátku provázen problémy zejména personálního charakteru, stal se trest obecně prospěšných prací postupem času druhým nejčastěji užívaným alternativním trestem. Častěji ukládán byl pouze výše zmíněný podmíněný trest odnětí svobody. K pozitivnímu vývoji v této oblasti velkou měrou přispěl zákon č. 257/2000 Sb., který ustanovil Probační a mediační službu, mezi jejíž kompetence patří mimo jiné zajištění kvalifikovaného výkonu trestu obecně prospěšných prací.²⁰²

5.2. Charakteristika trestu obecně prospěšných prací

Trest obecně prospěšných prací lze také definovat jako určitý druh legální nucené práce, přičemž je tato alternativa naprosto v souladu s mezinárodním právem i ústavním pořádkem. Není zde porušován obecný zákaz nucených prací, což dokazuje mimo jiné čl. 9 odst. 2 písm. a) LZPS, který vymezuje výjimku ze zákazu nucených prací právě pro případy, kdy se jedná o osoby ve výkonu trestu odnětí svobody nebo o osoby vykonávající jiný trest nahrazující trest odnětí svobody. Účelem trestu obecně prospěšných prací je přitom právě zmíněné nahrazení trestu odnětí svobody.²⁰³

Trest obecně prospěšných prací je svou povahou spíše přísnějším alternativním trestem. V taxativním výčtu trestů, který nám poskytuje § 52 TZ je trest obecně prospěšných prací uveden na třetím místě po trestu odnětí svobody a trestu domácího vězení.²⁰⁴ Trest obecně prospěšných prací je primárně určen spíše pachatelům, kteří spáchali opakovaně úmyslný trestný čin malé, ale i střední závažnosti a u nichž zároveň není nutné uložit trest odnětí svobody. K uložení trestu obecně prospěšných prací prvopachatelům pak dochází pouze výjimečně, ale i tento postup je v českém trestním právu možný.²⁰⁵

---

²⁰¹ SOLNAŘ, Vladimír, Jaroslav FENYK, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Marie VANDUCHOVÁ. Systém českého trestního práva: Část třetí. Praha: Novatrix, 2009. s. 116-117. ISBN 978-80-254-4033-9.

²⁰² Tamtéž, s. 120.

²⁰³ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 295. ISBN 978-80-87576-93-9.

²⁰⁴ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 6. 2001, sp. zn. 11 Tz 129/2001.

²⁰⁵ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 295. ISBN 978-80-87576-93-9.

Samotné vymezení trestu obecně prospěšných prací spočívá v určení konkrétního rozsahu práce mající obecně prospěšný účel, který je odsouzený povinen odpracovat. Soud může uložit trest obecně prospěšných prací ve výměře od 50 do 300 hodin, jak stanoví § 63 odst. 1 TZ.²⁰⁶ Při stanovení konkrétního trestu přitom soud musí vycházet z § 39 TZ, který stanoví obecná hlediska pro výměru trestu.²⁰⁷ Odsouzený je povinen vykonat práci osobně, ve svém volném čase a bez nároku na odměnu. Je vyloučeno, aby práce vedla k výdělečným účelům odsouzeného. Práce zde působí jakožto výrazný výchovný prvek a má za cíl napomáhat pracovní a sociální adaptaci odsouzeného. Újma, kterou odsouzený pociťuje výkonem trestu je zde viditelná zejména v podobě citelného zásahu do volného času odsouzeného, a právě ve faktu, že je práce vykonávána bez možnosti výdělků a odsouzený z ní tak nemá žádný finanční prospěch.²⁰⁸

Vlastnímu obsahu trestu obecně prospěšných prací se věnuje §62 odst. 3 TZ. V tomto ustanovení najdeme vymezení subjektů, v jejichž prospěch musí být práce vykonána. Těmito poskytovateli obecně prospěšných prací mohou být nejen kraje, obce, a stát, ale i právnické osoby, jejichž činnost je zaměřena na vzdělávání, školství, ochranu zdraví, vědu a kulturu, ochranu životního prostředí, požární ochranu, ochranu a podporu mládeže, ochranu zvířat anebo charitativní, náboženskou, sociální, humanitární, sportovní nebo tělovýchovnou činnost, pokud je daná činnost vykonávána k veřejně prospěšnému účelu.²⁰⁹ Je zde tedy patrné připuštění možnosti uložení výkonu kvalifikovaných prací v rámci trestu obecně prospěšných prací. Tato možnost vede ke smysluplnému využívání kvalit jednotlivých pachatelů a je ku prospěchu celé společnosti.

5.3. Podmínky uložení trestu obecně prospěšných prací

Trest obecně prospěšných prací je trestem alternativním a své využití nachází zejména ve chvílích, kdy je podmíněný trest odnětí svobody pro pachatele nedostatečným potrestáním a kdy zároveň není možné nebo vhodné užít peněžitého trestu. Trest obecně prospěšných prací může být soudem uložen v případech, kdy je pachatel odsouzen za spáchání přečinu. Jedná se tak tedy nejen o případy, kdy byly spáchány úmyslné trestné

---

²⁰⁶ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 303. ISBN 978-80-87576-93-9.

²⁰⁷ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 256. ISBN 978-80-7598-764-8.

²⁰⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 837. ISBN 97880-7400-428-5.

²⁰⁹ Viz § 62 odst. 3 TZ.

činy s horní hranicí trestní sazby nepřevyšující 5 let, ale také o všechny nedbalostní trestné činy, přičemž lze za přečin uložit trest obecně prospěšných prací i v případech, kde to zákon výslovně nestanoví. Z tohoto důvodu je nutné, aby soud velmi přísně zkoumal, zda je uložení trestu obecně prospěšných prací v konkrétním případě vhodné a dostačující, a to s přihlédnutím ke všem hlediskům, kterými jsou zejména poměry a osoba pachatele a povaha a závažnost spáchaného přečinu.²¹⁰

Trest obecně prospěšných prací přitom může být uložen jak společně s jiným trestem, tak i jakožto trest samostatný. Samostatné uložení trestu obecně prospěšných prací je ovšem možné pouze za předpokladu, že soud shledá, že v daném případě není uložení jiného trestu potřeba, a to s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a k osobě pachatele a jeho poměrům.²¹¹

Uložení trestu obecně prospěšných prací vedle trestu odnětí svobody, podmíněného trestu odnětí svobody nebo trestu domácího vězení není možné.^{212, 213} Soud je při ukládání trestu obecně prospěšných prací zároveň omezen ustanovením § 62 odst. 2 TZ, které zakotvuje omezení týkající se pachatelů, kterým již byl trest obecně prospěšných prací uložen a následně byl soudem přeměněn na trest odnětí svobody dle § 65 odst. 3 TZ, a to v době tří let předcházejících uložení nového trestu obecně prospěšných prací. Těmto pachatelům by zpravidla neměl být trest obecně prospěšných prací soudem uložen, i když ani tato varianta není úplně vyloučena (může k ní dojít například pokud došlo ke značnému pozitivnímu vývoji v osobě pachatele).²¹⁴ Současné s trestem obecně prospěšných prací mohou být pachateli uloženy i další přiměřené povinnosti a přiměřená omezení uvedené v § 48 odst. 4 TZ, jež mají za úkol směřovat pachatele k vedení řádného života, případně i povinnost nahradit škodu, která vznikla trestným činem nebo povinnost vydat bezdůvodné obohacení.²¹⁵

Další důležitou podmínkou, kterou je nutno zkoumat při ukládání trestu obecně prospěšných prací je zdravotní stav pachatele, neboť uložení tohoto trestu v případě, že pachatel není zdravotně způsobilý k soustavnému výkonu práce, jak uvádí § 64 TZ není

---

²¹⁰ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 296-297. ISBN 978-80-87576-93-9.

²¹¹ Viz § 62 odst. 1 TZ.

²¹² Viz § 53 odst. 1 TZ.

²¹³ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 2. 2001, sp. zn. 7 Tz 22/2001.

²¹⁴ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 298-299. ISBN 978-80-87576-93-9.

²¹⁵ Viz § 63 odst. 2 TZ.

možné. Tato podmínka přitom nezohledňuje pouze dlouhodobou tělesnou způsobilost, jakou je například invalidita nebo závažné tělesné zdravotní potíže trvalejšího rázu, ale zkoumá také pachatelův duševní stav a jeho schopnosti. K posouzení zdravotní způsobilosti pachatele přitom nestačí pouhá domněnka soudu. Naopak tento závěr musí mít svůj základ v dostatečných důkazech, zejména v lékařských zprávách, odborných vyjádřeních a případně, a to především ve složitějších případech, i ve znaleckých posudcích.²¹⁶ Při ukládání trestu obecně prospěšných prací by měl soud zvážit taktéž otázku kapacit vhodných pracovních pozic v místě bydliště pachatele a blízkém okolí a v neposlední řadě by měl brát v potaz i možnost dojíždění pachatele za výkonem práce do místa vzdálenějšího.²¹⁷

V § 64 TZ dále nalezneme taktéž povinnost soudu přihlídnout ke stanovisku pachatele, které zaujímá k uložení trestu obecně prospěšných prací. Úpravu tohoto institutu najdeme i v případě uložení trestu obecně prospěšných prací trestním příkazem, a to konkrétně v § 314e odst. 3 TŘ, kde je stanoveno, že je soud povinen si předem vyžádat zprávu probačního úředníka, která bude obsahovat zjištění o možnostech výkonu trestu obviněným, hodnocení zdravotní způsobilosti obviněného a dále stanovisko obviněného k uložení trestu obecně prospěšných prací. Soud má ve všech případech povinnost přihlídnout k názoru a postoji pachatele, což ovšem neznamená, že by nebylo možné uložit trest obecně prospěšných prací v případě nesouhlasu pachatele s jeho uložením. Zákon totiž soudu ukládá toliko přihlídnout ke stanovisku pachatele, nepodmiňuje však uložení trestu pachatelovým souhlasem, a to i přesto, že podmínka souhlasu pachatele je zakotvena v Evropských pravidlech v oblasti společenských sankcí a opatření.²¹⁸ V českém právním řádu není toto doporučení respektováno, což je zdrojem kritiky části odborné veřejnosti.

5.4. Výkon trestu obecně prospěšných prací

Pokud soud po zvážení všech okolností uzná, že je uložení trestu obecně prospěšných prací v daném případě na místě, uloží tento trest pachateli a předseda senátu zašle ihned po nabytí právní moci a vykonatelnosti opis tohoto rozhodnutí příslušnému

---

²¹⁶ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 854-855. ISBN 978-80-7400-428-5.

²¹⁷ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 302. ISBN 978-80-87576-93-9.

²¹⁸ Viz Doporučení Rady Evropy R (92) 16, O Evropských pravidlech o veřejných sankcích a nápravných opatřeních.

probačnímu úředníkovi, a to na základě § 336 odst. 1 TŘ. Tento probační úředník po prostudování případu vypracuje návrh, v němž určí konkrétní druh a místo výkonu obecně prospěšné práce, přičemž prioritně hledá možnosti výkonu v místě bydliště odsouzeného nebo v blízkém okolí a při výběru práce přihlíží ke schopnostem a znalostem odsouzeného tak, aby mohly tyto být patřičně využity.²¹⁹

Ve výzvě k dostavení se na středisko Probační a mediační služby je i upozornění odsouzeného na následky případného nesplnění jeho povinností. Je zde zejména zakotveno upozornění na možnou přeměnu trestu obecně prospěšných prací na trest odnětí svobody. Pokud dojde k porušení či nesplnění některé z povinností odsouzeným, má probační úředník, jež provádí nad výkonem trestu kontrolu, povinnost o tomto porušení bezodkladně vyrozumět soud, jenž výkon trestu obecně prospěšných prací nařídil.²²⁰

Samotné rozhodnutí o druhu a místě výkonu trestu je ponecháno na soudu v případech, kdy odsouzený s výkonem obecně prospěšných prací nesouhlasí. Příslušnost soudu přitom stanoví § 336a odst. 4 TŘ, a to tak, že o druhu a místu výkonu práce stanoví předseda senátu okresního soudu, jenž trest obecně prospěšných prací uložil.²²¹ Náležitostí takového rozhodnutí o nařízení druhu a místa výkonu trestu obecně prospěšných prací je poučení odsouzeného o jeho povinnostech a o důsledcích jejich nesplnění.

Obligatoční povinností odsouzeného přitom je dostavit se na výzvu probačního úředníka v probačním úředníkem stanoveném termínu a čase na středisko Probační a mediační služby, které se nachází v obvodu okresního soudu, u kterého má dojít k výkonu obecně prospěšných prací. Novela trestního řádu č. 220/2021 Sb. přitom zrušila fixní časové omezení vykonání této povinnosti do 14 dnů od oznámení daného rozhodnutí. Účelem tohoto setkání odsouzeného s probačním úředníkem zůstává stanovení dne nástupu výkonu trestu, projednání podmínek výkonu trestu a stanovení harmonogramu výkonu trestu, případně dalších podmínek výkonu trestu, kterými jsou například otázky související s uloženými přiměřenými povinnostmi a přiměřenými omezeními, způsobu

---

²¹⁹ ŠÁMAL, Pavel a Tomáš GRÍVNA. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. s. 3878-3879. ISBN 978-80-7400-465-0.

²²⁰ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 320-321. ISBN 978-80-87576-93-9.

²²¹ Viz novela č. 220/2021 Sb.

kontroly dodržování těchto povinností a omezení a způsoby náhrady škody, která byla způsobena trestným činem. Harmonogram výkonu trestu obecně prospěšných prací musí být důkladně promyšlený a nesmí mít nepříznivý vliv na pozitivní faktory života odsouzeného, jakými jsou například výkon povolání nebo péče o rodinu.²²² Právě nedodržování tohoto harmonogramu pak může pro odsouzeného vést k nepříjemnému důsledku přeměny trestu obecně prospěšných prací na trest odnětí svobody.²²³

Druhou povinností odsouzeného je dostavit se ve stanovený den na obecní úřad nebo k jinému stanovenému poskytovateli obecně prospěšných prací, kde má být trest vykonán, a to za účelem nástupu výkonu trestu. Den nástupu výkonu trestu přitom stanovuje probační úředník, který je v daném případě pověřen kontrolou nad výkonem trestu obecně prospěšných prací.²²⁴

Uložený trest obecně prospěšných prací je odsouzený povinen vykonat nejpozději do 1 roku, počítáno ode dne stanoveného k nástupu výkonu trestu. Do plynutí této doby přitom není započítán čas, po který byl odsouzený ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, ani čas, po který nemohl odsouzený uloženou obecně prospěšnou práci vykonávat, a to kvůli zdravotním problémům nebo zákonným překážkám.²²⁵ Kromě zákonné jednoleté lhůty musí odsouzený respektovat i časové rozpětí stanovené harmonogramem práce. K přeměně uloženého trestu obecně prospěšných prací na trest odnětí svobody může vést i zaviněné nevykonání trestu obecně prospěšných prací v časovém rámci stanoveném harmonogramem.²²⁶

Během výkonu uloženého trestu obecně prospěšných prací mohou nastat výjimečné situace, při nichž soud přistoupí k odkladu nebo k přerušení výkonu trestu, či dokonce od výkonu trestu úplně upustí. Předseda senátu může rozhodnout o odložení nebo přerušení výkonu uloženého trestu obecně prospěšných prací odsouzeným na nezbytnou dobu, a to za předpokladu, že z předložených lékařských zpráv vyplývá přechodná nemožnost výkonu trestu odsouzeným zapříčiněná dočasným zhoršením

---

²²² ZEZULOVÁ, Jana a Ivana KABÁTOVÁ. Několik poznámek k alternativnímu trestu obecně prospěšných prací. *Trestní právo: odborný časopis pro trestní právo a obory související*. 1997/6. Praha: Nakladatelství Orac, 1997. s. 13. ISSN 1211-2860.

²²³ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 320-321. ISBN 978-80-87576-93-9.

²²⁴ Tamtéž, s. 318-319.

²²⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 857-860. ISBN 97880-7400-428-5.

²²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 10. 1998, sp. zn. 7 Tz 138/1998.

zdravotního stavu odsouzeného. Další skutečnost, která má za následek odložení nebo přerušeni výkonu trestu obecně prospěšných prací je fakt, že je odsouzená matkou novorozeného dítěte, nebo se jedná o těhotnou ženu. V těchto případech je výkon trestu předsedou soudu odložen nebo přerušen, a to na dobu jednoho roku po porodu. Předseda soudu může o přerušeni nebo odloženi výkonu trestu obecně prospěšných prací rozhodnout i v jiných případech, a to z důležitých důvodů a maximálně na tři měsíce ode dne, kdy nabylo právní moci rozhodnutí ukládající onen trest. Předseda senátu zároveň odvolá odklad nebo přerušeni výkonu trestu, pokud pominou důvody, které vedly k jeho odloženi nebo přerušeni. Jednoletá lhůta určená k výkonu trestu se pak prodlužuje o dobu, po kterou byl trest obecně prospěšných prací odložen nebo přerušen. K úplnému upuštění od výkonu trestu, případně od jeho zbylé části předseda senátu přistoupí v případech, kdy se odsouzený stane dlouhodobě neschopným vykonávat daný trest, a to z důvodu změny zdravotního stavu odsouzeného.²²⁷

Pokud odsouzený neplní povinnosti vycházející z § 336a odst. 1, 2 a 4 TŘ a nemá k tomuto počínání vážnější důvod, pokud záměrně nevykonává trest obecně prospěšných prací ve stanovené době, pokud porušuje sjednané podmínky výkonu trestu, pokud jinak maří výkon trestu nebo pokud nevede řádný život, sdělí tyto skutečnosti probační úředník bezodkladně soudu, jenž trest uložil. V případě porušení mírnější intenzity probační úředník pouze upozorní odsouzeného na jeho pochybení a současně ho seznámí s dopady případného opakování nebo stupňování škodlivého chování, přičemž v těchto situacích již bude probační úředník nucen o tomto počínání informovat předsedu senátu. Pokud dojde k vykonání trestu odsouzeným, probační úředník pověřený kontrolou výkonu tohoto trestu o tom okamžitě vyrozumí soud.²²⁸ Na pachatele se hledí, jako by nebyl odsouzen, pokud vykoná trest obecně prospěšných prací v plném rozsahu ve stanoveném časovém období a vede řádný život.²²⁹

5.5. Přeměna trestu obecně prospěšných prací

Pro případ, že se odsouzený bude vyhýbat nástupu výkonu trestu, nepovede řádný život, bez legitimních důvodů poruší smluvené podmínky výkonu trestu nebo bude výkon trestu jinak mařit, či stanovený trest nebude záměrně vykonávat, a to v době od

---

²²⁷ Viz. § 339 a § 340a TŘ.

²²⁸ Viz § 337 odst. 1 a 2 TŘ.

²²⁹ Viz § 65 odst. 5 TZ.

samotného odsouzení až do skončení výkonu trestu, může soud přistoupit k přeměně trestu obecně prospěšných prací nebo jeho zbytkové části na trest odnětí svobody. K tomuto kroku přitom může soud přistoupit i během doby určené k výkonu trestu obecně prospěšných prací. Soud při přeměně trestu obecně prospěšných prací na trest odnětí svobody zároveň rozhodne i o způsobu výkonu tohoto trestu, tedy zařadí odsouzeného do konkrétního typu věznice.²³⁰ K přeměně trestu obecně prospěšných prací může dojít skutečně pouze v případech zaviněných odsouzeným, nikoli tedy v případech, kdy bude překážka na straně instituce, u které má odsouzený trest obecně prospěšných prací vykonávat.²³¹ Judikatura dovozuje, že není třeba kumulativního naplnění obou skupin důvodů. Jak důvody související s nevedením řádného života, tak i důvody související s mařením výkonu trestu obecně prospěšných prací tedy samostatně postačují k přeměně trestu obecně prospěšných prací na trest odnětí svobody.²³²

Podobně jako v případě podmíněného trestu odnětí svobody i zde existuje možnost ponechání trestu obecně prospěšných prací v platnosti i při porušení podmínek. S přihlédnutím k okolnostem případu a osobě odsouzeného může soud ve výjimečných situacích ponechat trest obecně prospěšných prací v platnosti i pokud odsouzený zavinil příčinu k jeho přeměně na trest odnětí svobody. Dobu pro výkon trestu obecně prospěšných prací přitom může soud současně prodloužit, a to až o šest měsíců. Zároveň má soud k dispozici zpřísnující opatření, ke kterým se může uchýlit. Jednou z možností je stanovení dohledu nad odsouzeným po dobu výkonu trestu. Druhou variantou je stanovení dosud neuložených přiměřených povinností nebo přiměřených omezení dle § 48 odst. 4 TZ na dobu výkonu trestu. Případná třetí možnost zpřísnění se pak vztahuje výhradně na odsouzené ve věku blízkém věku mladistvých. Těm mohou být soudem nad rámec uloženého trestu stanovena dosud neuložená výchovná opatření dle § 63 odst. 3 TZ, respektive dle ZSVM.²³³

V situaci, kdy soud přistoupí k přeměně trestu obecně prospěšných prací na trest odnětí svobody, použije se přepočítaný v § 65 odst. 3 TZ. Každá jedna hodina nevykonaného trestu obecně prospěšných prací bude dle tohoto klíče přeměněna na jeden

---

²³⁰ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 860. ISBN 97880-7400-428-5.

²³¹ Viz časopis Soudní rozhledy: rozhodnutí soudů České republiky. 2001/12. Praha: C.H. Beck, 2001. ISSN 1211-4405.

²³² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 11. 2007, sp. zn. 8 Tdo 872/2007.

²³³ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 316. ISBN 978-80-87576-93-9.

den odnětí svobody, přičemž se sem bude počítat každá i jen započatá hodina. Maximální možná výměra trestu odnětí svobody po přeměně tedy činí 300 dnů^{234, 235}.

Na základě novely č. 333/2020 Sb. došlo ke zrušení možnosti přeměnit jeden alternativní trest na alternativní trest jiný. Možnost nahradit alternativní trest dalším alternativním trestem zavedla do českého trestního práva novela č. 330/2011 Sb. a tato koncepce se ukázala jako méně vhodná než úprava předcházející, proto došlo k určitému návratu ke znění účinnému do 30. 11. 2011. V současné době tedy není možné přeměnit trest obecně prospěšných prací ani na trest domácího vězení, ani na peněžitý trest, jak tomu bylo právě do přijetí novely č. 333/2020 Sb.²³⁶ Osobně vnímám tuto změnu jakožto výhradně pozitivní, neboť se domnívám, že předchozí úprava nevedla ke kýženým výsledkům a v určité míře zamezovala naplnění účelu trestu.

---

²³⁴ Bude se jednat o případ, kdy byl odsouzenému uložen trest obecně prospěšných prací v nejvyšší možné výměře, tedy 300 hodin, přičemž ani jedna hodina práce nebyla odsouzeným vykonána.

²³⁵ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 309. ISBN 978-80-87576-93-9.

²³⁶ ŠČERBA, Filip. Změny trestního zákoníku provedené novelou č. 333/2020 Sb. a jejich důsledky. Časopis Trestněprávní revue. 4/2020. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020. s. 187 a násl. ISSN 1213-5313.

6. TREST DOMÁCIHO VĚZENÍ

6.1. Historický kontext

Koncept trestu domácího vězení je možné najít už v trestním zákoně č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, konkrétně v jeho § 262. Toto ustanovení umožňovalo uložit trest domácího vězení jakožto alternativu k vězení prvního stupně, v případech, ve kterých se jednalo o bezúhonného pachatele, jenž by nebyl schopen jinak obstarat svůj úřad nebo obchod, či by nebyl schopen si jinak zajistit výdělek. Podmínkou užití tohoto trestu byl slib odsouzeného, že se nebude vzdalovat ze svého domu pod žádnou záminkou. Případně bylo možné dokonce postavení strážce před vstup do obydlí odsouzeného.²³⁷ Na českém území přitom tato úprava zůstala v platnosti až do přijetí zákona č. 86/1950 Sb., který zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích zrušil. Do českého právního řádu se pak trest domácího vězení v pozměněné podobě vrátil až s novým trestním zákoníkem účinným od 1. 1. 2010.²³⁸

V USA se počátek užívání trestu domácího vězení datuje do 80. let 20. století a je užíván dodnes. V Evropě se s různými podobami trestu domácího vězení můžeme setkat v řadě států, například ve Francii, Belgii, Švédsku nebo Nizozemsku. Ve valné většině zemí, kde je trest domácího vězení zakotven však není uplatňován jakožto alternativa k trestu odnětí svobody, nýbrž se užívá při podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.²³⁹ Zakotvení trestu domácího vězení v podobě, v jaké se vyskytuje v českém právním řádu je tedy spíše ojedinělé.

6.2. Charakteristika trestu domácího vězení

Úpravu trestu domácího vězení najdeme v § 60 – § 61 TZ. Jak již bylo zmíněno výše, tento trest byl do českého trestního práva ve své stávající podobě zaveden s účinností od 1. 1. 2010, a k jeho zakotvení vedly zejména snahy o zachování rodinných vazeb a o snížení ekonomických nákladů spojených s trestáním, jelikož tento druh trestu se svou finanční nákladností nemůže v žádném případě rovnat trestu odnětí svobody.

---

²³⁷ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 331. ISBN 978-80-87576-93-9.

²³⁸ Probační a mediační služba. Trest domácího vězení. In: pmscr.cz [online] [cit. 16.3.2022]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/pro-pachatele/trest-domaciho-vezeni/>.

²³⁹ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 331. ISBN 978-80-87576-93-9.

Četnější nahrazování krátkodobých nepodmíněných trestů odnětí svobody tresty domácího vězení by tedy mělo vést ke značné úspoře státních financí.²⁴⁰

Trest domácího vězení představuje nejpřísnější alternativu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody a jeho využití je možné i v případech, kdy užití ostatních alternativních trestů nepřipadá v úvahu z důvodu jejich přílišné mírnosti. Trest domácího vězení se nedotýká pouze osoby odsouzeného, ale má vliv i na soukromí jeho rodiny. Jedná se zároveň o určitý kompromis mezi omezením svobody odsouzeného a ponecháním odsouzeného na svobodě.²⁴¹ Alternativa, kterou nabízí trest domácího vězení, tedy ponechání odsouzeného v domácím prostředí za předem stanovených podmínek, je ve většině případů přívětivější variantou jak pro samotného odsouzeného a jeho rodinu, tak i pro poškozeného. Poškozený má totiž v situaci, kdy je odsouzený izolován v důsledku nepodmíněného trestu odnětí svobody, značně nižší šance na včasnou a úplnou náhradu újmy než v situaci, kdy je odsouzenému uložen pouze trest domácího vězení.²⁴²

Trest domácího vězení je alternativním trestem k nepodmíněnému trestu odnětí svobody primárně v případech, kdy by nepostačovalo pouhé podmíněné odsouzení a jsou zde důvody pro omezení osobní svobody, avšak vzhledem k osobě pachatele a okolnostem případu, zejména pak pravděpodobnosti pachatelovy resocializace a povaze a závažnosti trestného činu, bude dostačující zásah podstatně nižší intenzity, a to právě v podobě trestu domácího vězení.²⁴³

Trest domácího vězení spočívá v omezení osobní svobody odsouzeného, který je po dobu výkonu tohoto trestu povinen zdržovat se v určitém obydlí, případně jeho části, a to v denní době stanovené soudem a za předpokladu, že mu v tomto nebrání žádné závažné důvody. Demonstrativní výčet těchto závažných důvodů najdeme v § 60 odst. 3 TZ. Legislativní příkladem uvádí jakožto závažné okolnosti opravňující odsouzeného opustit ve stanoveném čase obydlí zejména výkon zaměstnání a návštěvu zdravotnického

---

²⁴⁰ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 423. ISBN 978-80-7598-764-8.

²⁴¹ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 331-332. ISBN 978-80-87576-93-9.

²⁴² ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 818. ISBN 97880-7400-428-5.

²⁴³ Viz Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Sněmovní tisk 410/0, část 1/9, Vládní návrh zákona trestní zákoník. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2008.

zařízení. Mezi tyto důvody se však může řadit například i nutná péče o nezletilé děti a zajišťování jejich potřeb.²⁴⁴

6.3. Podmínky uložení trestu domácího vězení

Úpravu trestu domácího vězení najdeme v § 60 až § 61 TZ. Z těchto ustanovení vychází možnost uložit trest domácího vězení za jakékoli spáchané přečiny, tedy za všechny nedbalostní trestné činy a za ty úmyslné trestné činy, jejichž horní hranice trestní sazby nepřesahuje pět let.²⁴⁵ Jedná se tak o poměrně širokou možnost uplatnění trestu domácího vězení.²⁴⁶

Trest domácího vězení může být soudem uložen jakožto trest samostatný, a to v případech, kdy soud dospěje k názoru, že vzhledem k povaze a závažnosti přečiny a osobě a poměrům pachatele je uložení tohoto trestu dostatečné a není třeba vedle něho ukládat trest další. Při ukládání trestu domácího vězení vedle jiných trestů je pouze nutné reflektovat ustanovení § 53 odst. 1 TZ, které vylučuje možnost uložení tohoto trestu vedle podmíněného i nepodmíněného trestu odnětí svobody a vedle trestu obecně prospěšných prací. Domácí vězení je zároveň možné uložit i mladistvým pachatelům v podobě trestního opatření. Zde je ovšem nutné zvláště pečlivě vážít dopady tohoto trestu na rozvoj mladistvého a jeho osobnost.²⁴⁷

K uložení trestu domácího vězení může soud přistoupit, pokud usoudí, že k dosažení účelu trestu postačí uložení tohoto trestu, a to i v kombinaci s jiným trestem, přičemž přihlédne k povaze a závažnosti spáchaného přečiny a taktéž přihlédne i k osobě a poměrům pachatele.²⁴⁸ Přihlédnutí k okolnostem případu a osobě pachatele je zde obzvláště důležité, neboť v situacích, kdy půjde například o odsouzení za domácí násilí, nebo kdy je domácnost odsouzeného vysoce kriminogenním prostředím, by bylo uložení trestu domácího vězení velmi nevhodnou variantou.²⁴⁹

---

²⁴⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 825. ISBN 97880-7400-428-5.

²⁴⁵ Viz § 14 odst. 2 TZ.

²⁴⁶ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 333. ISBN 978-80-87576-93-9.

²⁴⁷ Tamtéž, s. 332-333.

²⁴⁸ Viz § 60 odst. 1 písm. a) TZ.

²⁴⁹ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 333-334. ISBN 978-80-87576-93-9.

Pachatel musí zároveň poskytnout písemný slib, kterým se zaručí, že se bude ve stanovené době zdržovat v určeném obydlí nebo jeho části a zaváže se k poskytnutí veškeré součinnosti v případě výkonu kontroly.²⁵⁰ V případě absence tohoto slibu nebude uložení trestu domácího vězení možné. V českém právním řádu se jedná o jediný trest, jehož uložení není proti vůli pachatele vůbec možné.²⁵¹ Vyžadování souhlasu odsouzeného má dva hlavní důvody. Prvním z nich je snaha předejít situacím, kdy by již od počátku bylo zřetelné, že trest domácího vězení nebude řádně vykonáván, a nutně tak povede k přeměně na trest nepodmíněného odnětí svobody a jeho uložení by tedy docházelo pouze k zahlcování soudní soustavy.²⁵² Druhým důležitým důvodem je pak snaha o zajištění co možná nejvíce bezproblémového provádění kontroly nad odsouzeným. Odsouzený se musí písemně zavázat, že bude poskytovat veškerou součinnost při výkonu kontroly, přičemž tato součinnost bude spočívat zejména ve vpuštění kontrolujícího do obydlí, kde se odsouzený zdržuje, a to jak v případech, kdy půjde o samotnou kontrolu, tak v případech, kdy se bude jednat o údržbu technického zařízení²⁵³ pro elektronický monitoring.²⁵⁴

Výměra trestu domácího vězení může v České republice činit až dva roky, jak stanoví § 60 odst. 1 TZ. Zákon přitom nestanovuje žádnou minimální hranici pro uložení tohoto trestu, avšak uložení trestu domácího vězení s trváním v řádu dnů bude z důvodu nízkého výchovného účelu spíše výjimečné a mnohem častější bude uložení trestu ve výměře několika týdnů nebo měsíců.²⁵⁵ Primární povinností odsouzeného je zdržovat se, v soudem stanovené denní době, v určeném obydlí nebo jeho části, pokud mu v tom nebrání důležité důvody. Soud má zároveň možnost udělit odsouzenému výjimku, která mu umožní navštěvovat pravidelné bohoslužby nebo náboženská shromáždění, a to i v čase, ve kterém by podle rozhodnutí soudu neměl opouštět obydlí.²⁵⁶ Jedná se přitom o možnost, nikoli povinnost soudu a je tedy na jeho uvážení, jestli onu výjimku v daném

---

²⁵⁰ Viz § 60 odst. 1 písm. b) TZ.

²⁵¹ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 335. ISBN 978-80-87576-93-9.

²⁵² KYSELA, Karel a Petr VOLEVECKÝ. Trest domácího vězení. Trestní právo: odborný časopis pro trestní právo a obory související. 2011. Praha: Nakladatelství Orac, 2011. s. 8. ISSN 1211-2860.

²⁵³ Tento požadavek ovšem není v současné době aktuální, neboť v České republice není kontrola pomocí elektronického monitoring zajištěna.

²⁵⁴ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 336. ISBN 978-80-87576-93-9.

²⁵⁵ KYSELA, Karel a Petr VOLEVECKÝ. Trest domácího vězení. Trestní právo: odborný časopis pro trestní právo a obory související. 2011. Praha: Nakladatelství Orac, 2011. s. 7. ISSN 1211-2860.

²⁵⁶ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 345. ISBN 978-80-87576-93-9.

případě udělí. Soud při rozhodování o udělení výjimky zkoumá dosavadní náboženské zvyky a postoje odsouzeného, a tedy i oprávněnost jeho požadavku.²⁵⁷ Definici pojmu obydlí najdeme v § 133 TZ, který stanoví, že za obydlí se označuje byt, dům nebo jiná prostora sloužící k bydlení a příslušenství k nim náležející.²⁵⁸

V každém konkrétním případě musí soud v rozsudku přesně určit dobu, ve které nesmí odsouzený opustit určené obydlí. Při tomto úkonu je soud povinen přihlédnout k pracovní době, jakož i k času, který odsouzený potřebuje k cestě do zaměstnání, k péči o nezletilé děti a také k vyřizování nutných rodinných a osobních záležitostí, přičemž by tyto měly zůstat co možná nejméně dotčeny uloženým trestem, neboť jedním z cílů tohoto alternativního trestu je i zachování pozitivních sociálních, rodinných a pracovních vazeb odsouzeného. Pod pojmem vyřizování nutných rodinných a osobních záležitostí je třeba si představit ty záležitosti, které se v životě odsouzeného objevují pravidelně, nikoli pouze nahodile. Může se zde jednat například o studium, péči o dlouhodobě nemocného příbuzného, plnění rekvalifikačního kurzu a podobně. Někteří autoři odborné literatury (jako například Ščerba²⁵⁹ nebo Kalvodová²⁶⁰) se domnívají, že je trest domácího vězení v současné úpravě stanoven moc neurčitě. Konkrétní problém Ščerba spatřuje v příliš široké možnosti úvahy soudu při rozhodování o čase, po který odsouzený nesmí opustit bydliště. Dle něho by byla lepší varianta stanovení určitých mantinelů, v nichž by se soud musel při rozhodování držet.²⁶¹ Osobně si dovoluji se Ščerbou v této otázce nesouhlasit, neboť v široké možnosti uvážení soudu shledávám spíše výhodu. Dle mého názoru současná úprava umožňuje maximálně individualizovat ukládaný trest a přihlédnout skutečně ke všem podstatným hlediskům a dostatečně tak reflektovat rozdíly mezi jednotlivými případy. Úprava ve stávající podobě je tak schopna reagovat například i na situace, kdy by odsouzený pracoval na směny a některé z nich by vykonával například v noci.

---

²⁵⁷ DRAŠTÍK, Antonín, Robert FREMR, Tomáš DURDÍK, Miroslav RŮŽIČKA, Alexander SOTOLÁŘ a kol. Trestní zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). s. 487. ISBN 978-80-7478-790-4.

²⁵⁸ JELÍNEK, Jirí a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). s. 423-424. ISBN 978-80-7502-380-3.

²⁵⁹ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Vyd. 2. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 342. ISBN 978-80-87576-93-9.

²⁶⁰ KALVODOVÁ, Věra. Trest odnětí svobody a jeho výkon. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právní monografie. s. 76. ISBN 978-80-7552-163-7.

²⁶¹ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Vyd. 2. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 340-345. ISBN 978-80-87576-93-9.

I u trestu domácího vězení je kromě uložení základních povinností (tedy povinnosti zdržovat se v určeném obydlí nebo jeho části a povinnosti poskytnout součinnost při výkonu kontroly) možné, aby soud přistoupil též k uložení dalších přiměřených povinností či přiměřených omezení, které mají zvýšit šanci na řádné vedení života odsouzeným.²⁶² Typické je uložení povinnosti nahradit škodu či nemajetkovou újmu, kterou odsouzený způsobil trestným činem, za nějž je trest ukládán, nebo aby vydal bezdůvodné obohacení, které oním trestným činem získal. V případě odsouzených ve věku blízkém věku mladistvých je soud oprávněn k uložení některého z výchovných opatření dle ZSVM.²⁶³

6.4. Výkon trestu domácího vězení

V právním řádu České republiky najdeme úpravu výkonu trestu domácího vězení v TŘ, a to konkrétně v jeho § 334a až § 334h a dále ve vyhlášce č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení, a ve vyhlášce č. 258/2009 Sb., která stanoví denní sazbu připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a využitím elektronického kontrolního systému a způsob jejich úhrady.

Základní úkon pro výkon trestu domácího vězení upravuje již zmíněný § 334a TŘ, který se věnuje samotnému nařízení výkonu trestu domácího vězení. Je zde stanovena povinnost předsedy senátu zaslat nařízení výkonu trestu jak odsouzenému, tak příslušnému středisku probační a mediační služby. Tento krok předseda senátu učiní, jakmile se rozhodnutí, na základě kterého se má trest vykonat, stane vykonatelným. Předseda senátu v nařízení stanoví jednak počátek výkonu daného trestu, a to tak, aby si odsouzený byl schopen obstarat své záležitosti a jednak stanoví taktéž místo, kde má být trest vykonán. Místem výkonu trestu předseda senátu stanoví obydlí odsouzeného v místě jeho trvalého bydliště, případně v místě, kde se odsouzený zdržuje. Při tomto rozhodnutí je nutno přihlídnout k osobním a rodinným poměrům odsouzeného a v případě, že je odsouzený zaměstnán tak i k místu, kde odsouzený zaměstnání vykonává a k možnosti dopravy do tohoto místa.²⁶⁴

I v případě trestu domácího vězení mohou nastat důležité případy, kdy bude nutné, aby předseda senátu tento výkon odložil, respektive přerušil. Konkretizaci těchto důvodů

---

²⁶² Výčet těchto povinností a omezení najdeme v § 48 odst. 4. TZ.

²⁶³ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Vyd. 2. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 345-346. ISBN 978-80-87576-93-9.

²⁶⁴ Viz § 334a TŘ.

v zákoně nenajdeme, avšak běžně se bude jednat zejména o případy dlouhotrvajících zdravotních obtíží, neodkladných pracovních cest a podobně.²⁶⁵ Odložení či přerušeni výkonu trestu domácího vězení pak trvá potřebnou dobu, tedy dokud ony důležité důvody nepominou. Doba odloženi nebo přerušeni trestu přitom není započtena do doby výkonu trestu.²⁶⁶ Během doby výkonu trestu domácího vězení může ve výjimečných případech dojít ke změně místa výkonu trestu, ke změně přiměřených povinností a přiměřených omezení nebo ke změně doby, ve které má odsouzený povinnost zdržovat se v určeném obydlí.²⁶⁷

Další velice důležitý prvek výkonu trestu domácího vězení, tedy jeho kontrolu, upravuje § 334b TŘ. Tuto kontrolu provádí probační a mediační služba a k jejímu výkonu jsou uzákoněny dva různé postupy. Prvním z nich je namátková kontrola uskutečňována probačním úředníkem. Odsouzený má v tomto případě povinnost umožnit danému probačnímu úředníkovi vstup do místa, kde odsouzený trest vykonává. Druhá možnost pak má využívat elektrického kontrolního systému, který umožňuje detekovat pohyb odsouzeného. Elektronický monitoring má na starosti Ministerstvo spravedlnosti, případně jím zřízená organizační složka za spolupráce Probační a mediační služby. Zde má odsouzený nejen povinnost umožnit vstup do obydlí, kde vykonává trest domácího vězení, ale rovněž má povinnost strpět pořízení biometrických údajů²⁶⁸ probačním úředníkem jak při zahájení elektronické kontroly, tak později v jejím průběhu, pokud je zde podezření, že došlo k porušení kontrolovaných povinností.

Elektronický monitoring může být prováděn různými technickými prostředky, z nichž jsou vytvořeny dvě základní skupiny, kterými jsou pasivní sledovací systémy a aktivní sledovací systémy. Pasivní sledovací systémy fungují na principu hovorů, které uskutečňuje počítač v předem určených nebo nahodilých časových okamžicích. Povinností odsouzeného vykonávajícího trest je pak daný hovor přijmout a potvrdit tak svou přítomnost na místě určeném pro výkon trestu domácího vězení. K tomuto účelu má odsouzený na paži nebo noze umístěno speciální zařízení. Následně počítač sám vyhodnotí, zda odsouzený reagoval či nikoli. Aktivní sledovací systém pak funguje díky přijímači, který je nainstalován v obydlí odsouzeného, a který neustále přijímá signál,

---

²⁶⁵ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Vyd. 2. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 358-359. ISBN 978-80-87576-93-9.

²⁶⁶ Viz § 334d odst. 2 a 3 TŘ.

²⁶⁷ Podmínky pro tyto změny jsou blíže specifikovány v § 334e TŘ.

²⁶⁸ Biometrickými údaji se zde myslí otisky prstů, rysy obličeje a záznam hlasu.

jenž vysílá zařízení umístěné na těle odsouzeného. Pokud dojde k přerušení tohoto signálu, je spuštěn alarm oznamující nepřítomnost odsouzeného v obydlí.²⁶⁹ S postupem času se při kontrole výkonu domácího vězení začala více využívat i technologie GPS, díky které je možné pohyb odsouzeného sledovat v reálném čase.²⁷⁰

V případě, že byla odsouzenému společně s trestem domácího vězení uložena také povinnost zdržet se požívání alkoholických nápojů nebo jiných návykových látek, bude v rámci každé namátkové kontroly provedena probačním úředníkem i dechová zkouška, která má za úkol odhalit přítomnost alkoholu v krvi, případně slinný test, který má za úkol indikovat přítomnost jiných návykových látek v těle odsouzeného. Téměř totožný postup byl možný i v případě elektronického monitoringu odsouzeného v době, kdy byl v České republice v provozu. V případě elektronického monitoringu byla prováděna kontrola na obsah alkoholu v krvi odsouzeného pomocí alkohol testeru²⁷¹, který mohl být využit společně s náramkem zajišťujícím elektronický monitoring odsouzeného. Z důvodu identifikace osoby zařízení při testu pořídilo i fotografii osoby, která tento test prováděla. Tato funkce měla za cíl předejít obcházení uložené povinnosti například provedením testu osobou odlišnou od odsouzeného. Naměřené hodnoty přitom byly automaticky odesílány do informačního systému.²⁷²

Jak v případě elektronického monitoringu, tak v případě namátkových kontrol úředníky Probační a mediační služby existuje povinnost oznámit nedodržení podmínek trestu domácího vězení, případně porušení uložených přiměřených povinností či přiměřených omezení ze strany odsouzeného soudu, který výkon onoho trestu nařídil.²⁷³ Povinnost informovat soud pak platí i pro porušování výchovných opatření mladistvými pachateli a porušování uložené povinnosti náhrady způsobené škody.²⁷⁴

Pokud bychom chtěli porovnat dvě výše zmíněné možnosti kontroly výkonu trestu domácího vězení, tedy nahodilé osobní kontroly úředníky Probační a mediační služby na

---

²⁶⁹ KRAHL, Matthias. Elektronicky hlídané domácí vězení, Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví. 1998/5. Praha: SEVT, 1998. S. 232. ISSN 1210-6410.

²⁷⁰ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Vyd. 2. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 354-355. ISBN 978-80-87576-93-9.

²⁷¹ Zařízení indikující přítomnost alkoholu v dechu odsouzeného.

²⁷² DIBLÍKOVÁ, Simona, Michal ŠPEJRA a Jiří VLACH. Vyhodnocení procesu spuštění elektronického monitorovacího systému v ČR. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2021. ISBN 978-80-7338-195-0.

²⁷³ Viz § 334c TR.

²⁷⁴ ŠAMAL, Pavel a Tomáš GRIVNA. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. s. 3849. ISBN 978-80-7400-465-0.

straně jedné a elektronický kontrolní systém na straně druhé, dojdeme k jednoznačnému závěru, že elektronická kontrola je výrazně lepší a účinnější variantou. Největší devizou elektronického kontrolního systému je jeho nepřetržitý provoz, který umožňuje stálou kontrolu odsouzeného, na rozdíl od namátkových kontrol probačním úředníkem. Tyto jsou navíc velmi náročné na personální zajištění, a i při veškeré snaze poskytnou pouze minimální obraz o dodržování či nedodržování povinností odsouzeným.²⁷⁵ Ani při zajišťování kontroly pomocí elektronického monitoringu přitom není namátková kontrola probačním úředníkem vyloučena.²⁷⁶

Velkým problémem spojeným s kontrolou elektronickým kontrolním systémem je fakt, že monitorovací zařízení nebylo Ministerstvem spravedlnosti ke dni účinnosti trestního zákoníku zakotvujícího trest domácího vězení zajištěno.²⁷⁷ V českém trestním řádu se tak objevil institut, jehož uplatnění po dlouhou dobu nebylo v praxi možné. Tento nezdařilý postup byl jedním z nejkritizovanějších míst trestního zákoníku. Elektronické náramky se po značných peripetiích dostaly do provozu až v roce 2018.²⁷⁸ Jejich provoz ovšem záhy znovu skončil, a to již po třech letech, tedy v roce 2021. Kontrola domácího vězení tak tímto krokem znovu skončila pouze v kompetenci probačních úředníků.²⁷⁹

Dle mého názoru se jedná o promarněnou příležitost, když v českém prostředí nedokážeme tento, z mého pohledu velice zdařilý a přínosný, institut elektronického monitoringu využívat. Osobně se mi jeví elektronicky monitorované domácí vězení jako skvělá alternativa k nepodmíněnému trestu odnětí svobody a myslím si, že v případech jejího správného zabezpečení by bylo možné její široké využití. Velice pozitivně zde hodnotím hlavně markantní snížení pravděpodobnosti zpřetrhání sociálních a zejména rodinných vazeb odsouzeného a eliminaci pobytu v kriminogenním prostředí (kterým může věznic bez pochyby být) za současného omezení pachatelovy svobody. Za zmínku zde dle mého názoru stojí i potenciální finanční úspora v porovnání s vysokými náklady na nepodmíněný trest odnětí svobody. Jsem toho názoru, že prvotní investice nutná pro

---

²⁷⁵ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. Vyd. 2. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 355. ISBN 978-80-87576-93-9.

²⁷⁶ Viz § 8 vyhlášky č. 456/2009 Sb.

²⁷⁷ Trestní zákoník nabyl účinnosti dne 1. 1. 2010.

²⁷⁸ Tiskové oddělení Ministerstva spravedlnosti. Elektronické náramky jsou v ostrém provozu. In: justice.cz [online]. 21. 9. 2018. [cit. 23.3.2022]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/tiskove-zpravy?clanek=elektronicke-naramky-jsou-v-ostrem-provozu>.

²⁷⁹ Justice.cz. Ukončení elektronického monitoringu. In: justice.cz [online]. [cit. 23.3.2022]. Dostupné z: <https://naramky.justice.cz/ukonceni-elektronickeho-monitoringu/>.

zprovoznění elektronického monitoringu i náklady na jeho údržbu by se v dlouhodobějším horizontu mnohonásobně vyplatily. Z druhé strany ovšem u trestu domácího vězení spatřuji jistý prostor pro „nespravedlnost“, a to z důvodu velkého vlivu majetkové úrovně pachatele na komfort samotného výkonu trestu. Dle mého názoru zde nastává velký rozdíl mezi tím, zda bude odsouzený nucen trest vykonávat například v garsoniéře, či ve velkém sídle se zahradou a bazénem. V prvním případě bude mít odsouzený skutečně naprosto minimální možnost jakéhokoli vyžití, zatímco v druhém případě se odsouzený bude moci aktivně věnovat například sportu nebo dalším aktivitám.

U trestu domácího vězení neexistuje zákonná fikce neodsouzení, kterou nalezneme u jiných alternativních trestů. Na odsouzeného se tedy ani po řádném výkonu trestu nehledí jako by nebyl odsouzen, což je možné vnímat jako promítnutí vyšší přísnosti tohoto trestu. Odsouzený je ovšem oprávněn po uplynutí jednoho roku podat k soudu žádost o zahrazení odsouzení k trestu domácího vězení.²⁸⁰

6.4.1. Náhradní trest odnětí svobody

Soud již při ukládání trestu domácího vězení upravuje postup pro případ, kdy by došlo k porušování podmínek stanoveného trestu, k zaviněnému nevykonávání stanoveného trestu odsouzeným, k vyhýbání se nástupu výkonu trestu ze strany odsouzeného nebo pro případ, kdy by odsouzený jinak mařil výkon daného trestu nebo nevedl řádný život. Pro tyto situace tedy soud stanoví náhradní trest odnětí svobody, a to v trvání až jednoho roku, přičemž tento náhradní trest odnětí svobody nesmí být svou výměrou vyšší než zákonem stanovená horní hranice trestní sazby pro daný trestný čin.

O tom, zda se náhradní trest odnětí svobody vykoná může soud rozhodnout i v průběhu doby, která je stanovena pro výkon původního trestu domácího vězení. Pokud odsouzený svým chováním naplní podmínky pro vykonání náhradního trestu odnětí svobody až po výkonu poloviny původního trestu domácího vězení, bude délka náhradního trestu odnětí svobody stanovena soudem zkrácena na polovinu. Pokud soud rozhoduje o tom, že se náhradní trest odnětí svobody vykoná, je jeho povinností zároveň určit způsob výkonu tohoto trestu.

Ve výjimečných případech může soud ponechat trest domácího vězení v platnosti, i pokud nastaly důvody pro vykonání náhradního trestu odnětí svobody. Zároveň soud

---

²⁸⁰ Viz § 105 odst. 1 písm. e) TZ.

může v těchto případech stanovit nad odsouzeným pro dobu výkonu trestu nebo jeho zbytku dohled, nebo může přistoupit k prodloužení výkonu uloženého trestu, a to až o jeden rok (zároveň musí být stále splněna podmínka zákazu překročení nejvyšší možné výměry u daného trestu). Soud je též oprávněn stanovit další, dosud neuložené přiměřené povinnosti nebo přiměřená omezení, případně některá z výchovných opatření, jedná-li se o odsouzeného ve věku blízkém věku mladistvých.²⁸¹

Zákonná úprava se novelou č. 220/2021 Sb. určitým způsobem navrátila k modelu účinnému do 30. 11. 2011 a opustila řešení nabízené novelou č. 330/2011 Sb., která zakotvovala přeměnu trestu domácího vězení na trest odnětí svobody a využívala při tom přepočtu, dle kterého se každý jeden započatý den nevykonaného trestu domácího vězení přeměnil na jeden den odnětí svobody.

---

²⁸¹ Viz § 61 TZ.

7. DALŠÍ ALTERNATIVNÍ TRESTY

7.1. Zákaz činnosti

Pro trest zákazu činnosti je typický jeho preventivní charakter. K jeho ukládání dochází nejčastěji u majetkových trestných činů a trestných činů spáchaných v souvislosti s řízením motorových vozidel. Tento trest je ukládán pachatelům, u kterých není žádoucí, aby dál vykonávali činnost, v souvislosti s níž spáchali trestný čin, nebo pachatelům, kteří neměli pro takovou činnost náležité oprávnění ani v době spáchání trestného činu s ní souvisejícího.

Účelem trestu zákazu činnosti je, kromě výchovného působení na pachatele a potažmo na celou společnost, především znemožnění dalšího páchaní trestné činnosti stejného nebo obdobného druhu pachatelem. Soud zde může odsuzovanému zakázat činnost, která je v přímé nebo minimálně velice úzké souvislosti se spáchaným trestným činem. Tato činnost pak spočívá ve výkonu specifického povolání, zaměstnání nebo funkce, či se jedná o jinou činnost, k níž je ovšem zapotřebí zvláštního povolení, nebo jde o činnost, která je upravená zvláštním předpisem. Trestem zákazu činnosti tak nemůže být zakázán například běh nebo jízda na kole,²⁸² ani určitý zlovyk nebo návyk pachatele.²⁸³ Judikatura dovozuje, že soud není oprávněn odsouzenému zakázat výkon všech povolání a určit mu jediné konkrétní povolání, které vykonávat má. Stejně tak soud nemůže odsouzenému přikázat určité pracoviště.²⁸⁴

Pokud se tedy pachatel dopustí trestného činu v souvislosti s některou výše vymezenou činností, může soud dospět k rozhodnutí uložit trest zákazu činnosti, a to ve výměře od jednoho roku do deseti let. Uložit trest zákazu činnosti může soud jak vedle jiného trestu, tak samostatně, přičemž k samostatnému uložení tohoto trestu může přistoupit pouze v případě, že je uložení tohoto trestu pro daný trestný čin výslovně umožněno zákonem a pokud vzhledem k povaze a závažnosti trestného činu a osobě a poměrům pachatele není třeba uložit trest jiný.²⁸⁵

---

²⁸² Viz Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. 4 Tz 106/2009.

²⁸³ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 374-375. ISBN 978-80-7598-764-8.

²⁸⁴ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 11. 12. 1962, sp. zn. 2 Tz 9/62.

²⁸⁵ Viz § 73 TZ.

Jestliže dojde k uložení trestu zákazu činnosti soudem, bude po dobu výkonu trestu odsouzenému zakázán výkon činnosti definované v rozhodnutí soudu. Soud může (v případě že odsouzený vykonal alespoň polovinu uloženého trestu zákazu činnosti a zároveň dostatečně prokázal, že již není dalšího výkonu uloženého trestu třeba, nebo pokud za dovršení nápravy odsouzeného přijmul soud záruku) podmíněně upustit od výkonu zbytku uloženého trestu. Zkušební dobu v tomto případě soud stanoví na maximálně pět let, nikoli však na dobu kratší, než je nevykonaný zbytek trestu v onom konkrétním případě.²⁸⁶

Pokud bude trest zákazu činnosti (který byl uložen jakožto trest samostatný) odsouzeným vykonán, bude se na něj hledět, jako by nebyl odsouzen.²⁸⁷

7.2. Trest propadnutí věci a trest propadnutí náhradní hodnoty

Trest propadnutí věci si bere za cíl zbavit odsouzeného věci, u které je možné, že by sloužila k páčání další trestné činnosti, tím znemožnit nebo alespoň ztížit odsouzenému možnost konání další trestné činnosti a v neposlední řadě odebrat odsouzenému prospěch, který získal na základě trestného činu. Trest propadnutí věci může být soudem uložen pouze, jestliže se jedná o věc, která patří pachateli trestného činu, za který je tento trest ukládán. Tato věc propadnutím připadá státu.²⁸⁸

V některých případech je uložení tohoto trestu pro soud obligatorní. K uložení trestu propadnutí věci bude soud povinen, pokud půjde o věc, která tvoří bezprostřední výnos²⁸⁹ z trestné činnosti. Bezprostřední výnos je zde na základě § 135b odst. 2 TZ definován jakožto každá věc, jež byla získána trestným činem nebo jako odměna za něj, a to i s plody a užitky. Soud je povinen vždy uložit trest propadnutí věci i v případě, kdy pachatel drží věc, která může být předmětem trestu propadnutí věci, v rozporu s jiným právním předpisem.²⁹⁰

---

²⁸⁶ Viz § 90 TZ.

²⁸⁷ Viz § 74 odst. 2 TZ.

²⁸⁸ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 382. ISBN 978-80-7598-764-8.

²⁸⁹ Pojem výnos je zde definován jakožto jakákoli výhoda ekonomického rázu, která má svůj původ v trestném činu. Tento pojem obsahuje jak movitý, tak nemovitý majetek. Stejně tak i majetek hmotný i nehmotný.

²⁹⁰ Viz § 70 odst. 1 a 4 TZ.

Fakultativně může soud přistoupit k uložení trestu propadnutí věci v případech vymezených v § 70 odst. 2 TZ. První případ, ve kterém může soud uložit tento trest je taková situace, ve které jde o věc, která je nástrojem trestné činnosti. Tento nástroj vymezuje § 135a TZ, a to tím způsobem, že se jedná o věc, jež byla použita nebo určena ke spáchání trestného činu, i s případnými plody a užitky. Druhý případ pak myslí na situace, kde se bude jednat o věc, jež představuje zprostředkovaný výnos z trestné činnosti. K tomu, aby věc mohla být takto vnímána, nesmí být hodnota věci, která tvoří bezprostřední výnos z trestné činnosti, vzhledem k hodnotě věci tvořící zprostředkovaný výnos z trestné činnosti pouze zanedbatelná. Zprostředkovaným výnosem rozumíme věc, která byla nabyta za věc představující bezprostřední výnos z trestné činnosti, na kterou byla věc tvořící bezprostřední výnos přeměněna nebo k jejímuž zhodnocení přispěla věc tvořící bezprostřední výnos z trestné činnosti, přičemž u všech těchto variant stačí, aby věc tvořící bezprostřední výnos představovala pouze část výsledné věci tvořící zprostředkovaný výnos.²⁹¹

Z povahy věci je možno vyčíst, že uložení trestu propadnutí věci je možné pouze u úmyslných trestných činů, i když to zákon výslovně nestanovuje.²⁹² Tento trest je možné uložit jak vedle jiného trestu, tak samostatně. Samostatné uložení ovšem přichází v úvahu pouze v případě, že není uložení jiného trestu potřeba, a to s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného činu a k osobě a poměrům pachatele, a jestliže je uložení tohoto trestu výslovně dovoleno trestním zákoníkem.²⁹³

Mohou nastat i takové situace, kde z rozličných důvodů nelze věc, jež má být předmětem trestu propadnutí věci zajistit. Pro tyto chvíle zná trestní zákoník institut trestu propadnutí náhradní hodnoty, ke kterému soud přistoupí, jestliže došlo ke zničení, poškození, jinému znehodnocení, odstranění, zužitkování nebo jinému zmaření propadnutí věci, která měla být předmětem trestu propadnutí věci pachatelem, a to ještě před uložení onoho trestu. Ve výjimečných případech lze uložit trest propadnutí náhradní hodnoty i vedle trestu propadnutí věci.²⁹⁴ Ona náhradní hodnota může být

---

²⁹¹ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 382-383. ISBN 978-80-7598-764-8.

²⁹² Srov. Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 11. 8. 1994, sp. zn. 4 To 480/94.

²⁹³ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 384. ISBN 978-80-7598-764-8.

²⁹⁴ Např. pokud by došlo pouze k částečnému znehodnocení předmětné věci.

stanovena až do výše hodnoty věci, která měla být předmětem trestu propadnutí věci. Ta je soudem stanovena pomocí odborného vyjádření či znaleckého posudku.²⁹⁵

7.3. Trest propadnutí majetku

Trest propadnutí majetku je trestem velice přísným, proto je zde kladen důraz zejména na velmi pečlivé zvážení soudu, zda je uložení tohoto trestu vhodnou variantou, a to s důkladným přihlédnutím k okolnostem spáchaného činu a k osobě pachatele a jejím (nejen majetkovým) poměrům.²⁹⁶ Trest propadnutí majetku totiž může postihovat celý pachatelův majetek, případně jeho určitou, soudem přesně vymezenou, část. Tento trest se vztahuje pouze na majetek odsuzovaného, přičemž z tohoto musí být vyloučeny prostředky nebo věci, kterých je nutně třeba k zajištění životních potřeb odsuzovaného nebo osob, o jejichž výchovu či výživu je tento dle zákona povinen pečovat.²⁹⁷

Soud se může k uložení trestu propadnutí majetku uchýlit pouze pokud v daném případě odsuzuje pachatele k výjimečnému trestu anebo pokud pachatele odsuzuje za zvlášť závažný zločin, kterým se ovšem pachatel snažil získat nebo získal pro sebe či jiného majetkový prospěch. Výjimkou je situace, kdy trestní zákoník u daného trestného činu, přesněji zločinu, přímo výslovně zmiňuje možnost uložení trestu propadnutí majetku, v těchto případech může soud tento trest taktéž uložit. Trest propadnutí majetku je možné uložit vedle jiného trestu i samostatně, to však pouze pokud dospěje soud k názoru, že uložení jiného trestu není třeba, a to s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného činu a k osobě a poměrům pachatele. I při splnění těchto podmínek však není samostatné uložení tohoto trestu možné u některých trestných činů, u kterých zákon výslovně stanoví, že je nutné současné uložení jiného trestu. Trest propadnutí majetku zároveň nikdy nesmí být uložen vedle peněžitého trestu. Majetek, který je předmětem trestu propadnutí majetku připadá státu.²⁹⁸

---

²⁹⁵ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 384-385. ISBN 978-80-7598-764-8.

²⁹⁶ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 11. 2016, sp. zn. 8 Tdo 383/2016.

²⁹⁷ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 386-387. ISBN 978-80-7598-764-8.

²⁹⁸ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 386-387. ISBN 978-80-7598-764-8.

7.4. Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce

Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce je velmi specifickým trestem, který má za cíl potírat především tzv. divácké násilí. K tomuto nejčastěji dochází ve fanouškovské komunitě, a to v přímé souvislosti s návštěvou sportovních utkání. Samozřejmě ale může být tento trest použit i v případech jiných. Okruh akcí, na nichž se zakazuje pachateli účast musí být v rozsudku přesně a jednoznačně vymezen. Pachatel je trestem zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce postihován ve sféře jeho volného času, potažmo jeho koníčků. Tento trest nijak neovlivňuje profesní život pachatele.²⁹⁹

Soud je oprávněn uložit trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, pokud pachatel spáchal úmyslný trestný čin, který souvisí s návštěvou některé z výše jmenovaných akcí. Za spáchání trestného činu v souvislosti s takovou akcí přitom nejsou považovány výhradně trestné činy, ke kterým dojde v místě konání oné akce, nýbrž i trestné činy jiné, ke kterým dojde například v okolí daného místa nebo cestou na toto místo. Výměra tohoto trestu může dosáhnout až deseti let. Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce tkví v zákazu účasti pachatele na stanovených akcích po celou dobu výkonu trestu. Po dobu výkonu tohoto trestu musí odsouzený spolupracovat s probačním úředníkem, a to způsobem, který je pro něj stanoven. Tato spolupráce sestává zejména z vykonávání stanovených programů sociálního výcviku a převýchovy, případně programů psychologického poradenství. Pokud to probační úředník uzná za vhodné, nařídí odsouzenému také povinnost dostavovat se v časech bezprostředně souvisejících s konáním inkriminovaných akcí k určitému útvaru Policie České republiky.³⁰⁰

Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce může být uložen jak vedle jiného trestu, tak samostatně. K samostatnému uložení tohoto trestu přitom může dojít pouze u přečinů, a to za předpokladu, že soud uzná, že uložení jiného trestu v daném konkrétním případě není třeba, a to s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a osobě a poměrům pachatele.³⁰¹

---

²⁹⁹ Tamtéž, s. 379.

³⁰⁰ Viz § 76 a § 77 TZ.

³⁰¹ JELÍNEK, Jirí a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). s. 439-440. ISBN 978-80-7502-380-3.

7.5. Trest zákazu držení a chovu zvířat

Tento trest je nejmladším trestem v českém trestním zákoníku, do kterého byl začleněn až novelou č. 114/2020 Sb. Jeho účinnost tedy nastala až 1. 6. 2020. Těžiště tohoto trestu bude nejspíše v případech domácího zájmového chovu zvířat. Tento trest bude nejčastěji ukládán v situacích, v nichž nelze uložit trest zákazu činnosti a není zde efektivní ani uložení trestu propadnutí věci. Typickým příkladem využití tohoto trestu mohou být například tzv. množírny.³⁰² Trest zákazu držení a chovu zvířat se vztahuje na všechna zvířata, nikoli jen na určitý druh zvířat nebo na konkrétní zvíře.³⁰³

Trest zákazu držení a chovu zvířat může být soudem uložen pachatelům, kteří se dopustili trestné činnosti v souvislosti právě s držením, chovem nebo péčí o zvíře, přičemž tento trest spočívá právě v zákazu držení, chovu a péče o zvíře odsouzeným. Soud může tento trest uložit ve výměře až deseti let, a to jak v podobě trestu samostatného, tak vedle jiného trestu. K samostatnému uložení tohoto trestu může soud přistoupit pouze za předpokladu, že má za to, že uložení jiného trestu není v onom konkrétním případě třeba, a to s přihlédnutím k povaze a závažnosti trestného činu a osobě a poměrům pachatele. Po vykonání trestu zákazu držení, chovu a péče o zvíře se na pachatele hledí, jako kdyby nebyl odsouzen.³⁰⁴

7.6. Trest zákazu pobytu

Trest zákazu pobytu plní zejména zabraňující funkci. Soud má prostor pro uložení tohoto trestu v případech, kdy je jeho uložení v zájmu ochrany veřejného pořádku, rodiny, zdraví, majetku nebo mravnosti. Při ukládání tohoto trestu soud přihlédně také k dosavadnímu způsobu života pachatele a k místu spáchání činu. Tento trest je soud oprávněn uložit pouze za úmyslný trestný čin.³⁰⁵

Trest zákazu pobytu zakazuje odsouzenému pobyt v místě nebo obvodu určeném v rozsudku. Odsouzený se tedy v tomto místě nesmí po dobu výkonu trestu zdržovat, ve výjimečných případech může odsouzený získat povolení ke krátkodobému pobytu

---

³⁰² ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 377. ISBN 978-80-7598-764-8.

³⁰³ JELÍNEK, Jiří. K nové trestněprávní ochraně zvířat aneb trefit kozla. In: advokatnidenik.cz [online]. 19. 8. 2020. [cit. 3.4.2022]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/08/19/k-nove-trestnepravni-ochrane-zvirat-aneb-trefit-kozla/>.

³⁰⁴ Viz § 74a a § 74b TZ.

³⁰⁵ Viz § 75 odst. 1 TZ.

v takovém místě, a to za účelem vyřešení nutných osobních záležitostí. Trest zákazu pobytu přitom může být soudem uložen v rozpětí od jednoho roku až do deseti let. Trest zákazu pobytu nesmí být uložen ve vztahu k místu nebo obvodu, ve kterém má odsouzený trvalý pobyt.³⁰⁶

Je možné trest zákazu pobytu uložit jak samostatně, tak vedle jiného trestu. Samostatné uložení je ovšem možné pouze pokud se jedná o trestný čin, pro který horní hranice trestní sazby stanovená zákonem nepřevyšuje tři léta a současně povaha a závažnost trestného činu a osoba a poměry pachatele nevyžadují uložení dalšího trestu. Pokud k tomu soud shledá důvod, je oprávněn pachateli vedle trestu zákazu pobytu uložit i přiměřené povinnosti a přiměřená opatření dle § 48 odst. 4 TZ, případně výchovná opatření dle ZSVM, pokud se bude jednat o pachatele ve věku blízkém věku mladistvých. V odůvodněných případech může pachateli též naříditi náhradu škody, odčinění nemajetkové újmy trestným činem způsobené a vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem.³⁰⁷

7.7. Trest ztráty čestných titulů nebo vyznamenání

Trest ztráty čestných titulů nebo vyznamenání spočívá v odebrání těchto titulů nebo vyznamenání udělených dle vnitrostátního práva, a to na trvalo. Odsouzený však nepozbývá práva těchto titulů nebo vyznamenání znovu nabýt.

Tento trest je trestem výhradně vedlejším, neboť ho lze fakticky uložit pouze vedle jiného trestu, nikdy ne samostatně. Uložení tohoto trestu je výhradně fakultativní, a lze ho užít pouze pokud soud současně ukládá nepodmíněný trest odnětí svobody nejméně na dva roky, přičemž se musí jednat o odsouzení za trestný čin úmyslný, a navíc spáchaný ze zvlášť zavrženíhodné pohnutky.³⁰⁸ Z podstaty tohoto trestu pak logicky vyplývá, že ho lze uložit pouze pachateli, který je nositelem daného čestného titulu nebo vyznamenání.

---

³⁰⁶ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 9. 2012, sp. zn. 11 Td 47/2012.

³⁰⁷ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 381. ISBN 978-80-7598-764-8.

³⁰⁸ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 409-410. ISBN 978-80-7598-764-8.

V případě tohoto trestu nelze hovořit o trestu alternativním v pravém slova smyslu, neboť nemůže být uložen jakožto alternativa, nýbrž je možné ho uložit pouze vedle trestu jiného. V této práci je tedy uveden spíše pro úplnost.

7.8. Trest ztráty vojenské hodnosti

Při uložení trestu ztráty vojenské hodnosti je odsouzenému snížena jeho hodnost v ozbrojených silách na hodnost vojína, přičemž tato změna je trvalá, avšak neomezuje odsouzeného v možnosti ztracenou hodnost v budoucnu znovu nabýt.

Pro trest ztráty vojenské hodnosti platí stejně jako pro výše zmíněný trest ztráty čestných titulů nebo vyznamenání, že se jedná o trest výhradně vedlejší. Stejně tak je uložení i v tomto případě výhradně fakultativní a možné, pokud soud současně ukládá nepodmíněný trest odnětí svobody nejméně na dva roky, přičemž se musí jednat o odsouzení za trestný čin úmyslný, a navíc spáchaný ze zvlášť zavrženíhodné pohnutky. Trest ztráty vojenské hodnosti je nadto možno uložit vedle jiného trestu i v případech, kdy to bude s přihlédnutím k povaze spáchaného trestného činu vyžadovat pořádek a kázeň v ozbrojených silách.³⁰⁹ I pro tento trest platí, že ho lze uložit pouze pachateli, který danou vojenskou hodnost má.

Pro tento trest platí stejně jako pro trest ztráty čestných titulů nebo vyznamenání, že se nejedná o alternativní trest v pravém slova smyslu a stejně jako trest ztráty čestných titulů nebo vyznamenání je zde uveden spíše pro úplnost.

7.9. Trest vyhoštění

Trest vyhoštění spočívá ve vyhoštění odsouzeného z celého území České republiky. Trest vyhoštění je přitom možné uložit výhradně pachateli, který není českým státním občanem. Žádný občan České republiky totiž nesmí být nucen k opuštění své vlasti, a to na základě čl. 14 odst. 4 Listiny. Toto ustanovení zároveň zakotvuje i právo každého občana České republiky na svobodný vstup na území České republiky.

Účelem trestu vyhoštění je především zabránění další trestné činnosti škodlivé pro společnost páchané cizími státními příslušníky na našem území. K uložení tohoto trestu musí být splněna podmínka, že toto uložení vyžaduje bezpečnost lidí či majetku, nebo jiný obecný zájem.

---

³⁰⁹ Tamtéž, s. 409-410.

Tento trest může být uložen jak vedle trestu jiného, tak jakožto trest samostatný. Výjimku tvoří trest zákazu pobytu, vedle kterého nemůže být trest vyhoštění nikdy uložen. K samostatnému uložení trestu vyhoštění může dojít pouze v případě, že soud dospěje k názoru, že uložení jiného trestu není třeba, a to s přihlédnutím k povaze a závažnosti a osobě a poměrům pachatele. Soud může trest vyhoštění uložit ve výměře od jednoho roku do deseti let, nebo i na dobu neurčitou, přičemž vychází z obecných kritérií pro ukládání trestu dle § 39 TZ, a navíc přihlédne i k míře ohrožení bezpečnosti lidu či majetku, nebo jiného obecného zájmu. Soud tento trest neuloží, pokud nastane některá ze skutečností³¹⁰ předvídaná § 80 odst. 3 TZ.³¹¹

---

³¹⁰ Jedná se například o situace, kdy se nepodaří zjistit státní příslušnost pachatele, kdy byl pachatel v České republice udělen azyl, kdy má pachatel povolen trvalý pobyt na území České republiky, má zde sociální a pracovní zázemí a jeho vyhoštění by nebylo v souladu se snahou o spojování rodin a podobně.

³¹¹ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. s. 387-391. ISBN 978-80-7598-764-8.

8. KOMPARACE PRÁVNÍ ÚPRAVY ALTERNATIVNÍCH TRESTŮ S VYBRANÝMI CIZÍMI STÁTY

Následující kapitola si bere za cíl poskytnout vhled do právních úprav vybraných cizích států, a to zejména pro účely porovnání a načerpání inspirace pro možné změny v české trestněprávní úpravě problematiky alternativních trestů.

8.1. Slovensko

Slovenský trestní zákoník nabízí podobně široký výčet trestů, jako ten český. Dle slovenské právní úpravy je možné uložit trest odnětí svobody, trest domácího vězení, trest povinné práce, peněžitý trest, trest propadnutí majetku, trest propadnutí věci, trest zákazu činnosti, trest zákazu pobytu, trest zákazu účasti na veřejných akcích, trest ztráty čestných titulů a vyznamenání, trest ztráty vojenské hodnosti a trest vyhoštění.³¹² I přes drobné odchylky úprav jednotlivých trestů je slovenská úprava velmi podobná té české. Tato podobnost může být jistě přičítána společnému historickému vývoji Slovenské a České republiky.

8.2. Polsko

V právní úpravě Polska nalezneme jako jeden z alternativních trestů trest omezení svobody.³¹³ Tento trest v sobě obsahuje jednak zákaz, který pachatelé znemožňuje měnit trvalé bydliště bez souhlasu soudu, a dále také povinnost pachatele vykonávat práce určené soudem. Pachatel je také zbaven práva vykonávat funkce ve společenských organizacích a je povinen podávat vysvětlení o průběhu výkonu trestu. Jde tedy o alternativní trest, který v sobě zahrnuje jednotlivé dílčí znaky alternativních trestů, které bychom mohli v české právní úpravě najít u obecně prospěšných prací, zákazu činnosti, příp. ztráty čestných titulů a vyznamenání.³¹⁴

Polská trestněprávní úprava obsahuje oproti právním úpravám ostatních cizích států, neobvyklý alternativní trest, kterým je trest zbavení rodičovských nebo opatrovnických práv.³¹⁵ Tento trest je ukládán pachatelům, který se dopustil trestné činnosti ke škodě nezletilé osoby, anebo ve spolupráci s nezletilým, příp. spáchal trestný čin, který mohl být skandálním příkladem pro nezletilé osoby. Zbavení rodičovských práv

---

³¹² Viz Trestný zákon.

³¹³ Viz Kodeks karny čl. 30, § 1 odst. 1.

³¹⁴ Viz Kodeks karny čl. 33, § 2.

³¹⁵ Viz Kodeks karny čl. 38, odst. 1.

znamená, že rodič ztratí právo rozhodovat mj. o místě pobytu dítěte, léčbě a přístupu ke zdravotnické dokumentaci, vzdělávání, výchově, utváření světového názoru dítěte a rozhodování o zahraničních cestách dítěte. Nadále je však povinen platit výživné a má právo dítě vídat, pokud to soud nezakáže. Na druhé straně má dítě také právo dědit po rodiči, který byl zbaven rodičovské odpovědnosti.

Zajímavým samostatným alternativním trestem je zde také trest zbavení veřejných práv. Tento trest v sobě nese ztrátu aktivního i pasivního volebního práva do Sejmu a národních rad, ztrátu práva podílet se na výkonu spravedlnosti, ztrátu práva vykonávat funkce ve státních orgánech a institucích jakožto i v orgánech místní a profesní samosprávy, dále pak ztrátu vojenské hodnosti a návrat do hodnosti svobodníka, a nakonec i ztrátu čestných titulů a schopnosti je nabýt v určeném období. Tento trest má tedy za cíl vyřadit pachatele z aktivního veřejného života a správy věcí veřejných.³¹⁶

Posledním trestem, který je odlišný od trestů, které známe i v české právní úpravě, je trest zveřejnění rozsudku. Tuto možnost zná česká úprava pouze v případě trestní odpovědnosti právnických osob³¹⁷. Tento trest spočívá ve zveřejnění rozsudku na pracovišti, v tisku nebo jiným vhodným způsobem. Je uložen, pokud to soud považuje za vhodné, zejména s ohledem na společenský dopad trestného činu nebo s ohledem na zájem poškozeného. Je tedy zřejmé, že tento trest bude ukládán v případech méně závažné kriminality.³¹⁸

V případě ostatních alternativních trestů se polská trestněprávní úprava podobá té české. Jedná se například o pokutu, která je však v Polsku systematicky řazena mezi hlavní tresty. Výše pokuty se pohybuje od 100 do 25 000 PLN (v případě uložení vedle trestu odnětí svobody až do 250 000 PLN), což se rovná cca 500 – 130 000 Kč, resp. 1 300 000 Kč v případě vedlejšího trestu. Pokuty nejsou ukládány pomocí denních sazeb, ale jednorázově, přičemž jejich výše je mnohonásobně nižší než v České republice.³¹⁹

Polská právní úprava obsahuje i trest zákazu zastávat určité funkce, vykonávat určitá povolání nebo vykonávat určitou činnost. Tento trest je ukládán pachateli, který ke spáchání trestného činu zneužil svého postavení nebo funkce a jeho setrvání v této funkci

---

³¹⁶ Viz Kodeks karny čl. 38, odst. 1.

³¹⁷ Viz TOPO.

³¹⁸ Viz Kodeks karny čl. 38 odst. 7 a čl. 49.

³¹⁹ Viz Kodeks karny čl. 30 odst. 3 a čl. 36.

je nadále nebezpečné pro veřejný zájem. Obligatorně je pak tento trest ukládán pachateli, který řídil motorové vozidlo ve stavu opojení. Trest se pak logicky vztahuje na zákaz řízení motorových vozidel. Tyto jednotlivé tresty lze připodobnit k českému zakazu činnosti.³²⁰

Poslední tresty v polské právní úpravě mají za cíl postihnout majetek pachatele. Jedná se o tresty konfiskace majetku a propadnutí věci. Propadnutí majetku se užije v případě páchaní trestné činnosti za účelem obohacení pachatele. Trest se vztahuje na celý majetek pachatele v době vydání (i nepravomocného) rozhodnutí (pokud se později stane pravomocným) s výjimkou určitých věcí. Lze uložit i trest propadnutí pouze části majetku, přičemž jednotlivé propadnuvší věci jsou určeny soudem. Soud může také určit propadnutí konkrétních věcí, které byly použity při spáchání trestného činu, případně jsou (i sekundárním) výnosem trestné činnosti. Tento aspekt polské právní úpravy je velice podobný české právní úpravě.³²¹

Polská právní úprava zná také podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody. Při stanovení odkladu soud přihlíží k osobnostním vlastnostem a poměrům pachatele a k dosavadnímu způsobu života, které odůvodňují předpoklad, že i přes nevykonání trestu bude respektovat právní řád, a zejména se již nedopustí trestného činu. Zkušební doba odkladu činí 2 až 5 let a počíná běžet právní mocí rozsudku. Vedle podmíněného odnětí svobody lze uložit i peněžitý trest, a to i přesto, že ten by jinak podle zákona nemohl být v daném případě uložen. Společně s odkladem trestu odnětí svobody může soud uložit pachateli, aby se omluvil poškozenému, plnil svou vyživovací povinnost, vykonával konkrétní veřejně prospěšnou práci, vykonával svou práci, studoval nebo se jinak připravoval na povolání, zdržel se zneužívání alkoholu, podstoupil léčbu, zdržel se pobytu ve specifických prostředích nebo jakoukoli jinou vhodnou povinnost.³²²

8.3. Francie

Francouzské trestní právo upravuje poměrně značné množství sankcí, které mohou být pachatelům uloženy. Patří mezi ně trest odnětí svobody, pokuta, denní pokuta, trest zbavení nebo omezení práva, trest konfiskace věci, trest domácího vězení

---

³²⁰ Viz Kodeks karny čl. 38 odst. 3 a čl. 42.

³²¹ Viz Kodeks karny čl. 38 odst. 5 a 6.

³²² Viz Kodeks karny čl. 73 a násl.

s elektronickým dohledem, trest veřejně prospěšných prací, resocializační programy a náhrada škody.

Zmíněné denní pokuty jsou vlastně obdobou českého peněžitého trestu. Francouzská úprava tohoto trestu přitom vychází z úpravy německé, se kterou je takřka totožná. Pokuta je ve Francii nedílnou součástí trestu a její výše je buď stanovena u konkrétního trestného činu přímo zákonem, nebo ji určí typová závažnost spáchaného trestného činu. Francouzský trestní zákoník ve svém článku 131-13 CP dělí přečiny, za něž je pokuta ukládána do pěti tříd, a to dle jejich závažnosti.³²³ Výkon domácího vězení (tedy umístění pod elektronický dohled) je ve francouzském trestním zákoníku upraven podobně jako v českém TZ, ale jeho realizace je ve Francii mnohem lepší, neboť je zde kontrolován výhradně pomocí elektronického kontrolního zařízení a není zde ani zakotvena možnost kontroly pouze pomocí namátkových kontrol probačních úředníků, která je v současné době v České republice dokonce jedinou možností. Institut umístění pod elektronický dohled však ve francouzském právu není přímo označen za trest, ale jedná se o způsob personalizace trestu odnětí svobody.

Francouzské trestní právo dále zakotvuje institut tzv. polosvobody (*la semi-liberté*). Odsouzenému je zde ponechána svoboda v rámci pracovní doby, respektive doby nutné ke studiu, vykonávání uloženého resocializačního programu či občanské stáže. Jeho jedinou povinností v tomto čase je dostavit se do práce, školy apod. Po skončení této doby je odsouzený povinen vrátit se do zařízení určeného pro výkon trestu. V tomto zařízení musí odsouzený trávit též víkendy a ostatní dny pracovního (studijního) volna.³²⁴

---

³²³ CP čl. 221-5-1.

³²⁴ CP čl. 131-1 až 132-80.

9. ÚVAHY DE LEGE FERENDA

V následující části své práce bych se ráda věnovala vybraným kapitolám problematiky alternativních trestů, ve kterých shledávám největší nedostatky s ohledem na jejich cíle. Zároveň bych se chtěla zamyslet nad některými alternativními tresty, které jsou využívány v zahraničí, a nad případnou možností jejich uplatnění v českém právním řádu, respektive možností zavedení jejich modifikované varianty.

Z kraje této kapitoly bych ráda vyjádřila svůj názor na současný stav české právní úpravy v oblasti alternativních trestů. Sama jsem zastáncem alternativních trestů, neboť v jejich širokém užití spatřuji budoucnost trestání. Alternativní tresty jsou ideálním způsobem, jak za současného potrestání pachatele, odlehčit přeplněným věznicím, předejít přílišné stigmatizaci a zároveň zachovat pozitivní vazby pachatele. Zároveň mohou v mnohých případech dokonce daleko lépe než univerzální trest odnětí svobody reflektovat povahu a závažnost spáchaného trestného činu i osobu a poměry pachatele. Dalším nesporně pozitivním dopadem užití alternativních trestů je jejich nesrovnatelně nižší finanční náročnost pro státní kasu. Častější užívání alternativních trestů by tedy dle mého názoru mohlo vést nejen k šetrnějšímu a individuálnějšímu přístupu k pachatelům, ale též ke značné úspoře veřejných financí. Osobně jsem toho názoru, že směřování české úpravy trestání v posledních desetiletích vedlo správným směrem, i když ne vždy byla realizace zavedených institutů naprosto zdařilá. Vysoký počet druhů trestů^{325, 326}, které současný český trestní zákoník nabízí, vnímám jako jednoznačné pozitivum, neboť právě v této skutečnosti spatřuji velký potenciál pro maximálně individuální přístup k jednotlivým pachatelům ze strany soudu.

Za ne příliš zdařilý bych ovšem označila způsob, jakým byla řada z oněch trestů do českého trestního zákoníku přijata. Dle mého názoru nedošlo k dostatečné přípravě na zavedení některých institutů ani k odpovídajícímu vyzkoušení fungování určitých druhů trestů v české praxi. Tyto chyby pak vedly k nepřesvědčivému projevu nových druhů trestů a míra využití těchto alternativ pak logicky nedosáhla očekávané výše. Konkrétně zde můžeme mluvit například o trestu obecně prospěšných prací, který byl sice zaveden

---

³²⁵ Např. v porovnání s Německou právní úpravou.

³²⁶ Viz Strafgesetzbuch.

do českého právního řádu, ale současně nebyla zajištěna kontrola jeho výkonu, což vedlo spíše k odrazování soudů od ukládání tohoto druhu trestu

K podobnému problému pak došlo například i při zavedení trestu domácího vězení, kdy zákonodárce do úpravy kontroly tohoto trestu zakomponoval možnost elektronického monitorování odsouzených, avšak žádný systém, za jehož pomoci by toto monitorování probíhalo, v době přijetí trestního zákoníku obsahujícího tuto úpravu neexistoval. Trest domácího vězení provázely obdobné problémy i nadále, jelikož k zajištění elektronického monitorovacího systému nedošlo až do roku 2018, kdy byl tento systém konečně zaveden, avšak v provozu byl pouze po dobu tří let, a to do roku 2021.³²⁷ V současné době tedy není kontrola výkonu domácího vězení pomocí elektronického monitorovacího systému možná a jediným způsobem kontroly výkonu domácího vězení zůstávají namátkové kontroly konané úředníky Probační a mediační služby. Trestní zákoník tedy obsahuje ustanovení, jehož výkon není v současné době možný. Jak jsem již zmiňovala výše, absence funkčního monitorovacího systému se mi jeví jako velká škoda, neboť se domnívám, že právě tento způsob kontroly domácího vězení vede (narozdíl od namátkových kontrol probačními úředníky) k zamýšlenému cíli tohoto trestu. U tohoto druhu trestu vidím velký prostor pro zlepšení. Inspiraci by si česká právní úprava mohla vzít kromě některých evropských států například i z USA³²⁸, kde elektronický monitoring v praxi bez větších obtíží funguje. Ideální variantou by bylo zajištění elektronického monitoringu tzv. druhé generace, který využívá technologií GPS. Tento princip monitoringu je výbornou variantou zejména proto, že nenabízí pouze možnost odsouzeného kontrolovat v situaci, kdy uložený trest domácího vězení dodržuje, ale též v případě porušení podmínek výkonu tohoto trestu. Monitoring využívající GPS technologie totiž, narozdíl od zařízení elektronického monitoringu první generace, dokáže sledovat polohu odsouzeného i pokud opustí místo výkonu trestu. Na základě této funkce je možné odsouzeného mimo obydlí vysledovat a případně zadržet.

Terčem kritiky se stal i nově zavedený trest zákazu držení a chovu zvířat, a to zejména pro svou nesystémovost a aplikační i výkladové problémy, které ho provázejí.

---

³²⁷ iRozhlas. Probační služba přestala využívat elektronický monitoring. Prozatím ho nahradí namátkové kontroly. In: irozhlas.cz [online]. 2.12. 2021. [cit. 16.4.2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/probacni-a-mediacni-sluzba-elektronicky-monitoring-naramky-vezeni-vazba_2112021505_kth.

³²⁸ Justice.cz. Zahraniční zkušenosti s elektronickým monitoringem. In: justice.cz [online]. 2.12. 2021. [cit. 16.4.2022]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/zahranicni-zkusenosti-s-elektronickym-monitoringem>.

Například Jelínek³²⁹ vnímá negativně zejména svěřeni kontroly výkonu trestu Krajské veterinární správě. Ta je přitom oprávněna provádět namátkovou kontrolu obydlí, jiných prostor a pozemků, které odsouzený vlastní nebo užívá anebo kde se zdržuje. Jelínek³³⁰ shledává problematičnost této úpravy zejména v legalizaci vstupu do obydlí a jiných prostor a na pozemky orgánům krajské veterinární správy a zároveň se zamýšlí nad tím, zda nebylo vhodnější svěřit kontrolu výkonu tohoto trestu jinému orgánu, který by byl bližší potřebám trestního řízení (např. Ministerstvu spravedlnosti v součinnosti s orgány krajské veterinární správy). S tímto názorem naprosto souhlasím a Jelínkem navrhované řešení považuji za zdařilejší, jinak ale vnímám zavedení tohoto trestu pozitivně.

Některé instituty, které český trestní zákoník nezná, ale v zahraničí jsou zavedené a plní svůj účel, by dle mého názoru stály za úvahu i v našich podmínkách. Jako velice zdařilý počin vnímám zejména tzv. SCRAM bracelet³³¹ běžně užívaný například v USA³³². Jedná se o náramek, který je schopen rozpoznat přítomnost alkoholu v krvi a určit jeho hladinu z potu odsouzeného, kterému je nařízeno tento náramek neustále nosit. Neboť trestná činnost spojená s požíváním alkoholu je častým jevem i v českém prostředí, zdá se mi tento způsob kontroly jako ideální. V USA je dokonce tento systém užíván i v rámci elektronického monitorování trestu domácího vězení.³³³ Obdobně tomu bylo mezi lety 2018 a 2021 i v České republice. V rámci elektronického monitoringu odsouzeného bylo možné pomocí alkoholtesteru kontrolovat, zda odsouzený požil alkohol, a to v případech, kdy byla zároveň s trestem domácího vězení uložena i povinnost zdržet se požívání alkoholických nápojů³³⁴. Jelikož v České republice v současné době nemáme žádný systém, který by výkon domácího vězení kontroloval pomocí elektronického monitoringu, stálo by dle mého názoru za úvahu inspirovat se právě systémem užívaným v USA, který by měl současně i funkci detekce alkoholu.

---

³²⁹ JELÍNEK, Jiří. K nové trestněprávní ochraně zvířat aneb trefit kozla. In: advokatnidenik.cz [online]. 19. 8. 2020. [cit. 16.4.2022]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/08/19/k-nove-trestnepravni-ochrane-zvirat-aneb-trefit-kozla/>.

³³⁰ Tamtéž.

³³¹ AIZMAN, Diana. What Is A “SCRAM” Bracelet Or Alcohol Monitor? In: aizmanlaw.com [online]. 1. 10. 2021. [cit. 16.4.2022]. Dostupné z: <https://aizmanlaw.com/scram-bracelet-alcohol-monitor/>.

³³² Denik.cz. Náramky hlídající spotřebu alkoholu mají úspěch. In: denik.cz [online]. 26. 5. 2010. [cit. 16.4.2022]. Dostupné z: https://www.denik.cz/ze_sveta/naramky-hlidajici-spotrebu-alkoholu-maji-uspech.html.

³³³ Justice.cz. Zahraniční zkušenosti s elektronickým monitoringem. In: justice.cz [online]. 2.12. 2021. [cit. 16.4.2022]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/zahranicni-zkusenosti-s-elektronickym-monitoringem>.

³³⁴ Viz výše v kapitole č. 6.4.

Jako další zdařilé řešení založené na podobném principu vnímám tzv. ignition interlock device, respektive breath alcohol ignition interlock device³³⁵, které je taktéž využíváno v USA. Zde se jedná o zařízení, které je nainstalováno na volant v automobilu odsouzeného. Odsouzený musí po usednutí za volant fouknout do zařízení³³⁶, které vyhodnotí obsah alkoholu v krvi odsouzeného. Až v případě, kdy přístroj zjistí nulovou přítomnost alkoholu, dojde k odemčení volantu a odsouzený bude oprávněn s automobilem odjet. Nejčastěji bude tento institut využíván u pachatelů, kteří se dopustili trestné činnosti spojené s řízením motorových vozidel pod vlivem alkoholu. Osobně mám pocit, že by využívání tohoto zařízení mohlo zefektivnit kontrolu odsouzených a zároveň by dokonce mohlo vést ke zvýšení bezpečnosti provozu. I zde je samo sebou nutné zkoumat, jak široké jsou možnosti obcházení výkonu uloženého trestu, jakým může být například situace, kdy by za řidiče provedl dechovou zkoušku spolujezdec. I s těmito problémy by se zákonodárce musel případně vypořádat, například podobně jako tomu bylo u alkohol testerů užívaných při kontrole výkonu domácího vězení by zde mohla být pořizována fotografie odsouzeného provádějícího dechovou zkoušku.

Inspiraci by český právní řád mohl čerpat i z polské trestněprávní úpravy. Zejména trest zbavení veřejných práv se mi jeví jakožto velice zajímavý. Tento trest v sobě nese ztrátu aktivního i pasivního volebního práva, ztrátu práva podílet se na výkonu spravedlnosti, ztrátu práva vykonávat funkce ve státních orgánech a institucích jakožto i v orgánech místní a profesní samosprávy. Myslím si, že zejména v případech souvisejících s výkonem veřejné správy by měl být více akcentován zájem na vyřazení pachatelů z dalšího aktivního veřejného života a správy věcí veřejných, k čemuž se mi tento trest jeví jakožto ideální nástroj. Kladně vnímám jeho preventivní působení ve vztahu k další trestné činnosti ve veřejné sféře.

Z polské právní úpravy bychom si dále mohli vzít příklad i v případě trestu zbavení rodičovských nebo opatrovnických práv. Tento trest je ukládán pachateli, který se dopustil trestné činnosti ke škodě nezletilé osoby, anebo ve spolupráci s nezletilým, příp. spáchal trestný čin, který mohl být velmi negativním příkladem pro nezletilé osoby. Aplikace tohoto trestu by však musela být zkoumána nadmíru pečlivě v každém jednom

---

³³⁵ Intoxalock.com. What Is An Ignition Interlock Device? In: intoxalock.com cz [online]. [cit. 16.4.2022]. Dostupné z: <https://www.intoxalock.com/ignition-interlock-devices/what-is-an-ignition-interlock-device/>.

³³⁶ Bude se jednat o obdobný princip jako například při dechové zkoušce prováděné Policií ČR v rámci kontroly silničních vozidel a tento se může u jednotlivých typů zařízení mírně lišit

případě, aby nedocházelo k situacím, kdy by uložený trest byl újmou spíše pro onu nezletilou osobu. Pozitivum tohoto trestu vidím zejména v odstranění kriminogenního faktoru ze života nezletilého, který by mohl vést k jeho lepšímu a bezproblémovějšímu vývoji. Tento trest vnímám zejména pro rodiče jakožto trest velice přísný, i když ne ve všech případech tomu tak musí skutečně být. V případě tohoto trestu by se pak dle mého názoru měl klást zvýšený důraz zejména na výzkum předcházející zavedení trestu a jeho odzkoušení.

Moderní společnost je čím dál tím více provázaná s internetovým prostředím a ani trestná činnost není výjimkou. Proto vnímám zvyšující se potřebu adekvátní reakce na trestnou činnost páchanou v internetovém prostoru. Osobně si umím představit, že by do budoucna bylo vhodnou variantou zavést do českého právního řádu možnost potrestat pachatele například zákazem užívání sociálních sítí v případech, kdy by šlo například o vyhrožování nebo šíření poplašných zpráv na internetu. Problém zde bohužel sledávám v možnosti kontroly výkonu tohoto případného trestu.³³⁷ Pokud by se ale v budoucnu našel způsob, jak výkon tohoto trestu efektivně kontrolovat, vnímala bych jeho zavedení po řádné přípravě a vyzkoušení jako pozitivní změnu reagující na potřeby moderní společnosti a její digitalizaci.

---

³³⁷ JANUŠ, Jan. Tresty budoucnosti. Praha: Info.cz, 2020. Právo (Info.cz). s. 59 a násl. ISBN 978-80-907780-0-9.

ZÁVĚR

V první části diplomové práce autor nabízí vhled do samotné podstaty trestání, vymezuje účel trestu a dále popisuje nepodmíněný trest odnětí svobody. Tento krok je nezbytný zejména pro zachování celistvosti tématu a pro pochopení všech spojitostí. Ve druhé části diplomové práce autor poskytuje komplexní analýzu problematiky alternativních trestů a její zhodnocení. Poslední část diplomové práce pak autor věnuje porovnání české trestněprávní úpravy alternativních trestů s vybranými zahraničními právními úpravami alternativních trestů a dále se zabývá možnými změnami a úpravami, které by mohly vést ke zlepšení současného stavu české právní úpravy alternativních trestů.

Největší důraz autor v diplomové práci klade zejména na podrobný rozbor jednotlivých alternativních trestů, jejich východisek a specifik v současné české právní úpravě. V poslední části práce, ve které je nabídnut vhled do vybraných cizích trestněprávních úprav alternativ k nepodmíněnému trestu odnětí svobody autor reflektoval získané poznatky a promítl je do úvah *de lege ferenda*, které by, dle názoru autora, měly vést ke zlepšení právní úpravy v oblasti alternativních trestů na našem území.

Autor této práce je toho názoru, že se české trestní právo ubírá správným směrem, neboť je zde viditelná stále sílící tendence zakotvovat co možná nejpestřejší škálu trestů, které mají za úkol nabídnout co nejprůhlednější řešení pro každý konkrétní případ. Tento postup je možné vnímat jakožto správný zejména s přihlédnutím k problémům, které provází univerzální nepodmíněný trest odnětí svobody a taktéž s přihlédnutím k faktu, že jednotlivé druhy alternativních trestů se ve velkém množství případů mohou jevit mnohanásobně účinnější, a to za současné eliminace negativních dopadů, které s sebou nepodmíněný trest odnětí svobody může přinášet. Existence široké palety alternativních trestů tak soudu umožňuje maximální individualizaci trestů a přispívá k nejvyšší možné míře přiměřenosti uloženého trestu ke spáchanému trestnému činu. Důležitá je zde zejména činnost soudů a jejich ochota nové tresty ukládat. Jak je popsáno již v samotném textu práce, prostor pro zlepšení autor spatřuje zejména v přípravě na samotné přijímání úprav nových druhů trestů do trestního zákoníku a v absenci dostačujícího odzkoušení zaváděných institutů před jejich začleněním do právního řádu. Důsledkem existence výše zmíněných problémů může být snížení důvěryhodnosti daných alternativních trestů, které

tyto problémy zpočátku provází. Nevalné mínění soudu o účinnosti těchto institutů může být později velice těžko napravitelné i po dodatečném odstranění závad.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

TZ, trestní zákoník - zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

TŘ - zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním

TOPO - zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Ústava - ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

LZPS, listina - listina základních práv a svobod, vyhlášena pod č. 2/1993 Sb.

ZSVM - zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

Trestní zákon z roku 1852 - zákon č. 117/1852 Ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích

Trestní zákon z roku 1950 - zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon

Trestní zákon z roku 1961 - zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

CP, francouzský trestní zákoník - Code pénal

Strafgesetzbuch - Strafgesetzbuch, BGBI I S. 3322

Kodeks karny - ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny, publikován jako Dz.U. 1997 nr 88 poz. 553

Slovenský trestní zákoník, trestný zákon - Zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon

Exekuční řád - zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti

Daňový řád - zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. Seznam použité literatury

ČERNÍKOVÁ, Vratislava. Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-138-0.

DIBLÍKOVÁ, Simona, Michal ŠPEJRA a Jiří VLACH. Vyhodnocení procesu spuštění elektronického monitorovacího systému v ČR. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2021. ISBN 978-80-7338-195-0.

DRÁPAL, Jakub. Jak upravit evropskou a českou úpravu peněžitého trestu, aby byla funkční? Státní zastupitelství: profesní časopis státních zástupců a státního zastupitelství České republiky. 2017. Praha: ORAC, 2017. ISSN 1214-3758.

DRAŠTÍK, Antonín, Robert FREMR, Tomáš DURDÍK, Miroslav RŮŽIČKA, Alexander SOTOLÁŘ a kol. Trestní zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4.

GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ a kol. Kriminologie. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.

JANUŠ, Jan. Tresty budoucnosti. Praha: Info.cz, 2020. Právo (Info.cz). ISBN 978-80-907780-0-9.

JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-380-3.

KALMTHOUT, Anton a Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ. Realizace alternativních trestů, některé zkušenosti západoevropských zemí. Právní rozhledy. 1997, č. 12.

KALVODOVÁ, Věra. Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí. Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-3025-9.

KALVODOVÁ, Věra. Trest odnětí svobody a jeho výkon. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-163-7.

KARABEC, Zdeněk. Restorativní justice: sborník příspěvků dokumentů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-733-8021-8.

KRAHL, Matthias. Elektronicky hlídané domácí vězení, Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví. 1998/5. Praha: SEVT, 1998. ISSN 1210-6410.

KYSELA, Karel a Petr VOLEVECKÝ. Trest domácího vězení. Trestní právo: odborný časopis pro trestní právo a obory související. 2011. Praha: Nakladatelství Orac, 2011. ISSN 1211-2860.

LATA, Jan. Účel a smysl trestu. Praha: LexisNexis, 2007. Knihovnička LexisNexis. ISBN 978-80-86920-24-5.

MAREŠOVÁ, Alena. Důsledky dlouhodobého uvěznění. Trestní právo: odborný časopis pro trestní právo a obory související. 2004. Praha: Nakladatelství Orac, 2004. ISSN 1211-2860.

MADAR, Zdeněk a kol. Právní slovník. Díl 2, P-Ž. 5. podstatně přeprac. a dopln. vyd. Praha: Panorama, 1988. Právní slovník. ISBN 11-092-88-02.

NOVOTNÝ, František a Josef SOUČEK. Trestní právo hmotné. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-291-2.

RIZMAN, Stanislav, Alexander SOTOLÁŘ a Pavel ŠÁMAL. K problematice alternativních trestů. Trestní právo: odborný časopis pro trestní právo a obory související. 2004. Praha: Nakladatelství Orac, 1997. ISSN 1211-2860.

SOLNAŘ, Vladimír, Jaroslav FENYK, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Marie VANDUCHOVÁ. Systém českého trestního práva: Část třetí. Praha: Novatrix, 2009. ISBN 978-80-254-4033-9.

SOTOLÁŘ, Alexander, Pavel ŠÁMAL a František PÚRY. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C.H. Beck, 2000. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 8071793507.

ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 97880-7400-428-5.

ŠÁMAL, Pavel a Tomáš GŘIVNA. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GŘIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022. ISBN 978-80-7598-764-8.

ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-87576-93-9.

ŠČERBA, Filip. Změny trestního zákoníku provedené novelou č. 333/2020 Sb. a jejich důsledky. Časopis Trestněprávní revue. 4/2020. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020. ISSN 1213-5313.

ŠTERN, Pavel, Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ a Dagmar DOUBRAVOVÁ. Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-757-2.

TURAYOVÁ, Yveta. Kriminologické aspekty zločinu. Bratislava: Iura edition, 2001. ISBN 80-89047-25-4.

VÁLKOVÁ, Helena, Josef KUČHTA a Jana HULMÁKOVÁ. Základy kriminologie a trestní politiky. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-732-3.

VANDUCHOVÁ, Marie a Tomáš GŘIVNA. Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-365-2.

VICHEREK, Roman. Přeměna peněžitého trestu. Časopis Trestněprávní revue. 1/2017. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017. ISSN 1213-5313.

WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-299-8.

ZEZULOVÁ, Jana a Ivana KABÁTOVÁ. Několik poznámek k alternativnímu trestu obecně prospěšných prací. Trestní právo: odborný časopis pro trestní právo a obory související. 1997/6. Praha: Nakladatelství Orac, 1997. ISSN 1211-2860.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

AIZMAN, Diana. What Is A “SCRAM” Bracelet Or Alcohol Monitor? In: aizmanlaw.com [online]. 1. 10. 2021. [cit. 16.4.2022]. Dostupné z: <https://aizmanlaw.com/scram-bracelet-alcohol-monitor/>.

Denik.cz. Náramky hlídající spotřebu alkoholu mají úspěch. In: denik.cz [online]. 26. 5. 2010. [cit. 16.4.2022]. Dostupné z: https://www.denik.cz/ze_sveta/naramky-hlidajici-spotrebu-alkoholu-maji-uspech.html.

Intoxalock.com. What Is An Ignition Interlock Device? In: intoxalock.com cz [online]. [cit. 16.4.2022]. Dostupné z: <https://www.intoxalock.com/ignition-interlock-devices/what-is-an-ignition-interlock-device/>.

Irozhlas.cz. Probační služba přestala využívat elektronický monitoring. Prozatím ho nahradí namátkové kontroly. In: irozhlas.cz [online]. 2.12. 2021. [cit. 16.4.2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/probacni-a-mediacni-sluzba-elektronicky-monitoring-naramky-vezeni-vazba_2112021505_kth.

JELÍNEK, Jiří. K nové trestněprávní ochraně zvířat aneb trefit kozla. In: advokatnidenik.cz [online]. 19. 8. 2020. [cit. 3.4.2022]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/08/19/k-nove-trestnepravni-ochrane-zvirat-aneb-trefit-kozla/>.

Justice.cz. Ukončení elektronického monitoringu. In: justice.cz [online]. [cit. 23.3.2022]. Dostupné z: <https://naramky.justice.cz/ukonceni-elektronickeho-monitoringu/>.

Justice.cz. Zahraniční zkušenosti s elektronickým monitoringem. In: justice.cz [online]. 2.12. 2021. [cit. 16.4.2022]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/zahranicni-zkusenosti-s-elektronickym-monitoringem>.

PASEKOVÁ, Eva. Počet vězňů klesá pod hranici 19 tisíc, kapacita věznic je ale stále téměř naplněna. In: ceska-justice.cz [online]. 1. 8. 2021. [cit. 14.2.2022]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2021/08/pocet-veznu-klesa-pod-hranici-19-tisic-kapacita-veznic-je-ale-stale-temer-naplнена/>.

Probační a mediační služba. Trest domácího vězení. In: pmscr.cz [online] [cit. 16.3.2022]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/pro-pachatele/trest-domaciho-vezeni/>.

Tiskové oddělení Ministerstva spravedlnosti. Elektronické náramky jsou v ostrém provozu. In: justice.cz [online]. 21. 9. 2018. [cit. 23.3.2022]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/tiskove-zpravy?clanek=elektronicke-naramky-jsou-v-ostrem-provozu>.

3. Seznam použitých právních předpisů

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Listina základních práv a svobod, vyhlášena pod č. 2/1993 Sb.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

Zákon č. 117/1852 Ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích.

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže.

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě.

Zákon č. 562/1919 Sb., o podmíněném odsouzení a podmíněném propuštění.

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti.

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád.

Zákon č. 114/2020 Sb.

Zákon č. 152/1995 Sb.

Zákon č. 175/1990 Sb.

Zákon č. 220/2021 Sb.

Zákon č. 253/1997 Sb.

Zákon č. 330/2011 Sb.

Zákon č. 333/2020 Sb.

Zákon č. 390/2012 Sb.

Zákon č. 86/2015 Sb.

Zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon.

Vyhláška č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení.

Vyhláška č. 258/2009 Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a využitím elektronického kontrolního systému a způsob jejich úhrady.

Code pénal.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny, publikován jako Dz.U. 1997 nr 88 poz. 553.

Strafgesetzbuch, BGBI I S. 3322.

4. Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15. 4. 2004, sp. zn. II. ÚS 243/03.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 4. 1998, sp. zn. IV. ÚS 463/97.

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 31. 1. 2000, sp. zn. II. ÚS 25/2000.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR z 18. 10. 1972 sp. zn. 5 Tz 21/72.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 11. 12. 1962, sp. zn. 2 Tz 9/62.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 20. května 1966, sp. zn. 6 Tz 19/66.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 31. 3. 1963, sp. zn. 7 Tz 20/64.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 30. 6. 1971, sp. zn. 2 Tz 41/71.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. 4 Tz 106/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 10. 2005, sp. zn. 4 Tz 106/2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 5. 2001, sp. zn. 7 Tz 91/2001.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 2. 2001, sp. zn. 7 Tz 22/2001.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28. 8. 1987 sp. zn. 1 Tz 23/87.

Rozsudek Nejvyššího soudu SSR ze dne 14. 10. 1988, sp. zn. 8 Tz 79/88.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18. 1. 1968, sp. zn. 4 Tz 102/67.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 17. 2. 1977, sp. zn. 2 Tzf 3/76.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 11. 2007, sp. zn. 8 Tdo 872/2007.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 8. 2016, sp. zn. 5 Tdo 866/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 10. 2012, sp. zn. 8 Tdo 1094/2012.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. ledna 2015, sp. zn. 8 Tdo 1501/2014.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 10. 2006, sp. zn. 7 Tdo 1252/2006.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 10. 1998, sp. zn. 7 Tz 138/1998.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 11. 2016, sp. zn. 8 Tdo 383/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 6. 2001, sp. zn. 11 Tz 129/2001.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 9. 2012, sp. zn. 11 Td 47/2012.

Stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 5. 9. 1966, sp. zn. Pls 8/66.

Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 30.04.1965, sp. zn. 1 To 96/65.

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 11. 8. 1994, sp. zn. 4 To 480/94.

5. Seznam ostatních použitých zdrojů

Časopis Soudní rozhledy: rozhodnutí soudů České republiky. 2001/12. Praha: C.H. Beck, 2001. ISSN 1211-4405.

Doporučení Rady Evropy R (92) 16, O Evropských pravidlech o veřejných sankcích a nápravných opatřeních.

Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Sněmovní tisk 410/0, část 1/9, Vládní návrh zákona trestní zákoník. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2008.

Vězeňská služba ČR. Výroční zpráva za rok 2021 [online]. Praha: Vězeňská služba ČR, 2022 [cit. 16. 3. 2022]. s. 7. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/uredni-deska/vyrocnizpravy/vyrocnizprava-vs-cr-2021.pdf>.

Vězeňská služba ČR. Statistická ročenka Vězeňské služby ČR za rok 2020. [online]. Praha: Vězeňská služba ČR, 2021 [cit. 16. 3. 2022]. s. 77. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2020.pdf>.

Vězeňská služba ČR. Statistická ročenka Vězeňské služby ČR za rok 2021. [online]. Praha: Vězeňská služba ČR, 2022 [cit. 16. 3. 2022]. s. 77. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2021.pdf>.

Ministerstvo spravedlnosti ČR. Statistická ročenka kriminality rok 2019 [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2020 [cit. 12. 3. 2022]. s. 595. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>.

SEZNAM PŘÍLOH A PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Tabulka počtu uložených trestů v letech 1981 – 2019

Uložené tresty

Rok	NEPO	%	PO	%	peněžitě tresty	%	obecně prospěšné práce	%	jiné samost. uložené	%	upuštěno od potrestání	%
1981	26240	36,6	21062	29,4	5721	8,0	-	-	248	0,30	1055	1,5
1982	28028	36,7	22307	29,2	7658	10,0	-	-	255	0,30	1209	1,6
1983	27767	34,7	23752	29,7	9210	11,5	-	-	322	0,40	1201	1,5
1984	28474	34,0	24572	29,3	10610	12,7	-	-	407	0,50	1282	1,5
1985	25993	38,3	19565	28,8	8468	12,5	-	-	251	0,40	865	1,3
1986	26331	33,8	22718	29,2	11202	14,4	-	-	321	0,40	1041	1,3
1987	25773	32,7	22085	28,0	12084	15,3	-	-	311	0,40	1183	1,5
1988	23288	33,7	19064	27,6	10428	15,1	-	-	342	0,50	1100	1,6
1989	18284	31,7	17194	29,8	8992	15,5	-	-	330	0,60	879	1,5
1990	5687	30,1	7828	41,5	3153	16,7	-	-	114	0,60	572	3,0
1991	8261	29,5	15106	54,0	3369	12,0	-	-	223	0,80	1005	3,6
1992	7430	23,9	18446	59,4	3551	11,4	-	-	259	0,80	1346	4,3
1993	8244	23,4	20201	57,5	4591	13,1	-	-	339	1,00	1782	5,1
1994	11126	21,4	33554	64,6	5648	10,9	-	-	427	0,80	1176	2,3
1995	12552	22,8	35724	65,0	4978	9,1	-	-	471	0,90	1232	2,2
1996	13375	23,1	37020	63,9	4734	8,2	725	1,3	427	0,70	1693	2,9
1997	13933	23,3	37190	62,2	4703	7,9	1600	2,7	488	0,80	1863	3,1
1998	14656	27,1	33059	61,1	2634	4,9	1776	3,3	372	0,70	1586	2,9
1999	15340	24,5	38188	61,0	3370	5,4	3215	5,1	707	1,1	1774	2,8
2000	14114	22,3	35617	56,3	3571	5,6	7084	11,2	754	1,2	2071	3,3
2001	12533	20,8	32817	54,5	3324	5,5	8835	14,7	589	1,00	2084	3,5
2002	9659	14,8	34942	53,7	3500	5,4	13424	20,6	1165	1,8	2408	3,7
2003	9797	14,8	35676	53,9	2941	4,4	13592	20,6	1590	2,4	2535	3,8
2004	10192	14,9	36162	52,8	2913	4,3	13031	19,0	1622	2,4	2817	4,1
2005	10078	14,9	36006	53,3	2663	3,9	11990	17,7	1763	2,6	2891	4,3
2006	9997	14,4	38657	55,7	2678	3,9	11787	17,0	1386	2,0	2723	3,9
2007	9871	13,0	42242	55,8	4552	6,0	11921	15,7	1206	1,6	2868	3,8
2008	10255	13,5	42157	55,6	5307	7,0	11193	14,8	993	1,3	2684	3,5
2009	10687	14,5	41686	56,5	5280	7,2	11804	16,0	1766	2,4	2494	3,4
2010	11818	16,8	44403	63,1	3462	4,9	7420	10,5	1277	1,8	2051	2,9
2011	11733	16,7	45783	65,3	3078	4,4	6514	9,3	1349	1,9	1639	2,3
2012	11602	16,2	45675	63,9	2847	4,0	8094	11,3	1501	2,1	1693	2,4
2013	8579	11,0	57465	73,7	2491	3,2	6746	8,7	1277	1,6	1352	1,7
2014	9568	13,1	50203	68,9	2569	3,5	7962	10,9	1102	1,5	1376	1,9
2015	9531	14,5	43802	66,8	2343	3,6	7702	11,7	973	1,5	1178	1,8
2016	9485	15,4	39251	63,9	3192	5,2	7143	11,6	1250	2,0	1052	1,7
2017	8402	15,1	33379	59,9	5647	10,1	5982	10,7	1312	2,4	950	1,7
2018	8628	15,8	31328	57,5	6847	12,6	5555	10,2	1252	2,3	798	1,5
2019	8909	16,0	30860	55,5	7597	13,7	5854	10,5	1492	2,7	806	1,4

NÁZEV PRÁCE, ABSTRAKT A KLÍČOVÁ SLOVA

Alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody

Tato diplomová práce se věnuje alternativám k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Hlavním cílem této práce je poskytnout komplexní analýzu alternativních trestů a východisek jejich ukládání. Práce obsahuje detailní rozbor jednotlivých alternativních trestů včetně jejich historického kontextu, specifik ukládání, výkonu i dohledu nad jejich výkonem. V rámci zachování celistvosti tématu je v první část nabídnut vhled do problematiky trestání a je zde vymezen účel trestu obecně. Pozornost je věnována i popsání nepodmíněného trestu odnětí svobody, které je nutné k bližšímu pochopení konceptu alternativních trestů i k porovnání kladů a záporů jednotlivých úprav.

Největší důraz je v této diplomové práci kladen na poskytnutí podrobného rozboru alternativ k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, které jsou způsobilé bezesbytku nahradit nepodmíněný trest odnětí svobody. Konkrétně se jedná o podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody, podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem, domácí vězení, peněžitý trest a trest obecně prospěšných prací. Pozornost je však věnována i všem dalším alternativním trestům, které současný český trestní zákoník nabízí. Pro úplnost jsou zde uvedeny i tresty, které nelze vnímat přímo jakožto tresty alternativní, ale spíše pouze jakožto tresty vedlejší, neboť jejich samostatné uložení není vůbec možné. Jedná se o trest ztráty čestných titulů nebo vyznamenání a trest ztráty vojenské hodnosti.

Ve své poslední části se diplomová práce věnuje komparaci české trestněprávní úpravy alternativních trestů s právními úpravami vybraných cizích států a následně poskytuje řadu autorových úvah *de lege ferenda*. V úvahách *de lege ferenda* jsou zároveň reflektovány právě poznatky získané komparací jednotlivých zahraničních právních úprav. Autor se zde zamýšlí nad možností zavedení vybraných institutů do českého právního řádu, případně nad možností přijetí jejich variant pozměněných k ideálnímu fungování v našich podmínkách.

Při psaní této diplomové práce autor vycházel z platné právní úpravy českého i zahraničního trestního práva, bohaté odborné literatury a relevantní judikatury.

Klíčová slova: alternativní tresty, trestání, restorativní justice

THESIS TITLE, ABSTRACT AND KEYWORDS

Alternatives to unconditional imprisonment

This master thesis focuses on alternatives to unconditional imprisonment. The main objective of this thesis is to provide a comprehensive analysis of alternative sentences and the basis for their imposition. The thesis includes a detailed analysis of each alternative punishment, including its historical context, the specifics of its imposition, execution and supervision. In order to maintain the integrity of the topic, the first part offers an insight into punishment and defines the purpose of punishment in general. Attention is also paid to the description of unconditional imprisonment, which is necessary to further understand the concept of alternative sentences as well as to compare the pros and cons of different arrangements.

The greatest emphasis in this thesis lies on providing a detailed analysis of alternatives to unconditional imprisonment that are capable of fully replacing the unconditional imprisonment. Specifically, these include suspended imprisonment, suspended imprisonment with supervision, house arrest, financial penalty and community service. However, attention is also paid to all other alternative punishments offered by the current Czech Penal Code. For the sake of completeness, the penalties that cannot be seen directly as alternative penalties but rather only as secondary penalties are also listed here, even though their separate imposition is not possible at all. These are the penalty of loss of honorary titles or decorations and the penalty of loss of military rank.

In its last part, this master thesis compares the Czech criminal law regulation of alternative punishments with the legislation of selected foreign countries and then provides a number of the author's *de lege ferenda* considerations. The *de lege ferenda* considerations also reflect the findings obtained from the comparison of individual foreign legal regulations. The author reflects on the possibility of introducing selected institutes into the Czech legal system, or on the possibility of adopting their variants modified for ideal functioning in our conditions.

When writing this thesis, the author worked with the valid legal regulations of Czech and foreign criminal law, rich professional literature and relevant case law.

Keywords: alternative sentences, sentencing, restorative justice